

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร : ศึกษากรณีการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือ ทางวิชาการพัฒนาชุมชน
เขตที่ 8

นางปราณี จินาบุญ

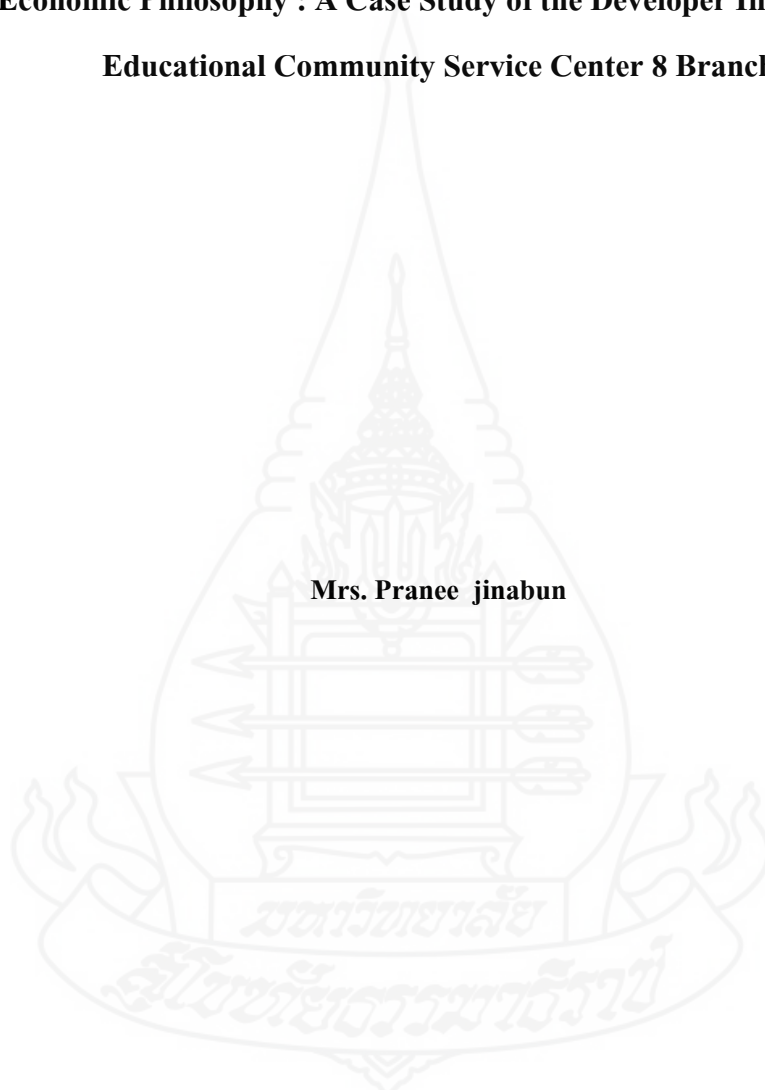

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2554

**The Approaches for Empowered Developers' Role for Operational Sufficient
Economic Philosophy : A Case Study of the Developer Improving
Educational Community Service Center 8 Branch**

Mrs. Pranee jinabun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการ :ศึกษานิเทศกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8

ชื่อและนามสกุล นางปราณี จินาบุญ

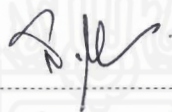
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ

สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพงษ์ มีสมนัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุรสิทธิ์ รุ่งเรืองศิลป์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพงษ์ มีสมนัย)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร:ศึกษารณการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 8

ผู้วิจัย นางปราณี จินาบุญ รหัสนักศึกษา 2483010324 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพงษ์ มีสมนัย (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ไตรรัตน์ โภคผลากรณ์
ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (2)ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่พัฒนากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชจำนวน 902 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 277 คนโดยการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 8 จำนวน 4 คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเรียงตามความสามารถในการพยากรณ์ได้แก่ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ บรรยากาศภายในองค์กร การเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ การเป็นผู้ประสานงาน การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน และ การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะตามลำดับ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรเรียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและพัฒนากรจากมากไปน้อยได้แก่ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณเกี่ยวกับการขับเคลื่อนจำกัด การเตรียมการ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ขับเคลื่อนในหมู่บ้าน การขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การเพิ่มทักษะ การทบทวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ (3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและพัฒนากรได้แก่รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับการขับเคลื่อน การเตรียมการอย่างรอบคอบ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ขับเคลื่อนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง การขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีขอบข่ายกว้างมากขึ้น การเพิ่มทักษะการทำงานของพัฒนากร การทบทวนผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 8 พัฒนากร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Thesis title: The Approaches for Empowered Developers' Role for Operational Sufficient Economic Philosophy : A Case Study of the Developer Improving Educational Community Service Center 8 Branch

Researcher: Mrs. Pranee jinabun; **ID:** 2483010324;

Degree: Master of Public Administration;

Thesis advisors: (1) Dr. Chalermpong Mesomnai, Associate Professor;

(2) Dr. Trirat Pokkapalakorn, Associate Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

This research was a survey research intended to study (1) factors affecting strength enhancement of developers in the area of Developers in the Improving Educational Community Service Center 8 Branch; (2) problems and barriers to enhance the strength of Developers in the Improving Educational Community Service Center 8 Branch; and (3) guidelines to improve efficiency of Developers in the Improving Educational Community Service Center 8 Branch.

Population consisted of 902 executives and developers at Improving Educational Community Service Center 8 Branch at Surat Thani, Chumphon, Ranong and Nakhon Sri Thammarat provinces. Several steps of sampling method was applied. Questionnaire was used with 277 samples, while interview was employed with 4 executives of Improving Educational Community Service Center 8 Branch. Statistical tools employed were frequency, percentage, standard deviation, t- test, ANOVA and multiple regression analysis.

Research result revealed that; (1) factors that affected strength enhancement of Developers in the Improving Educational Community Service Center 8 Branch, listed in order of prediction efficiency were: ability to work, human relations, organizational atmosphere, academic leader, coordinator, teamwork, promoter ability and disseminator skill; (2) problems and barriers to enhance the strength of developers, according to executives and developers' opinions, listed in order from most important to least important were: limited budget to drive the activities, preparation of activities, arrangement to initiate activities in the village, maximization of sufficiency economy village, the increasing of skill, and the review of sufficiency economy village; and (3) guidelines to improve the efficiency of developers' performance, according to executives and developers' opinions were: the government should allocate sufficient budget to drive the activities, deliberate preparation should be emphasized, activities in the village should be conducted continuously, sufficiency economy village should be broadened while result maximized, developers' skill should be increased, and finally, performance of sufficiency economy village should be reviewed.

Keywords: Empowered Developers' Role, Improving Educational Community Service Center 8 Branch

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของครอบครัว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนร่วมงาน และผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ได้กรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ตรวจสอบข้อบกพร่อง ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารพัฒนากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป

ปราณี จินาบุญ

พฤษภาคม 2555

สารบัญ

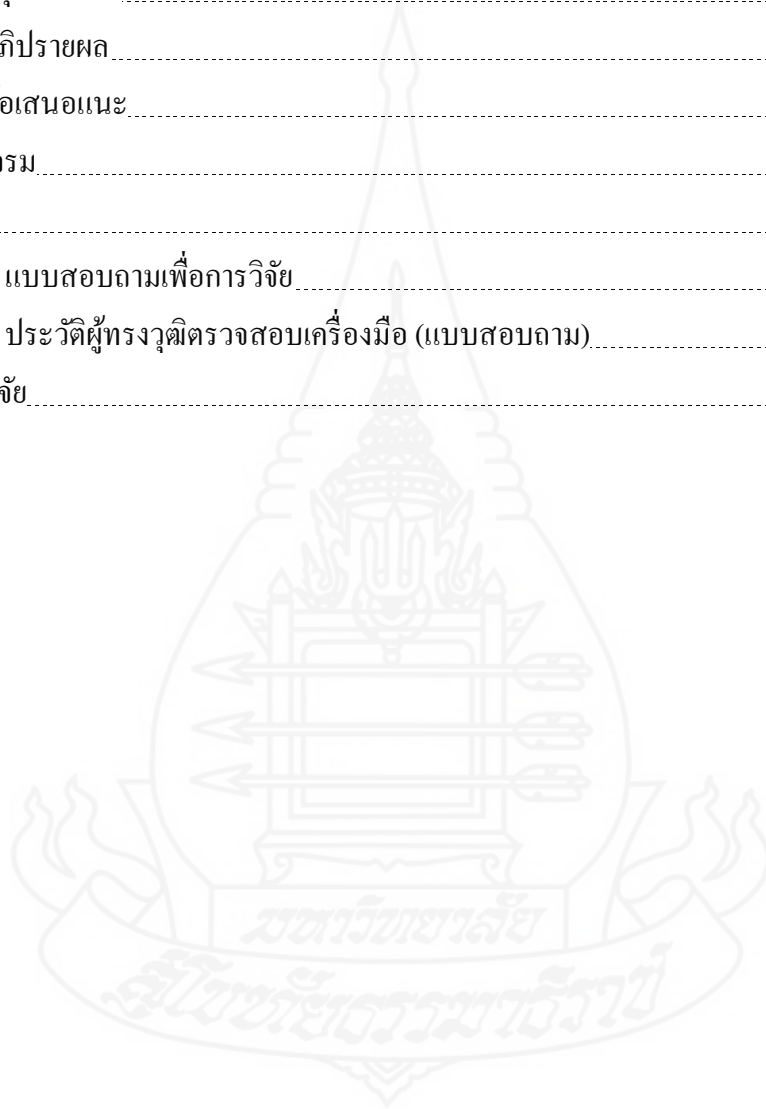
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
กรอบแนวคิดการวิจัย	9
ขอบเขตการวิจัย	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน	13
บทบาทหน้าที่ของพัฒนากร	35
ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน	43
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล	46
นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการ	48
ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2547 – 2559	51
มาตรฐานกำหนดตำแหน่งบุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน	86
แนวคิด ทฤษฎี ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง	89
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	125

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	131
รูปแบบการวิจัย.....	131
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	131
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	132
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	133
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	134
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	136
ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล.....	136
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	139
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาอาชีพ และปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ.....	151
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีผล ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร และความสำเร็จ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	155
ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	158
ตอนที่ 6 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารพัฒนาชุมชน.....	161

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	164
สรุปการวิจัย.....	164
อภิปรายผล.....	173
ข้อเสนอแนะ.....	175
บรรณานุกรม.....	177
ภาคผนวก.....	180
ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	181
ข ประวัติผู้ทรงวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม).....	197
ประวัติผู้วิจัย.....	199

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล..... 137
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร 140
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน 141
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์..... 142
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา..... 143
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนาชุมชนเขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบรรยากาศในองค์กร 145

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ.....	146
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเป็นผู้ประสานงาน.....	147
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน.....	149
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ.....	150
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ.....	153
ตารางที่ 4.12	แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	155
ตารางที่ 4.13	แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	156

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.14 แสดงความคิดเห็นของพัฒนากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากคำถามปลายเปิด ในแบบสอบถามเฉพาะส่วนที่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน.....	158

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
ภาพที่ 2.1 Maslow ได้แสดงลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ ที่เรียกว่า Hierarchy of Needs.....	45
ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาลกับยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2555-2559.....	67

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตในทุกระดับ ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กระบวนการวัฒนธรรม การบริหารจัดการเพื่อให้ ภาครัฐเป็นระบบที่เกื้อกูลไว้ต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน ยึดหยุ่นทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและประชาคมโลก รวมทั้งเสริมสร้างวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลโดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข สังคมมีเสถียรภาพและมีความสามารถสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547, หน้า 3) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้กรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระลอกกลางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาวและมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 8) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้เปิดศักราชใหม่ของนิติการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างระบบพรรคการเมืองและระบบรัฐสภาที่มีความเข้มแข็งสร้างกระบวนการปฏิรูประบบราชการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกเป็นการก้าวเข้าสู่ยุคของสังคม ความรู้ และยุคของนวัตกรรม

การปฏิรูประบบบริหารภาครัฐได้เน้นการทำงาน โดยยึดผลลัพธ์เป็นหลักมีการวัดผลและค่าใช้จ่ายอย่างเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใสในการตัดสินใจและมีวิธีการทำงานที่รวดเร็วและคล่องตัว เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นระบบที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสาระสำคัญครอบคลุมใน 5 ด้าน คือ 1) การปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและโครงสร้างภาครัฐ 2) การปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณ 3) การปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานบุคคล 4) การปรับเปลี่ยนกฎหมาย 5) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยม หัวใจสำคัญของการบริหารราชการใหม่ถือว่า ภาคราชการในฐานะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศจะต้องบริหารงานเพื่อตอบสนอง

ผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นหลัก โดยจะต้องสามารถบูรณาการผลประโยชน์ของประเทศชาติและความต้องการของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมทั้งฝ่ายการเมือง ข้าราชการ เอกชน รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต้องมีการวางระบบการดำเนินงานให้เหมาะสม ผลผลิตการจ้างงานทุกระดับ จะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงขององค์กรภาครัฐในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับรัฐบาลไปจนถึงระดับกระทรวงและกรม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546, หน้า 2)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาชุมชนมีภารกิจหลัก คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการบริหารจัดการ สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้บทบาทของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อการพัฒนาพร้อมกับทุกภาคส่วนในลักษณะการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน เพื่อให้เกิดผลงานสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบาย โดยมีศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน นอกจากจะช่วยให้เกิดการดำเนินงานแบบพหุภาคีแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกระดับมีส่วนร่วมสามารถแสดงออกและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ อีกด้วย โดยเฉพาะความรู้ที่มีลักษณะเป็นวิชาการเฉพาะด้าน เฉพาะตำแหน่ง ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนต้องมีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในวิชาการเฉพาะด้านมากขึ้น ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนปี 2547-2551 จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของนโยบายพัฒนาบุคลากรครั้งสำคัญที่กรมพัฒนาชุมชนต้องวิเคราะห์ความจำเป็นเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมให้บุคลากรในสังกัดสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุญเลิศ ไพรินทร์ (2538: หน้า 5-6) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้แบบต่างๆ ที่สามารถส่งผลดังกล่าวว่า หมายถึง การให้การศึกษา การสอนงาน การสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ การมีโอกาสเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมและพัฒนา รวมถึงการได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาตนเอง

ดังนั้นความสำเร็จของกรมการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านของรัฐบาลและประชาชน แต่ตัวจักรที่สำคัญที่สุดย่อมได้แก่พัฒนากร ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด พัฒนาการมีหน้าที่รวมกำลังชาวบ้านให้ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง โดยเป็นผู้กระตุ้นเตือนให้ตื่นตัว ให้คิดริเริ่มปรับปรุงส่งเสริมงานในท้องถิ่นและยังต้องทำหน้าที่เป็น

สื่อกลางที่จะประสานบริการของรัฐให้ถึงมือประชาชนและนำเสนอความต้องการของประชาชนต่อกระทรวงทบวงกรมที่ให้บริการที่กล่าวมานี้เป็นเพียงหน้าที่ความรับผิดชอบกว้าง ๆ สำหรับพัฒนากรเท่านั้น ในการปฏิบัติงานดังกล่าว พัฒนาการจะต้องรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความต้องการและค่านิยมของชาวบ้าน ต้องมีความสามารถในการที่จะสร้างศรัทธาในการดำเนินงานได้ จะต้องเป็นผู้ที่รักงานพัฒนาชุมชนโดยแท้จริง พัฒนาการจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอย่างละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน จะต้องมีความสามารถที่จะแยกแยะหลักวิชาการกับการปฏิบัติได้ดีในการพิจารณาคำเนิงาน ต้องมีทักษะในการเข้ากับคน การเป็นผู้นำและการแก้ปัญหา ต้องมีความรู้ความเข้าใจงานในหน้าที่และมีประสบการณ์ที่เพียงพอ ซึ่งจะช่วยให้มีทักษะในการที่จะรู้สภาพการณ์ในท้องที่ที่ปฏิบัติการ และบทบาทที่ควรจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้น พัฒนาการจะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและมีความอดทน บากบั่นเป็นอย่างมาก ประการสำคัญที่สุดต้องมีขวัญในการทำงานในระดับสูง ซึ่งจะช่วยให้คุณสมบัติอื่น ๆ ดำรงอยู่ได้ มีปัจจัยหลายประการที่จะสนับสนุนส่งเสริมขวัญและความพึงพอใจของพัฒนากรในการปฏิบัติงาน เช่น บุคลิกลักษณะของผู้ที่เป็นพัฒนากร ระดับการศึกษา การคัดเลือก การฝึกอบรมก่อนประจำการและระหว่างประจำการ การปฏิบัติงานและโอกาสความก้าวหน้าของพัฒนากรเอง การนิเทศงานจากตัวบุคคลและหน่วยงานซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของพัฒนากร ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นโยบายการปฏิบัติงานของกรมการพัฒนาชุมชน นโยบายและความร่วมมือของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การร่วมมือประสานงานของจังหวัด อำเภอและส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระดับการศึกษาและความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากปัจจัยในด้านตัวพัฒนากรเองแล้ว ปัจจัยอื่น ๆ ที่กล่าวข้างต้นย่อมมีบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริมความพึงพอใจของพัฒนากรในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเป็นผลต่อไปถึงระดับความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชนเป็นส่วนรวม ปัจจัยแต่ละเรื่องเหล่านี้จะอยู่ในฐานะที่สมบูรณ์ สมดุล สอดคล้องกัน ในลักษณะที่จะอำนวยประโยชน์สูงสุดให้งานพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน การที่จะให้ราษฎรมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการพัฒนาชุมชนย่อมเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความอดทนและต้องการเวลา เช่นเดียวกับการที่จะให้ความรู้ความเข้าใจหรือเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานของข้าราชการบางส่วนที่เกี่ยวข้อง ในทำนองเดียวกับการที่ต้องปฏิบัติงานซึ่งแตกต่างกับทฤษฎีและหลักการที่ได้รับการอบรมมาก็อาจจะทำให้พัฒนากรเกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ต้องกระทำไปพร้อม ๆ กัน จะมัวรออันใดอันหนึ่งไม่ได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยอันหนึ่งซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า รวดเร็วกว่า และมีผลไปส่งเสริมความก้าวหน้าของปัจจัยอื่น ๆ มีอยู่ 2 ประการ คือ การคัดเลือกและการฝึกอบรมพัฒนากร การฝึกอบรมพัฒนากรสามารถที่จะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความคิดอ่าน ทักษะ ทัศนคติและนิสัยในการทำงานได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเข้าใจล่วงหน้าถึงปัญหา

และอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ย่อมเปรียบได้เหมือนเข็มทิศที่จะชี้ทางไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้

พัฒนากรเป็นจักรกลตัวสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะพัฒนากรเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทสำคัญในงานชุมชน พัฒนากรเป็นข้าราชการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยประจำทำงานร่วมกับประชาชนในระดับหมู่บ้าน มีหน้าที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาหารือแก่องค์กรบริหารการพัฒนาของหมู่บ้าน และตำบล ฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น จัดกลุ่มอาชีพและกลุ่มผู้สนใจต่าง ๆ และทำงานกับกลุ่มเหล่านั้น ในช่วงเริ่มก่อร่างสร้างองค์กรกรมการพัฒนาชุมชน พัฒนากรเป็นข้าราชการเพียงคนเดียวที่ส่วนราชการเพียงหน่วยงานเดียวที่ลงไปปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล โดยไม่มีเครื่องมืออันใดทั้งสิ้นที่จะไปสร้างอำนาจร่วมกับชาวบ้าน นอกจากหนึ่งสมองกับสองมือที่เปี่ยมไปด้วยพลังความตั้งใจ เสียสละ อดทนและสติปัญญา เพื่อนำความรู้ ความแปลกใหม่ในการสร้างวิถีชีวิตใหม่ให้กับชาวบ้าน พัฒนากรสมัยนั้นกล่าวได้ว่าเป็นผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขเป็นเพื่อน เป็นที่ปรึกษา และอื่น ๆ อีกหลายอย่าง จนกล่าวกันว่า เมื่อมีปัญหาหรือความทุกข์เกิดขึ้น ชาวบ้านจะนึกถึงพัฒนากรเป็นคนแรก นายพัฒนา บุษยรัตพันธ์ อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนเคยเปรียบเปรยถึงพัฒนากรไว้ว่า พัฒนากร คือ สรีรธาเดินได้ พัฒนากร คือ ไม้เท้าหลังของชาวบ้าน ซึ่งเป็นคำพูดที่ตรงประเด็นที่สุด เพราะพัฒนากรเปรียบเสมือนเส้นประสาทสุดท้ายของราชการที่ยื่นไปสัมผัสกับชาวบ้าน ท่ามกลางความอ้างว้าง โดดเดี่ยวของชาวชนบท ประชาชนจะหันหน้าไปทางใดก็มีแต่ความว่างเปล่า นอกจากพัฒนากรเพียงคนเดียวที่เดินคุ่มอยู่ท่ามกลางความเจียบเหล่านั้น ข้อจำกัดของทางราชการก็มิได้อยู่ไม่น้อยในการหาบุคลากรที่เปี่ยมไปด้วยความอดทนอย่างมากในการลงไปต่อสู้กับความยากลำบากเช่นนั้น การสรรหาบุคคลที่มีคุณลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นพัฒนากรจึงได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ผ่านกระบวนการกลั่นกรองหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้บุคลากรที่ดีที่สุด แต่ก็พบว่า มีบุคลากรจำนวนไม่มากนัก ที่จะมีคุณสมบัติครบถ้วน สมบูรณ์ใจและอดทนที่จะทำงานในหมู่บ้านได้ เพราะคนส่วนใหญ่ยังข้องติดอยู่กับ ความสะดวกสบายและความพร้อมที่สังคมเมืองพึงจะมี นอกจากนั้นผู้ที่สมัครเป็นพัฒนากรบางคนก็หวังแค่เป็นเส้นทางผ่านชั่วคราวเพื่อที่จะก้าวกระโดดไปสู่สิ่งที่ดีกว่า แต่มันไม่ได้หมายความว่ากรมการพัฒนาชุมชนจะขาดพัฒนากรที่ดี การกลั่นกรองสรรหาบุคคลมาเป็นพัฒนากรได้ถูกกระทำอย่างรอบคอบ ทำให้ได้พัฒนากรที่ดีมาจำนวนไม่น้อยพัฒนากรที่ดีในอดีตคือ ผู้ปลุกปั้นจนทำให้กรมการพัฒนาชุมชนเติบโตอย่างเต็มภาคภูมิในปัจจุบัน นายสาย หุตะเจริญ อธิบดีคนแรกของกรมการพัฒนาชุมชน กล่าวไว้ในโอกาสเปิดการฝึกอบรมก่อนประจำการพัฒนากร เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2506 ว่า “โดยที่งานของพัฒนากรนั้น ผิดแผกแตกต่างจากวิธีปฏิบัติราชการทั่ว ๆ ไป ในเบื้องต้น พัฒนากรจะต้องออกไปคลุกคลีอยู่ประจำกับ

ราษฎรในหมู่บ้าน ต้องใช้ชีวิตอย่างเดียวกับชาวบ้าน เพื่อแสวงหาปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องติดต่อกับนักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอ เพื่อเข้าร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชน พัฒนาการจึงต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดีหลายประการ ต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัว ต้องอดทนต่อความลำบากที่ต้องทนอยู่ในชนบท ต้องมีน้ำใจรักชาวบ้านเพื่อนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เข้าสู่หมู่บ้าน คุณสมบัติเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้

พัฒนากร จึงถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อพัฒนาชุมชนไทย ให้มีความเจริญก้าวหน้า กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดบทบาทของพัฒนากรให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ สามารถรวบรวมบทบาทของพัฒนากรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้

ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2505 – 2514) เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 80 ตอนที่ 56 วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2506 กรมการพัฒนาชุมชนในระยะนี้ได้กำหนดบทบาทของพัฒนากรดังต่อไปนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน , 2530 หน้า 36-37)

พัฒนากรเป็นข้าราชการของกรมการพัฒนาชุมชน ได้รับแต่งตั้งให้ประจำปฏิบัติงานในตำบล หมู่บ้าน เพื่อจะให้เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้าน นำเอาปัญหาความต้องการของประชาชนมาให้หน่วยงานของรัฐ พัฒนาการ 1 คนรับผิดชอบ 1 ตำบล และเนื่องจากหน่วยงานของรัฐมีน้อยและยังไม่สามารถส่งเจ้าหน้าที่ลงไปปฏิบัติงานในระดับตำบลได้ เพื่อความรวดเร็วและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พัฒนาการจึงต้องทำงานเอนกประสงค์ (multi purpose worker) กล่าวคือ ความสำเร็จของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในทุกด้าน รวมทั้งเป็นผู้นำบริการจากหน่วยงานภายนอกเข้าไปถึงมือประชาชน และขณะเดียวกันก็นำปัญหาความต้องการของชาวบ้านมาสู่เจ้าหน้าที่ของรัฐในระยะต้น ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่วิชาการประจำอำเภอ เรียกว่า พัฒนาการ สดย.(สตรี เด็ก และเยาวชน) จำนวน 3 คนต่ออำเภอ โดยให้เป็นผู้รับผิดชอบสนับสนุนทางวิชาการแก่พัฒนากรในด้านการพัฒนาสังคม การพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน และการพัฒนาด้านอาหารและโภชนาการ

ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2515-2524) เริ่มมีความคิดว่าจากการทำงานกับประชาชน โดยนำเอาปัญหาความต้องการมาสู่รัฐ และนำเอาบริการของรัฐสู่ประชาชนซึ่งเกินขีดความสามารถ เพราะพัฒนากร 1 คนรับผิดชอบ 1 ตำบล ต้องรับผิดชอบการทำงานกับคนถึง 7,000 คน โดยประมาณ จะให้ทั่วถึงย่อมลำบาก จึงใช้วิธีการทำงานผ่านกลุ่ม ทำให้พัฒนากรเปลี่ยนบทบาทจากพัฒนากรเอนกประสงค์มาเป็นผู้รวมกลุ่ม โดยมีบทบาท 3 ประการ คือ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2530, หน้า 44-45)

1. ผู้เชื่อมประสาน

1.1 การนำ คือ การชักนำนักวิชาการ และบริการของรัฐไปถึงประชาชน และชักนำประชาชนไปพบกับนักวิชาการเพื่อรับบริการตามความต้องการ โดยถูกต้องและเหมาะสม

1.2 การประสานงาน ประสานระหว่างประชาชน ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

1.3 การติดตาม เมื่อนำเจ้าหน้าที่วิชาการไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใด ไปให้ความช่วยเหลือหรือให้ความรู้แก่ประชาชนแล้ว ต้องคอยติดตามและรายงานผลให้หน่วยงานนั้น ๆ ทราบ

2. ผู้ร่วมปฏิบัติงาน

2.1 การวางแผนทำการสำรวจข้อมูลทั้งปวงในท้องที่ร่วมกับราษฎร หรือตัวแทน เพื่อวางแผนพัฒนาตำบลขึ้น

2.2 การจัดรวมกลุ่ม ชักนำราษฎรให้เข้าร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อร่วมกันคิดปรึกษาทำแผนทำกิจกรรม

2.3 การร่วมปฏิบัติงาน ลงมือช่วยเหลือ ร่วมปฏิบัติงานกับราษฎรตามโครงการต่าง ๆ

3. ผู้ส่งเสริมเผยแพร่ทักษะ

3.1 การฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนทักษะแก่ประชาชน ทั้งในด้านอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

3.2 การสาธิต ทำการทดลอง สาธิตกิจกรรมซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ๆ ให้ประชาชนได้เข้าใจและเห็นประโยชน์

3.3 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ความรู้ ความคิด และผลงานที่ราษฎรได้ร่วมมือกันจัดทำรวมทั้ง การจัดงานนิทรรศการเพื่อแสดงขั้นตอนการทำงานในแต่ละกิจกรรม เพื่อดึงดูดความสนใจของราษฎรในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อผลในการให้ความร่วมมือส่งผลให้การฝึกอบรมพัฒนาการก่อนประจำการแทนที่จะฝึกแบบช่วงแรกเปลี่ยนมานั้นในเรื่องเทคนิคของการรวมกลุ่ม เทคนิคการจัดประชุม มนุษยสัมพันธ์ การทำงานกับชาวบ้าน เพื่อเสริมบทบาทของพัฒนากร จึงเกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย

ระยะที่ 3 (พ.ศ.2525-2534) ตรงกับช่วงที่รัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5-6 ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการพัฒนาชนบทมากขึ้น มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ตั้งแต่ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน โดยเน้นให้ประชาชนรู้จักการช่วยตนเองและการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีหน่วยงานลงสู่ชนบทเพิ่มมากขึ้น สำหรับบทบาทของพัฒนากรในระยะนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้พัฒนากรเป็น

ผู้จัดการ การพัฒนาอันหมายถึง การเป็นผู้จัดการจัดแจง อำนาจการ หรืออำนาจความสะดวกที่จะทำให้เกิดการพัฒนามากขึ้น (นาวิณ ขันธิริชญ, 2540 หน้า 35)

ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2535-2539) เพื่อให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชนในส่วนภูมิภาค มีความเหมาะสมสอดคล้องกับระบบการบริหารงานในระยะนี้ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2535 ซึ่งสรุปบทบาทของพัฒนากรได้ 3 บทบาท ดังต่อไปนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2541 หน้า 46)

1. บทบาทในการบริหารงานพัฒนาชนบท ประกอบด้วย

1.1 จัดระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา

1.2 สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการวางแผนพัฒนาตำบลปี 2526

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้แก่ การพัฒนา สตรี

เด็ก เยาวชน อาชีพสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และช่วยเหลือทางวิชาการให้องค์กรประชาชนและอาสาสมัครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. บทบาทในฐานะเป็นข้าราชการของรัฐ ได้แก่ การเป็นตัวแทนหน่วยงานของรัฐรู้ความเคลื่อนไหวในพื้นที่ ร่วมแก้ปัญหากับเจ้าหน้าที่และประชาชนและทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชน

ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2540-2545) กรมการพัฒนาชุมชนได้เตรียมปรับปรุงรูปแบบการทำงานของพัฒนากรในอนาคต ด้วยเหตุผลความเป็นดังต่อไปนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2541 หน้า 2-3)

กรมการพัฒนาชุมชนซึ่งมีบทบาทหน้าที่มุ่งพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีเสถียรภาพโดยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนพอกินพออยู่ อยู่ดีกินดีและมีศรีสุข ตามศักยภาพของชุมชน โดยใช้กลยุทธ์ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตใน 3 แผนงานหลัก คือ

1. ส่งเสริมการประกอบอาชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครัวเรือนยากจน
2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรม กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินการไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

พัฒนากรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ภารกิจที่ต้องปฏิบัติ คือ

1. ศึกษาและสร้างความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้
2. ศึกษายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน
3. กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน พร้อมทั้งศึกษาศักยภาพและปัจจัยใน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่

4. คัดเลือกเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม
5. บูรณาการ โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่เป้าหมายพร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์

ในการดำเนินงาน

6. ปฏิบัติงานและประสานภาคีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย
7. รายงานและประเมินผลสัมฤทธิ์

พัฒนากรจะต้องให้ความสำคัญในการศึกษาศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

1. ปัจจัยทุนทางสังคม ทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม เช่น กลุ่ม องค์กร
2. ปัจจัยการรวมกลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง การค้ำหากกลุ่มเข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนความแข็งแกร่งของผู้นำชุมชนเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในชุมชน โดยวิธีถ่ายทอดการเรียนรู้จากชุมชน สรุบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งเสริมผู้นำใหม่ ๆ
3. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและเฝ้าระวังไม่ให้มีการทำลายทรัพยากร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าพัฒนากรเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาชุมชน พัฒนาศักยภาพของตนเองให้เข้มแข็ง และปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพื่อให้บริการทางวิชาการหรือให้คำปรึกษาแก่ประชาชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็น การพัฒนาอย่างยั่งยืน กรมการพัฒนาชุมชนจึงต้องมีหน้าที่พัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นนักพัฒนามืออาชีพ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพัฒนากรมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ตลอดจนเพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคเพื่อที่จะนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของพัฒนากรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและ นครศรีธรรมราช)
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและ นครศรีธรรมราช)
3. เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและ นครศรีธรรมราช)

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากร การดำเนินงานพัฒนาชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังได้แสดงไว้ในภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพส่วนบุคคล
4. ระดับการศึกษา
5. อาชวราชการ
6. ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง
7. สถานที่ทำงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

1. ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. ความมีมนุษยสัมพันธ์
3. บรรยากาศภายในองค์กร
4. การเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ
5. การเป็นผู้ประสานงาน
6. การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน
7. การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ

ตัวแปรตาม

ความสำเร็จในการ
เสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของพัฒนากรในการ
ขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ออกเป็น 4 ด้าน คือ

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษา ปัจจัยการปฏิบัติงานของพัฒนากร และปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาการปฏิบัติงานของพัฒนากรสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรได้แก่พัฒนากรสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 277 คน ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พัฒนากรสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 277 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

4.4 ขอบเขตการสัมภาษณ์ ผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนพฤษภาคม 2553 - เดือนสิงหาคม 2555

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การให้ความหมายของคำอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้เสมอ เนื่องจากความแตกต่างกันในด้านความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองของผู้ให้ความหมายแต่ละคน ดังนั้น เพื่อให้ทราบและเข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เหมือนกันหรือไปในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดความหมายของคำหรือนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไว้ ดังนี้

5.1 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน สถานที่ทำงาน การฝึกอบรม

5.2 ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 หมายถึง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช

5.3 พัฒนากร หมายถึง ข้าราชการพลเรือน สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งอยู่ในความปกครองและบังคับบัญชาโดยตรงของพัฒนากรอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ประจำอยู่ในตำบล ซึ่งประกอบด้วย

1. พัฒนาการในสายงานนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
2. พัฒนาการในสายงานนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญาน
3. พัฒนาการในสายงานนักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน
4. พัฒนาการในสายงานเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนชำนาญาน

5.5 การปฏิบัติงานของพัฒนากร หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.6 ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง ความเป็นมืออาชีพในการทำงานพัฒนาชุมชนของพัฒนากร

5.7 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจฐานรากของประชาชนให้สามารถอุ้มชูตนเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง

5.8 ความสำเร็จ หมายถึง ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อทราบถึงสภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร

6.2 เพื่อทราบความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร

6.3 เพื่อทราบแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนากร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร: ศึกษากรณีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ” ผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย สร้างแบบสอบถาม รวมตลอดถึงอภิปรายผลและข้อเสนอแนะต่อไป สำหรับหัวข้อที่จะนำเสนอในบทนี้มี 9 หัวข้อดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
2. บทบาทหน้าที่ของพัฒนากร
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล
5. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการ
6. ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2547 – 2559
7. มาตรฐานกำหนดตำแหน่งบุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน
8. แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

1.1 ความหมายของการพัฒนา

Reeder (1971) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งในทางที่ดีขึ้นดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่าง เช่น ปริมาณและคุณภาพของบริการข้อมูลและข่าวสาร ฐานะทางสังคม บทบาทและอาชีพ
2. การใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ เช่น ครอบครัวสามารถจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ มาใช้ได้เนื่องจากครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น การกระจายรายได้ของครอบครัว ครอบครัวมีสิ่งของเครื่องใช้และครอบครัวสามารถใช้บริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

3. เทคโนโลยีและควมมีประสิทธิภาพ เช่น เทคโนโลยีในระดับต่าง ๆ และ การเผยแพร่กระจายเทคโนโลยีออกสู่สังคมอย่างกว้างขวางมากขึ้น
4. ความเชื่อและความไม่เชื่อ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม โอกาส และการสนับสนุน
5. ทักษะคติ เช่น ระดับความพอใจ ความเป็นเอกภาพ ขวัญและความพึงพอใจ
6. พฤติกรรม เช่น การช่วยตัวเอง ควมมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรมนุษย์ และความคิตรีเริ่ม
7. ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
8. โครงสร้าง เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต แบบแผนขององค์กร
9. ผลต่อเนื่องและแบบแผนรวม เช่น คุณภาพของชีวิต คุณภาพของสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น

Goodenough (1963) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ดังนี้

การพัฒนาที่มีจุดเน้นหรือวิธีการที่แตกต่างกัน 2 ประการ คือ ประการแรกมุ่งเน้นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมหรือสถานะทางกายภาพ ซึ่งสมาชิกในชุมชนนั้นอาศัยอยู่ ประการที่สองมุ่งเน้นในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน จากสภาวะการณ์อันเก่าแก่ล้าสมัย ให้มาสนใจและทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อจะได้เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ มีความคิดก้าวหน้าและมีความสำนึกในการที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชน เพื่อความเจริญของตนเองและชุมชน มีความรับผิดชอบในกิจกรรม การดำเนินงานรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อชุมชนและต่อประเทศชาติ และในที่สุดให้ประชาชนรู้จักช่วยตัวเอง มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีความคิตรีเริ่มและปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยรัฐบาลจะเข้าช่วยเหลือเมื่อเกินขีดความสามารถของประชาชน ซึ่งทั้งสองลักษณะนี้เป็นหัวใจสำคัญของงานพัฒนาชุมชน

1.2 การพัฒนาชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2516:13) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนหมายถึง การร่วมกันดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่ตนต้องการ การทำงานพัฒนาชุมชนในขั้นแรกจะต้องอาศัยกำลังของราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ด้วยการช่วยตัวเองและร่วมมือกันดำเนินงาน โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ

สุรพล กาญจนจิตรรา (2526: 1) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนคือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2531:1) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเมืองและชนบทไปในทิศทางที่คาดหวังว่าจะดีขึ้นกว่าเดิม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุและจิตใจ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง

การพัฒนาชุมชน หมายถึง ขบวนการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ชี้แนะและส่งเสริมประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และเข้าร่วมมือในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนและเสริมสร้างท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ในปัจจุบันเมื่อเรากล่าวถึงงานพัฒนาชุมชนก็มักจะมองงานพัฒนาชุมชนออกไป 4 ลักษณะด้วยกัน คือ การพัฒนาชุมชนเป็น 1) กรรมวิธี (a process) 2) วิธีการ (a Method) 3) โครงการหรือแผนงาน (a program) 4) ขบวนการของการเปลี่ยนแปลง (a movement) (Sanders : 1958, 4 - 5)

1. การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธี (CD as a Process) หมายถึงการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยยึดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเป็นหลักเกณฑ์ตัวอย่าง เช่น ขั้นตอนของกรรมวิธีพัฒนาชุมชนนั้น เริ่มต้นจากการศึกษาและสำรวจสภาพชุมชนที่นักพัฒนาจะออกไปทำงานด้วย ขั้นที่สองก็ได้แก่การพิจารณาขีดความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ ในขั้นที่สาม นักพัฒนาจะต้องช่วยชุมชนให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความสำคัญของปัญหาความต้องการ ขั้นที่สี่เป็นการวางแผนการพัฒนาโดยยึดหลักข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษามา ขั้นต่อไปก็จะเป็นการดำเนินการตามแผนและขั้นสุดท้ายจะเป็นการประเมินผลกิจกรรมที่ได้กระทำไป รวมถึงการพิจารณาวางแผนโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาขั้นต่อไป

กรรมวิธีพัฒนาชุมชนเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่และความสามารถของบุคคลจากสถานการณ์หนึ่ง ไปสู่สถานการณ์หนึ่ง เช่น สถานการณ์เดิมที่มีบุคคลเพียงคนเดียวหรือสองคน เป็นผู้ตัดสินใจ ตกลงใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประชาชนทั้งหมด แล้วเปลี่ยนมาเป็นสถานการณ์ที่มีการร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงหรืออีกตัวอย่างหนึ่ง คือจากสภาพการณ์ ซึ่งมีการระดมพลังกำลังทรัพยากรและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจาก

ภายนอกท้องถิ่น เปลี่ยนเป็นประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยใช้ทรัพยากรและกำลังคนจากท้องถิ่นนั้น

ดังนั้น กรรมวิธีพัฒนาชุมชนจึงเป็นความมุ่งมั่นอย่างมีแบบแผนและมีระบบ ที่จะช่วยให้บรรลุถึงทรศนะและศรัทธาและขีดความสามารถที่จำเป็น เพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้มากที่สุด ทั้งนี้ ตามแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตยและตามความจำเป็นก่อนหลัง ซึ่งบุคคลได้เป็นผู้กำหนดขึ้น หลังจากที่เขาได้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น ในแนวความคิดนี้จึงเน้นย้ำเรื่อง การพัฒนาตัวบุคคลทั้งด้านสังคมและจิตใจ

2. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (CD as a Method) ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (Means to an end) อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ตามที่ผู้นำวิธีการพัฒนาชุมชนมาใช้เป็นผู้กำหนดขึ้น วิธีการอย่างอื่น เช่น การให้รางวัล หรือโดยการศึกษาอาจจะเป็นเพียงวิธีการที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้ดำเนินไปตามกรรมวิธีเป็นขั้น ๆ ซึ่งทำให้ผู้ที่มิเจตจำนงใช้วิธีการนี้ ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลกลางหรือเอกชน หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการต่อไปจนสำเร็จกรรมวิธีซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์เป็นพิเศษ เช่น การพัฒนาชุมชนในประเทศไทยนั้นก็ป็นวิธีการหรือมาตรการอันหนึ่งของรัฐที่จะขจัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนต่อประชาชนและระหว่างประชาชนต่อรัฐ และส่งเสริมการครองชีพของชาวชนบท ส่งเสริมความสามารถในการทำงานร่วมกัน ฯลฯ

ในแนวความคิดนี้จึงย้ำเรื่องจุดหมายปลายทาง

3. การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (CD as a Program) การดำเนินงานนี้จึงเริ่มต้นด้วยการวางระเบียบแบบแผนและรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งระบุถึงกิจกรรมหากมีการดำเนินงานตามระเบียบการหรือรายละเอียดไว้แล้วก็ถือว่ากิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้ทำสำเร็จไปด้วย จุดเน้นของโครงการพัฒนาชุมชนจึงอยู่ที่การบรรลุถึงความสำเร็จตามโครงการเฉพาะกิจกรรม ซึ่งสามารถวัดผลและรายงานเป็นข้อมูลตัวเลขได้มากกว่าจะเน้นในเรื่องวิธีการทำงานและตัวคนเหมือนอย่างเช่นกรรมวิธีพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นโครงการ จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1)จะต้องมีโครงการที่ได้รับการวางแผนอย่างดี 2)จะต้องมีการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง 3)จะต้องมีการสนับสนุนทางด้านวิชาการ ตัวบุคคลและวัสดุ 4)จะต้องมีการประสานงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือชุมชน ในแนวความคิดนี้จึงย้ำเรื่องกิจกรรม

4. การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการ (CD as a Movement) ในแนวความคิดนี้ถือว่าการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน กล่าวคือมีการเคลื่อนไหวทางจิตใจในทางนิยมชมชื่นหรือไม่เห็นด้วย คือไม่เป็นกลาง (Movement) บ่อยครั้งที่พูดกันว่างานพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการโดยปราศจากความหมายที่แน่นอน เกี่ยวกับแนวคิดในเรื่อง

ขบวนการ ขบวนการพัฒนาชุมชนนั้นเปรียบเสมือนกับเป็นการรณรงค์หรือการต่อสู้ของมวลชน เพื่อการปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ที่ประชาชนมีความไม่พอใจอย่างรุนแรง และการเข้ามาร่วมใน ขบวนการนั้นด้วยแรงคล้อยอย่างแรงกล้าที่อยากจะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การพัฒนาชุมชน ในทฤษฎีนี้จึงก่อรูปด้วย อุดมการณ์และปรัชญา ซึ่งผู้เข้าร่วมขบวนการมีความเชื่อและศรัทธา อย่างแน่วแน่ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

การพัฒนาชุมชนถือเป็นขบวนการ เพราะเป็นการสร้างสถาบันในด้านความคิด สร้างโครงสร้างขององค์การให้รู้จักยอมรับระเบียบวิธีการและผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการให้มาช่วยในสิ่งที่ เหลือกำลังของตน เป็นการส่งเสริมความนึกคิดเกี่ยวกับการศึกษาให้ดีขึ้น ในแนวความคิดนี้จึงย้ ำ เรื่องอุดมการณ์ของงานพัฒนาชุมชน

นักสังคมศาสตร์บางท่านมองงานพัฒนาชุมชนว่าเป็นกรรมวิธี (a process) และ เน้นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคม อุตสาหกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอื่น ๆ ของสังคมในทางที่ดีขึ้น นักวิชาการบางท่านซึ่ง เป็นนักปฏิบัติมักจะมีงานพัฒนาชุมชนว่าเป็นวิธีการ (a method) ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือวัตถุประสงค์ ซึ่งวิธีการที่จะไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นก็จะต้องอาศัยกรรมวิธีด้วย แต่ นักวิชาการที่มองงานพัฒนาชุมชนในทฤษฎีนี้มักจะเน้นในเรื่องความสำคัญ มากกว่าที่จะเน้นใน เนื้อหา ในกลุ่มนักวิชาการกลุ่มที่สามมองงานพัฒนาชุมชนว่าเป็น โครงการหรือแผนงาน (a program) ซึ่งเน้นในเนื้อหาและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน เน้นกิจกรรมซึ่งได้กำหนดไว้ใน โครงการและโครงการเหล่านี้ คือ วัตถุประสงค์นั่นเอง นักวิชาการกลุ่มที่สี่มีความเห็นว่า งานพัฒนา ชุมชนเป็นขบวนการ (a movement) ซึ่งไม่ได้เน้นในเรื่องโครงการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึง การมีส่วนร่วมของคนในสังคม และถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมมือร่วมใจกันกระทำ การเพื่อการกินดีอยู่ดีของชุมชน

งานพัฒนาชุมชนค่อนข้างจะสับสนและยุ่งยากกว่าการมองในลักษณะ 4 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว งานพัฒนาชุมชนนำไปปฏิบัติตามสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้ เกิดปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานพัฒนาชุมชนถือเอาการตัดสินใจจากเบื้องล่าง (ประชาชน) เป็น หลักในการดำเนินงาน เพราะฉะนั้น นักสังคมวิทยาก็ขยายจุดสนใจต่อไปอีก ดังนี้

1. งานพัฒนาชุมชนเน้นการพัฒนาในระดับชุมชน (Community level) การพัฒนา ชุมชน
2. มีจุดกำเนิดการพัฒนาและปฏิบัติการในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนนั้นจะ เป็นผู้ควบคุมวินิจฉัยสั่งการปฏิบัติการกิจกรรมหรือโครงการที่ทำในหมู่บ้าน กิจกรรมหรือโครงการที่ ทำในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นอาจจะมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์หรืออาจจะเป็นการนำเอาโครงการที่ได้

ปฏิบัติได้ผลดีมาแล้วในท้องถิ่นอื่น ๆ มาปรับใช้กับท้องถิ่นของตนและในขณะเดียวกันก็เป็นโครงการที่ประชาชนยอมรับในการที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของเขาและอยู่ภายใต้ขีดความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและเป็นผู้รับผิดชอบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา อาจมีบทบาทเป็นเพียงตัวเชื่อมประสานเท่านั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือต้องการช่วยเหลือชุมชนนั้น โดยเฉพาะ

3. การพัฒนาภาค (Regional level) จุดเน้นอยู่ที่ปัญหาซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อชุมชนและเหนือความสามารถที่ชุมชนจะดำเนินการแก้ไขได้ ก็จะต้องมีการกระจายบริการสังคมไปให้ถึงมือประชาชนในชนบท ตัวอย่างเช่น บริการทางด้านการศึกษา สาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ และด้านโภชนาการ และในขณะเดียวกันก็จะส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาเข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนด้วยบริการต่าง ๆ ที่นำไปให้กับชุมชนนั้นจะต้องเป็นความต้องการของชุมชนด้วย ในกรณีนี้จะต้องพัฒนาผู้นำท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือในการติดต่อขอความร่วมมือจากภายนอกและเน้นการผลิตบุคลากรในระดับต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่น

4. การพัฒนาประเทศ (National level) จุดเน้นอยู่ที่รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการพัฒนา กำหนดวางแผนบูรณะและบริการจัดสรรทรัพยากร เศรษฐกิจหลักและแนวทางพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาเสถียรภาพทางสังคมของชาติให้มั่นคงยิ่งขึ้น และโครงการเฉพาะกิจกรรมซึ่งจัดทำในระดับชุมชนจะต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ กล่าวโดยทั่วไปแล้วชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากกว่าจะเป็นหน่วยผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็งในการตัดสินใจขั้นพื้นฐาน แต่ชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน

เมื่อเรามองงานพัฒนาชุมชนในลักษณะเช่นนี้ก็ต้องนำแนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theories) มาสนับสนุน ประการแรกการติดต่อสื่อสารนับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งระหว่างผู้นำและผู้ตาม ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านและผู้นำชุมชนเนื่องจากบุคคลเหล่านี้จะต้องติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งในการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กัน หากขาดการสื่อข้อความที่ดีหรือไม่สามารถพูดจาทำความเข้าใจกันได้แล้ว การติดต่อและสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ในขบวนการพัฒนาชุมชน ประการที่สองนักสังคมวิทยาชนบทได้ใช้ประโยชน์มากคือการเผยแพร่วิทยาการ (Process of innovation) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน ประการที่สาม การสื่อสารแบบจากข้างบนลงมาข้างล่าง (Downward communication) เพื่อว่าผู้ที่ทำหน้าที่ในการวางแผนระดับภาคหรือระดับชาติจะได้ทราบความรู้สึกนึกคิดความต้องการ

ของชุมชน และช่วยให้มองเห็นปัญหาหลักซึ่งยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อจะได้วางแผนการปฏิบัติงานได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ถ้าหากขาดการสื่อสารที่ดี หรือพอเพียงแล้วก็จะทำให้โครงการหรือแผนงานต่าง ๆ ล้มเหลว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้าผู้ดำเนินงานพัฒนาชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารแล้ว งานพัฒนาชุมชนก็ย่อมจะดำเนินไปไม่ได้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์(2424:14)ได้สรุปหลักการพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการดังนี้

1. เป็นกระบวนการพัฒนาให้ชุมชนเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
2. เป็นวิธีการนำทรัพยากรธรรมชาติ และคนในชุมชนมาให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแนวความคิดให้ถูกต้อง
4. แผนงานพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับขีดความสามารถของประชาชนและแนวนโยบายของรัฐบาล
5. เป็นกรรมวิธีเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมให้ราษฎรในชุมชนรู้จักวิธีช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มคนเป็นสำคัญ
6. เป็นแผนงานพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชนและประชาชนกับหน่วยงานรัฐบาลและองค์กรอาสาสมัครเอกชน
7. เป็นโครงการพัฒนาชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือทางวัสดุอุปกรณ์ และวิชาการจากรัฐบาลและเอกชนภายนอกชุมชน เมื่อเหลือกำลังความสามารถของชุมชน
8. เป็นกรรมวิธีส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
9. เป็นกระบวนการพัฒนาที่ต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นหลัก
10. เป็นวิธีการพัฒนาโดยใช้หลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน

จากความหมายและคำจำกัดความของ การพัฒนาชุมชน ดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน มีลักษณะที่สำคัญ 10 ประการ คือ

1. การพัฒนาชุมชน คือความพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนภายในชุมชนให้ดีขึ้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้คนหรือชุมชนนั้นมีความเจริญขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้หมายถึง การทำให้

คนในชุมชนนั้นมีความกินดีอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากรายการเอง โดยรายการจะต้องช่วยตัวเองในการพัฒนาด้วยการเข้ามาคิดพิจารณา ตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาทุกสาขาต้องการให้ประชาชนมีทักษะ มีความรับผิดชอบที่จะช่วยตนเอง

2. การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน การประพฤติปฏิบัติแบบเก่า ๆ ของชุมชนนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างด้วยกัน ด้วยวิธีการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวความคิดให้ถูกทิศทาง

3. การดำเนินงานจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน หมายถึงกิจกรรมใดๆ ที่จะนำไปส่งเสริมให้ประชาชนรับปฏิบัติจะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการอยู่แล้ว หรือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชนและสามารถทำให้ประชาชนรู้สึกต้องการได้

4. การพัฒนาชุมชนจะต้องใช้หลักการช่วยๆ เอง ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มและรู้จักวิธีช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มคน ตลอดจนการดำเนินการไปตามโครงการพัฒนานั้น ๆ

5. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน ช่วยๆ และส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทเกิดความคิดริเริ่มขึ้น

6. แผนงานพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชนและประชาชนกับหน่วยงานรัฐบาลและองค์การอาสาสมัครเอกชน

7. รัฐบาลหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือจากภายนอกจะให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งใดที่เกินความสามารถที่ชุมชนหรือรายการจะจัดหามาได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุและเงินเท่าที่จำเป็น

8. จะต้องมีการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มิใช่ดำเนินการแต่เพียงหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดโดยเฉพาะ และการที่จะพัฒนาชุมชนให้ได้ผลจะต้องเป็นการพัฒนาโดยทั่วไป มุ่งประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น จึงใช้หลักการที่เรียกว่าการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (Wholistic Approach) คือ มุ่งที่จะพัฒนาทุก ๆ ด้านไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว

9. ขบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก

10. วิธีการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ

1.3 ประวัติของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในประเทศไทย

การพัฒนาชุมชนไทยได้ทำกันมานานแล้ว โดยที่ประชาชนในชุมชนนั้นจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อทำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ชุมชน เช่น ช่วยกันสร้างสาธารณสมบัติต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน อาทิเช่น ถนน บ่อน้ำ ขุดลอกคูคลอง สร้างศาลาวัด ที่พักคนเดินทาง เป็นต้น

สมัยสุโขทัย ในรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้มีการพัฒนาชุมชนกันอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาทางวัตถุ เช่น ก่อสร้างบ้านเรือน วัดวาอาราม พระพุทธรูปปางต่าง ๆ การพัฒนาทางจิตใจ มีการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนรักความก้าวหน้าขยันขันแข็งและอดทน ส่วนการพัฒนาทางวัฒนธรรมมีการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี มีการคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เอง ส่งเสริมการศึกษา เป็นต้น

สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีการพัฒนาท้องถิ่นและแบ่งการปกครองออกเป็น “จตุสดมภ์” มีกรมเวียง วัง คลัง และนา

สมัยรัตนโกสินทร์ ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิรูปการบริหารราชการการปกครองทั่วประเทศแบบอารยประเทศและได้จัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นบริหารประเทศ กระทรวงมหาดไทยตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2453 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการบูรณะบ้านเมือง จึงได้จัดสรรงบประมาณและขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นให้ช่วยสละแรงงานและเงินทอง ตลอดจนช่วยเอาใจใส่ต่อกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์แก่ชนชาวไทยทุกคน ดังนั้น “หลักการพัฒนาชุมชน” สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงนำมาใช้เป็นครั้งแรก

แผนบูรณะชนบท ในปี พ.ศ. 2485 กระทรวงมหาดไทยได้เป็นผู้ริเริ่มวางแผนบูรณะชนบทขึ้นเพื่อที่จะปรับปรุงสร้างสรรค์ความเจริญในชนบทขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. สร้างสรรค์ชีวิตจิตใจของประชาชนในชนบทให้เหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองดี
2. ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีการครองชีพที่ดีขึ้น

แผนการบูรณะชนบทนี้ดำเนินการได้เพียง 2 ปี ก็ล้มเลิกไปในปี พ.ศ. 2486 สาเหตุเพราะ

1. เปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ประเทศชาติกำลังอยู่ในภาวะสงคราม
2. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานและราษฎรไม่เข้าใจวิธีการ

3. โครงการมีลักษณะเร่งรัดทำให้ประชาชนเดือดร้อน
4. รัฐบาลไม่มีงบประมาณในการดำเนินงาน
5. โครงการมีลักษณะเป็นการบีบบังคับประชาชน

แผนบูรณะชนบท ในปี พ.ศ. 2494 รัฐบาลได้รื้อฟื้นแผนการบูรณะชนบทขึ้นมาใช้อีก โดยการปรับปรุงวิธีการบริหารและตัวบุคคลเสียใหม่เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่รัฐบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการเลย ในปี พ.ศ. 2496 กระทรวงมหาดไทยจึงได้สั่งระงับแผนบูรณะชนบทนี้ เพราะขัดข้องเรื่องงบประมาณ

โครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติ (พ.ศ. 2499) กรมประชาสงเคราะห์ ได้เสนอ “โครงการพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้โครงการนี้เป็นโครงการของชาติและแต่งตั้ง “คณะกรรมการกลางพัฒนาท้องถิ่น” เป็นผู้บริหารงานตามโครงการ โดยกรมประชาสงเคราะห์เป็นเจ้าหน้าที่ จุดมุ่งหมายของโครงการพัฒนาท้องถิ่น คือ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่น ในด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเงินและแรงงาน เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตามแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในปี พ.ศ. 2501 กรมมหาดไทย (กรมการปกครองในปัจจุบัน) ได้จัดทำโครงการพัฒนาการท้องถิ่นทดลองขึ้น และได้จัดตั้งสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่นเป็นหน่วยงานอิสระขึ้นตรงต่อกรมมหาดไทยและคัดเลือกปลัดอำเภอเข้ามารับการอบรมเพื่อเป็น “ปลัดอำเภอพัฒนาการ” รุ่นแรก จำนวน 42 คน ส่งออกไปปฏิบัติงานพัฒนาในเขตพัฒนา 21 จังหวัด

ในปี พ.ศ. 2502 ได้ส่งปลัดอำเภอพัฒนาการอีก จำนวน 47 คน ไปดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นอีก 29 จังหวัด

นอกจากนี้โครงการมูลสารศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการอยู่ได้ทำการฝึกอบรมนักศึกษาผู้ใหญ่ เรียกชื่อว่า “สารนิเทศก์” โครงการมูลสารศึกษานี้มีชื่อโดยย่อว่า ศอ.ศอ. ตั้งขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานีในปี พ.ศ. 2497 การฝึกอบรม สารนิเทศก์ ใช้หลักสูตรการฝึกอบรม 2 ปี ต่อมากรมมหาดไทยได้รับโอนสารนิเทศจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดกรมมหาดไทย

ส่วนพัฒนาท้องถิ่น ได้รับการยกฐานะเป็นส่วนพัฒนาการท้องถิ่นขึ้นกับกรมมหาดไทย ในวาระเดียวกันนี้กรมมหาดไทยได้ทำการฝึกอบรมสารนิเทศทำหน้าที่เป็นพัฒนาการเพิ่มขึ้น

ในที่สุดได้มีกฎ ก.พ. ฉบับที่ 240 ออกตามความในพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 เทียบตำแหน่ง เรียกชื่ออย่างอื่นในกรมมหาดไทย ปลัดอำเภอ พัฒนากรและสารนิเทศก์รวมเรียกว่า “พัฒนากร”

กรมการพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ. 2504 จึงได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 10 ยกฐานะส่วนพัฒนาการท้องถิ่นขึ้นเป็น “กรมการพัฒนาชุมชน” สังกัด กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2505 กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ถือกำเนิดเป็นกรมหนึ่งใน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งอันที่จริงก็คือ ความก้าวหน้าของงานหลักด้านบูรณะชนบทของกรม มหาดไทยเดิมนั่นเอง และงานด้านปกครองที่เหลือจึงกลายเป็นกรมปกครองมาจนทุกวันนี้

1.4 ปัญหาการพัฒนาชุมชน

สาเหตุที่จัดให้มีการพัฒนาชุมชน

1. ปัญหาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทางด้านวัตถุ แนวความคิดและ สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ปรับตัวตามไม่ทัน

2. ปัญหาการบริหารงานทางราชการ ในรูปการบริหารงานโดยกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ในส่วนกลาง เพื่อกระจายบริการของรัฐบาลลงไปสู่ประชาชนในชนบทโดยผ่านทาง จังหวัด อำเภอ นั้น เมื่อมองย้อนกลับไปประมาณ 45 ปี ที่ผ่านมามีพบว่าประสบปัญหา เนื่องจากใน ระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยใกล้ชิดกับประชาชนยังขาดเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐไป ร่วมประจำปฏิบัติงานและเป็นสื่อประสานกับประชาชน เพราะหน่วยราชการทุกหน่วยที่มีผู้แทนไป ทำงานล้วนแล้วแต่เป็นหน่วยราชการส่วนภูมิภาคที่มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ประจำอยู่เพียงระดับ อำเภอเท่านั้น จึงทำให้บริการของรัฐไม่สามารถนำลงไปถึงมือประชาชนในชนบทได้อย่างสะดวก ทัวถึงและโดยทันทีตามเจตนารมณ์

อีกประการหนึ่ง ในการปกครองซึ่งแบ่งเขตท้องที่ออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน ก็เป็นเรื่องหน่วยการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ฉะนั้น ราษฎร และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ตำบล จึงเป็นเพียงผู้รับคำสั่งที่จะให้ปฏิบัติงานใด ๆ ตามที่ เจ้าหน้าที่จากอำเภอได้เข้าไปประชุมชี้แจงหรือสั่งการไว้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น โดยวิธีการนี้ ประชาชนจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้แนวทางในการปรับปรุงตนเองและการปกครองท้องถิ่นด้วย ตนเองได้

3. ปัญหาด้านประชาชน ย่อมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยก็ เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาทั้งหลายกำลังประสบปัญหาใหญ่ ๆ อันเป็น ปัญหาหลักของประเทศอยู่ 3 ประการ คือ

3.1 ปัญหาความยากจน ในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่า ความยากจนมีอยู่ทั่วไป ในเมืองและในชนบท สำหรับสาเหตุของความยากจนนั้น โดยทั่วไปยอมรับกันว่ากรณีที่ประชาชนใน ชนบทยากจนก็เพราะผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ต่ำ อันสืบเนื่องมาจากขาดปัจจัยการผลิตทุน รอนที่ใช้ในการอาชีพ ขาดความรู้และประสบการณ์ในเกษตรแผนใหม่ซึ่งให้ผลผลิตสูง ขาดความ

ขยันหมั่นเพียรไม่ได้รับการส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนที่ดินทำกินเป็นของตนเองและขาดการรวมพลังกันในรูปสถาบันเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร

3.2 ปัญหาความรู้ ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม ขาดการปรับปรุงอาชีพตามหลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ เช่น ไล่ปุ๋ย การบำรุงดิน การปลูกพืชหมุนเวียนและการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ การที่ประชาชนในชนบทมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ จึงเป็นอุปสรรคในการที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในทางที่ดี

3.3 ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นปัญหาที่สำคัญของประชาชนในชนบท เพราะเมื่อประชาชนมีโรคภัยไข้เจ็บก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุกด้าน เป็นการบั่นทอนแรงงานของครอบครัวเกษตรกรในการประกอบอาชีพทางเกษตร

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน กระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดดำเนินงานพัฒนาชุมชนขึ้นและได้จัดตั้ง “กรมการพัฒนาชุมชน” ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. 2505 โดยมอบหน้าที่ในการร่วมประสานแนวความคิด ประสานงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นและเพื่อความมั่นคงของชาติ ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.5 กรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2505 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 10 เพื่อให้ปฏิบัติการกิจการหน้าที่โดยเฉพาะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นงานที่ต้องเร่งรัดให้บรรลุผลโดยรวดเร็วและในปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมมือประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในการพัฒนาชนบท ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานของกรมการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสนองตอบนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยอย่างแท้จริง และขณะเดียวกันให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับแผนและโครงการของ ๔ กระทรวงหลักในการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้กำหนดนโยบาย หน้าที่ หลักการดำเนินการ วิธีการดำเนินงาน และแผนงานในระดับตำบลของกรมการพัฒนาชุมชน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรไว้ดังนี้

1.5.1 นโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน

นโยบายกรมการพัฒนาชุมชน จัดแบ่งได้ออกเป็น จุดมุ่ง วิธีการ และแนวทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน: 2527)

จุดมุ่ง เพื่อมุ่งพัฒนาให้หมู่บ้านในชนบทเป็นที่อยู่ร่วมกันของชาวบ้านที่เขาต้องการอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุกตลอดไป

วิธีการ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชนได้ใช้วิธีการสร้างพลังของหมู่บ้าน เพื่อนำพลังดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาชุมชน พลังที่สำคัญที่มุ่งให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านชนบท ได้แก่

- 1) พลังความคิดของชาวบ้านที่ชาวบ้านคิดได้
- 2) พลังการทำงานของชาวบ้านเท่าที่เขาสามารถกระทำได้
- 3) พลังการจัดแจงตัวเองของชาวบ้าน

1. การสร้างพลังความคิดที่ถูกต้องให้กับชาวบ้าน มนุษย์เราจำเป็นจะต้องรู้จักคำว่า “เราเป็นใคร เราอยู่ที่ไหน เรากำลังทำอะไรอยู่ เพราะเหตุใดเราจึงทำเช่นนั้น” ในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ทั้งในทางที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาข้อมมาจากความคิดของมวลชนในสังคมนั้นกำหนดขึ้น ความคิดที่มวลชนจะเกิดขึ้นได้นั้น ขบวนการรับรู้เป็นมูลเหตุสำคัญของการเกิดความคิด ความคิดของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน เนื่องจากความสามารถในการสัมผัสและการรับรู้ไม่เท่ากัน และประสบการณ์ของบุคคลซึ่งเจริญเติบโตมาในสิ่งแวดล้อมของสังคมยังแตกต่างกันอีกด้วย

การส่งเสริมให้คนได้มีความคิดอ่านของตนเอง มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคน การที่ทำอะไรให้ผู้อื่นโดยไม่ให้เขามีโอกาสได้ลองคิด ลองปฏิบัติเอง ไม่ช่วยให้เขาเจริญขึ้น และไม่สามารถคุ้มครองตนเองได้ ดังนั้น การสร้างความเข้าใจและการช่วยให้ชาวบ้านมองเห็นหรือมีทรรศนะที่ถูกต้อง โดยให้รู้ว่สิ่งเหล่านั้นมีความสำคัญและจะช่วยแก้ปัญหาของชาวบ้านได้ มีความจำเป็นมากที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ต่อไป ความเข้าใจแจ่มแจ้งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการรับรู้ โดยการสนองตอบต่อสิ่งเร้าหลาย ๆ ครั้ง จนเกิดความชำนาญ

การพัฒนาชุมชน จึงมุ่งพัฒนาคนให้มีความคิดเห็นของตนเอง เป็นการคิดที่มีเหตุผลจนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาและเห็นคุณค่าในตนเอง อันนำไปสู่การคิดปรับปรุงตนเอง และสังคมให้ก้าวหน้า ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาของคนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความคิดจึงเป็นการพัฒนาสังคม

การสร้างแนวความคิดที่ถูกต้องให้กับประชาชน หรือกลุ่มชนในการที่จะเข้ามาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปในทิศทางที่ต้องการในการพัฒนาชุมชน จึงถือหลักการนำความคิดมวลชนในทิศทางที่ถูกต้อง 4 ทางด้วยกัน คือ

(1) ถูกต้องตามนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งหมายถึง แนวทางการเมืองย่อมเป็นข้อกำหนดทิศทางในการพัฒนาให้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นหรือสถานการณ์ของบ้านเมือง กลุ่มชน หรือชุมชน ในฐานะเป็นส่วนประกอบของประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจแนวนโยบายแห่งรัฐ เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(2) ถูกต้องตามทฤษฎีและวิชาการ ซึ่งหมายถึง การนำทฤษฎีและวิชาการมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงหรือสภาพของสิ่งแวดล้อมแล้วจะแปลงรูปออกมาเป็นการปฏิบัติที่ดีที่สุด

(3) ถูกต้องตามสาเหตุ ซึ่งหมายถึง การดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะต้องแสวงหาเหตุแห่งปัญหาให้ถูกต้อง ถ้าหากค้นหาสาเหตุที่ถูกต้องไม่ได้ ย่อมไม่สามารถจะแก้ไขปัญหานั้นได้ทั้งหมด หรือเป็นการก่อให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้น เพราะฉะนั้น ความคิดในการดำเนินการทั้งปวงย่อมจะต้องศึกษา และค้นคว้าถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไข

(4) ถูกต้องตามขีดความสามารถ ความคิดที่ถูกต้องนั้นจะมีขึ้นได้เมื่อผู้ปฏิบัติรู้ขีดความสามารถของตนเอง ขีดความสามารถของตนเองนี้รวมทั้งแต่ละบุคคล กลุ่มชน ตำบล หมู่บ้าน คณะกรรมการ หรือเมือง หรือรัฐ หรือประเทศทีเดียว การคิดทำอะไรเกินขีดความสามารถของตนเอง หรือยังไม่รู้ขีดความสามารถของตนเอง ถ้าไปคิดทำอะไรเข้าก็ย่อมถูกต้องไม่ได้ไม่มีทางสำเร็จจะขยายให้กว้างออกไปก็ไม่ได้ บางรายนอกจากไม่ประสบผลสำเร็จแล้ว ยังพบความหายนะล้มจมอีกด้วย การปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามขีดความสามารถของตนเอง นับได้ว่าเป็นความคิดที่ผิดอย่างมากมาย โดยจะสร้างความพ้อฝันให้สูงส่งขึ้น

ด้วยแนวทางทั้ง 4 ประการ นับว่าเป็นเครื่องวินิจฉัยตัดสินใจว่ากลุ่มคนมีความคิดที่ถูกต้องหรือไม่ ทำอย่างไรความรู้ความคิดที่เกิดขึ้นจะเป็นความคิดที่ถูกต้องก็โดยอาศัยการทดสอบ 4 ประการดังกล่าวเป็นเครื่องวินิจฉัยและตัดสินใจในการที่จะทำงานต่อไป เมื่อผลสำเร็จของงานเกิดผลดีซ้ำ ๆ มากขึ้น ความเชื่อก็จะยิ่งแน่นแฟ้น มากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นศรัทธาหรืออุดมการณ์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในงานทั้งปวงต่อไป

2. การสร้างพลังการทำงานของชาวบ้าน เมื่อประชาชนได้เกิดศรัทธา ความเชื่อมั่นในตนเองว่า มีความสามารถที่จะทำการใด ๆ ก็จะสามารถทำได้ ประชาชนก็ย่อมจะมีความรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น ๆ บุคคลทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในตัวเอง และในสิ่งอื่น ๆ ได้เหมาะสมกับขีดความสามารถของตนเอง ซึ่งความรับผิดชอบของบุคคลสามารถจะรวมเป็นพลังในการที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในขีดความสามารถได้ประสบผลสำเร็จ และเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคขึ้นในการทำงานของเขา การรวมพลังที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ ก็จะเกิดขึ้น และเมื่อ

ผลจากการรวมพลังได้รับผลสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ความคิดที่จะกระทำกิจกรรมอื่น ๆ ติดตามขึ้นมาอีก โดยมีพื้นฐานของความคิดที่ถูกต้องเป็นแนวทางให้เกิดกระทำที่ถูกต้องเป็นวงจรของพลังที่จะสนับสนุนกันตลอดไป

3. การสร้างพลังการจัดแจงตัวเองของชาวบ้าน เพื่อรวมตัวของกลุ่มคนภายในหมู่บ้านในรูปของการรวมตัวเป็นกลุ่มชั้นหรือในรูปขององค์กรประชาชน ในอันที่จะก่อให้เกิดพลังความคิดที่จะนำไปสู่การกระทำที่เป็นผลสำเร็จ และสะท้อนไปสู่พลังการจัดแจงที่เข้มแข็งของคนภายในหมู่บ้าน พลังดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านชนบทต่อไป พลังทั้งสามจะเป็นระบบที่จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดกิจกรรมของชุมชนและสามารถสร้างความเจริญของประเทศได้ และการจัดระบบของหมู่บ้านจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) ที่ที่มีคนอยู่
- (2) คน
- (3) สถานการณ์ในหมู่บ้านที่จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดกิจกรรมในหมู่บ้านขึ้นได้

จากองค์ประกอบทั้งสามของการจัดระบบ คนที่อยู่ร่วมกันในหมู่บ้านจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ที่ที่มีคนอยู่ สถานการณ์ในหมู่บ้าน ตลอดจนคนในหมู่บ้านด้วยกันเปลี่ยนแปลงได้ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีความเชื่อว่า พลังทั้งสามในหมู่บ้านจะก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนขึ้นได้

1.5.2 หลักการพัฒนาชุมชน

1. สร้างความเชื่อมั่น ขยัน ประหยัด พึ่งตนเอง ร่วมมือกัน ให้เกิดขึ้นกับประชาชน

2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยไม่มีแรงบีบบังคับและงูใจ
3. ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น
4. รัฐสนับสนุนทางด้านเทคนิคและวิชาการ

อย่างไรก็ตามการที่จะนำเอาหลักการพัฒนาชุมชนมาใช้ได้อย่างได้ผลจริงจังกนั้น จะต้องส่งเสริมให้แต่ละคนในชุมชนรู้จักใช้ความสามารถของตนเองให้มากที่สุด และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเจริญของชุมชนของเขาเองให้มากที่สุด โดยอาศัยความต้องการหรือความคิดริเริ่มของคนในชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงาน เพื่อที่ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นจำเป็นจะต้องมีเจ้าหน้าที่หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่จะไปทำงานร่วมกับประชาชน

และนำประชาชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะต้องทำงานคลุกคลีกับประชาชนในหมู่บ้านเพื่อจะได้มีโอกาสส่งเสริมแนะนำให้ชาวบ้านเกิดความคิดหรือริเริ่มในการคิดริเริ่มแก้ไขปัญหา วางแผนและดำเนินการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของตน ซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในที่นี้หมายถึง พัฒนาการนั่นเอง

1.5.3 ปรัชญางานพัฒนาชุมชนมีความเชื่อว่า

1. มนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน
2. มนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือมีศักยภาพ
3. ความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส

แนวความคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พัฒนาการสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและทำให้งานมีประสิทธิภาพ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

2. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

3. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล

4. ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่วางแผนเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

5. การศึกษาภาคชีวิต (Life - Long Education) งานพัฒนาชุมชนถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษาต้องให้การศึกษาย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมทั้งดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของ โครงการหรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้อาณัติช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการ คือ

1. ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
2. ต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
3. ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปพร้อม ๆ กับการดำเนินงาน
4. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
5. ต้องแสวงหาและพัฒนาให้เกิดผู้นำในท้องถิ่น
6. ต้องยอมรับให้โอกาสสตรี และเยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการ
7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกระดับ
9. สนับสนุนให้องค์กรเอกชน อาสาสมัครต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม
10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญ

ในระดับชาติ

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.6.1 ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน (อ้างอิงใน ปริศนา เบญจาทิกุล : 2549) เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถของแต่ละชุมชนที่รวมตัวกันของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเมือง หรือในชนบททั้งที่รู้จักกัน โดยมีพื้นฐานของความคิดสำนึกที่ต่อการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยไม่มีการแย่งแยกชั้นฐานะ สามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ พัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนได้มีนักคิดนักวิชาการ ได้กล่าวถึงไว้พอสรุปดังนี้

1.6.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคือการให้โอกาสแก่ชุมชนได้แสดง ความเข้มแข็งออกมา โดยการให้ชุมชนตัดสินใจแก้ไขปัญหา และจัดการพัฒนาสังคมแบบองค์รวม การเพิ่มศักยภาพของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน.2543:1-4)

การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การพัฒนาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

การพัฒนาแบบองค์รวม หมายถึง การพัฒนาที่ทุกฝ่ายในสังคมมีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาไปพร้อมๆ กันในทุกด้านโดยการเพิ่มศักยภาพ และสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการพัฒนาตนเองในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจเพื่อให้สามารถร่วมผลักดันให้สังคมเป็นไปตามที่ต้องการ

การเพิ่มศักยภาพของชุมชน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่สามารถกำหนดทิศทาง คุณค่า วิธีการดำเนินชีวิตที่เพียงพอและมีเอกลักษณ์ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันสามารถปรับตัวรับรู้เท่ากับสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ภายนอกชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน.2542:19-25)

6.1.3 กระบวนการในการเพิ่มศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชน

ภายใต้กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และยุทธศาสตร์ชุมชน ท้องถิ่นพัฒนา (บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ยางค์ . 2535) ศึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการกับปัญหาและการพัฒนาได้พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาได้แก่

- 1) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสาน และประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก
- 2) องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบในชุมชน
- 3) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก ส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ
 - 3.1) การทำให้องค์กรชุมชนแข็งแรงมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมประชาสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน
 - 3.2) การดำรงรักษาแบบแผน ความคิด คุณค่าจิตสำนึกที่มีงามของชุมชน
 - 3.3) การสร้างเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรหน่วยงานภายนอก

จากการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบทไทยเกี่ยวกับการพัฒนาความเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีลักษณะดังนี้

 - 1) สมาชิกมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
 - 2) สมาชิกมีการคัดเลือกผู้นำที่หลากหลายด้วยตนเอง และต่อเนื่อง
 - 3) สมาชิกมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รัก และห่วงใยซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเอง และชุมชน
 - 4) ชุมชนมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส และมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้คือ
 - 4.1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
 - 4.2) มีแผนของชุมชนในการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 4.3) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
 - 4.4) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

อมรฤทธิ เอมะปาน (2543: 27) ได้เสนอกรอบแนวคิดการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนว่าในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาแบบสหวิชาการ และการทำงานร่วมกับกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradig) โดยมีสาระดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลางมีลักษณะดังนี้

- 1.1 ร่วมมือกันอย่างพันธมิตรที่เท่าเทียมกัน
- 1.2 กระตุ้น และทำแทนกันในการเสริมพลังความพยายามพัฒนา
- 1.3 มาตรการกำหนดมาจากเบื้องต้น การเพิ่มประสบการณ์ของผู้ทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 1.4 รูปแบบ เทคนิค วิธีการที่ถ่ายทอดลงให้ประชาชนต้องเปลี่ยนเป็นการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล และแหล่งทรัพยากร
- 1.5 การอำนวยความสะดวกให้ประชาชนวางแผนงาน โครงการพัฒนา ปฏิบัติในการสนับสนุนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

2. การพัฒนาแบบสหวิชาการรวม (Holistic approach) มีลักษณะดังนี้

- 2.1 พัฒนาคน ชุมชน สังคม ทั้งระบบ
- 2.2 วิสัยทัศน์รวมทุกด้าน คิดแบบรวมยอด
- 2.3 วางแผนยึดหลักพื้นที่ จากส่วนท้องถิ่นถึงระดับชาติ
- 2.4 ประชาชนในพื้นที่มีการทำแผน และจัดการด้วยตนเอง
- 2.5 กรอบงานของระดับบน ต้องทำเพื่อเสริมพลังคนระดับล่าง และสร้างบรรยากาศให้สามารถเป็นไปได้
- 2.6 แผนย่อยของการพัฒนา ต้องอยู่ภายในกรอบของแผนรวม
- 2.7 เทคนิค และงานที่ต้องเชื่อมโยงกับงานอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

3. ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (New participation) การทำงานแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งงานเป็น 5 ประการ

- 3.1 ต้องมีความต่อเนื่อง ผสมผสาน และทำไปพร้อมกันทั้งระบบ (Ongoing whole system)
- 3.2 เป็นการเปลี่ยนแปลงไปช้าๆ อย่างธรรมชาติ และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Organic diarrhetic)
- 3.3 เป็นกระบวนการสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนทางทักษะการปฏิบัติ (Learnable skill)

3.4 ต้องการความยอมรับอย่างเปิดเผยจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง (Commit to openness)

3.5 ชุมชนประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ความต้องการที่เหมือนกันรวมตัวกันทำงาน

4. ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมียอดคํ่า ประกอบด้วย

4.1 มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการ หรือไม่
ทางการ

4.2 มีเป้าหมายร่วมกัน และยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยผลประโยชน์
สาธารณะ และของสมาชิก

4.3 มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รัก และเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรัก
ท้องถิ่น รักชุมชน

4.4 มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ

4.5 มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ

4.6 เรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบ และติดต่อสื่อสารกัน
หลากหลายรูปแบบ

4.7 มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.8 มีการจัดการบริหารรวมกลุ่มที่หลากหลาย และเครือข่ายที่ดี

4.9 มีการเสริมสร้างผู้ทำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบ
ทอดกันตลอดไป

5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5.1 ส่งเสริมศักยภาพกรรมการหมู่บ้านในการเป็นแกนเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของชุมชน โดย

5.1.1 สร้างจิตสำนึกของประชาชนกลุ่ม/องค์กร ให้มีส่วนร่วมใน
กระบวนการแก้ปัญหาผลกระทบของวิกฤต

5.1.2 เพิ่มความสามารถของผู้นำหมู่บ้าน ในการวิเคราะห์
สถานการณ์ การจัดทำแผน และการดำเนินงานตามแผน

5.1.3 จัดเวทีการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ชาวบ้าน และผู้มีส่วน
ได้เสีย เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อชุมชน วางแผนแก้ไขปัญหาคัดตามการปฏิบัติตามแผน และประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

5.1.4 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน

5.2 ส่งเสริมศักยภาพ องค์การบริหารส่วนตำบล/สภาตำบล ในการเป็น
แกนสนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบล ดังนี้

5.2.1 พัฒนาทัศนคติขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ยอมรับและ
สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาวิกฤติ

5.2.2 เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในการบริหารจัดการในกระบวนการแก้ปัญหาผลกระทบของวิกฤติ

5.2.3 ส่งเสริมบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในการสนับสนุนกรรมการหมู่บ้าน จัดเวทีการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาผลกระทบวิกฤติ

5.3 สนับสนุนการส่งเสริมศักยภาพของกรรมการหมู่บ้าน และองค์การ
บริหารส่วนตำบล โดย

5.3.1 จัดตั้งกลุ่มแกนนำระดับตำบล ให้สนับสนุนการบริหารจัดการ
พัฒนา และวิชาการให้แก่หมู่บ้าน

5.3.2 สร้าง และพัฒนาเครือข่ายระหว่างกรรมการหมู่บ้าน องค์การ
บริหารส่วนตำบล สภาตำบล ให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สนับสนุนศูนย์ข้อมูลในการให้ข้อมูลแก่
หมู่บ้านในการจัดทำแผน

6. การประชาสังคม

ประเวศ วะสี (2541:37-70) มีความเห็นว่า ประชาสังคม (Civil society)
หมายถึง ทุกส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มาเป็นหุ้นส่วนกัน
(Partnership) ร่วมกันทำ โดยจะต้องไม่มีการแบ่งแยกว่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งของฝ่ายรัฐ หรือฝ่ายสังคม

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541:24) มีความเห็นว่าประชาสังคม (Civil
society) มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมความถึงคนชั้นกลางในเมือง
ที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในระบบเครือข่าย หรือแบบคุ่มหญ้าแต่เป็นความผูกพันของ
ผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วม ด้วยสำนึกของการ
เป็นพลเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงเครือข่ายกลุ่มชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มี
กิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน โดยมีจุดเน้นที่ไม่ยอมให้รัฐครอบงำ แม้
จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และร่วมมือกับรัฐได้แต่ก็สามารถชี้หน้า กำกับ และคัดค้านรัฐได้
พอสมควร รวมทั้งไม่นิยมลัทธิปัจเจกชนแบบสุดขั้วที่ไม่เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม หากสนับสนุน
ให้ปัจเจกชนรวมกลุ่ม และรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหา หรือปกป้อง
ประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม

จากแนวคิดผู้วิจัยขอสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การร่วมกันปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนไปแนวทางที่คนในชุมชนต้องการ โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนนั้น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยอาจเป็นความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล สำหรับปัญหาในการพัฒนาชุมชน เช่น การขาดเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐไม่สามารถเข้าร่วมปฏิบัติงานประจำ การสื่อสาร การเจริญทางสังคม ปัญหาความรู้ของประชาชน และปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้การพัฒนาชุมชนของประเทศไทยไม่อาจพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทหน้าที่ของพัฒนากร

2.1 ความหมายของนักพัฒนากร

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2534) ได้อธิบายถึงพัฒนากรว่าพัฒนากรคือข้าราชการพลเรือน สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล โดย

1. ทำงานร่วมกับประชาชน กลุ่ม และองค์กรประชาชน
 2. ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชน กลุ่ม และองค์กรประชาชนให้รู้จักช่วยตนเอง พึ่งตนเอง
 3. ให้กำลังใจ กระตุ้นความคิด ส่งเสริมความรู้ประชาชน กลุ่มและองค์กรของประชาชน
 4. ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.)
 5. ปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาชุมชน และแผนงานของกรมการพัฒนาชุมชน
 6. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ
- สุเทพ (2524:119) กล่าวว่า พัฒนาการเป็นบุคลากรที่สำคัญในหน่วยงานของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ลงไปปฏิบัติงานกับประชาชนในชนบท
- กรมการพัฒนาชุมชน (2539:21) กล่าวว่า พัฒนาการเป็นข้าราชการหลัก ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาและวางแผน ฝึกอบรมต่อการปฏิบัติงานขององค์กรประชาชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนบริการและจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนา โดยเป็นทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัติในตัวเอง

2.2 บทบาทการปฏิบัติงานของพัฒนากร (รูปแบบการทำงานของพัฒนากรในอนาคต : 2549, 16)

1. ช่วงแรกระหว่าง พ.ศ.2505 – 2515 บทบาทของพัฒนากรในระยะแรกของการก่อตั้งกรมการพัฒนาชุมชนมีความโดดเด่นมาก เนื่องจากช่วงนั้นไม่มีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการใดลงไปทำงานพัฒนาในระดับหมู่บ้าน พัฒนาการจึงทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างประชาชนกับรัฐบาล มีบทบาทเป็นเจ้าหน้าที่อเนกประสงค์ (Multi-Purpos : Worker) บทบาทดังกล่าวทำให้พัฒนากรต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้เฉพาะด้านทั้งการเกษตร ปศุสัตว์ การอนามัย การศึกษา ฯลฯ

ในช่วงการขยายเครือข่ายงานของกรมการพัฒนาชุมชน บทบาทพัฒนากรได้ปรับเปลี่ยนจากเจ้าหน้าที่อเนกประสงค์และผู้ประสานงานไปสู่บทบาทการเป็นผู้รวมกลุ่มประชาชน ส่วนราชการต่าง ๆ เริ่มขยายงานไปสู่พื้นที่มากขึ้น พัฒนาการมิได้เป็นข้าราชการประเภทเดียวที่ทำงานพัฒนาในหมู่บ้านอย่างถาวรอีกต่อไป มีข้าราชการจากส่วนราชการต่าง ๆ เข้าไปให้บริการแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น การเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานค่อนข้างมีน้อย ดังนั้นพัฒนากรจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ประสานงานเพื่อประสานนำบริการของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ไปถึงมือประชาชนได้มากขึ้น นอกจากนี้พัฒนากรยังมีบทบาทเป็นผู้ให้การศึกษา โดยให้ความรู้ใหม่ ๆ แก่ประชาชน เช่น การแนะนำความรู้ด้านการประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัย การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2. พ.ศ.2516 - 2527 เริ่มมีความคิดว่าจากการทำงานกับประชาชน โดยนำเอาปัญหาความต้องการมาสู่รัฐและนำเอาบริการของรัฐสู่ประชาชน ซึ่งเกินขีดความสามารถเพราะพัฒนากร 1 คน รับผิดชอบ 1 ตำบล ต้องทำงานกับคนถึง 7,000 คน โดยประมาณ จะให้ทั่วถึงย่อมลำบาก จึงใช้การทำงานผ่านกลุ่ม ทำให้พัฒนากรเปลี่ยนบทบาทจากพัฒนากรอเนกประสงค์ มาเป็นผู้รวมกลุ่ม โดยมีบทบาทหลัก ๆ 3 ประการ คือ

2.1 ผู้เชื่อมประสาน เชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการหรือส่วนราชการ แบ่งออกเป็น 3 หน้าที่

2.1.1 หน้าที่ในการนำ โดยนำเอาบริการของรัฐลงไปสู่ประชาชนและนำประชาชนมาพบบริการของรัฐ

2.1.2 หน้าที่ในการประสานงาน โดยประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกันและประสานประชาชนกับหน่วยราชการ

2.1.3 หน้าที่ในการติดตามงาน หลังจากดำเนินงานไปแล้วจะต้องมีการติดตามความคืบหน้าและรายงานผลให้หน่วยงานทราบ

2.2 เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ ทำหน้าที่ 3 ประการ คือ

2.2.1 เป็นผู้วางแผนโดยสำรวจข้อมูลร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านแล้วนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.2 เป็นตัวจัดตั้งกลุ่ม โดยจัดให้มีกลุ่มขึ้นในหมู่บ้านตำบล อาจจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มแม่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเหล่านั้นเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาในสิ่งที่เขาต้องการ

2.2.3 เป็นผู้ปฏิบัติ โดยปฏิบัติงานทางวิชาการในการให้คำแนะนำสำหรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ต่อประชาชน เพื่อให้ได้งานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. พ.ศ.2528 – 2537 ในช่วงนี้พัฒนากรมีบทบาทเป็นผู้จัดการการพัฒนา

โดยทำงานในลักษณะจัดแจง อำนวยการ อำนวยความสะดวกให้เกิดการพัฒนา การบริหารการพัฒนาได้แก่ จัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรม จัดระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท จัดทำแผนพัฒนาตำบล ประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรมทุกประเภท ประสานให้เกิดการพัฒนา การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุ ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน อาชีพ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ เครื่องมือและวิชาการให้กับองค์กรประชาชนและอาสาสมัคร

4. พ.ศ.2538 – 2549 บทบาทการทำงานของพัฒนากรช่วงนี้จะมียบทบาท 4 บทบาทได้แก่

4.1 บทบาทของผู้ส่งเสริม ส่งเสริมการทำงานตามหลักการและกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยสร้างความตระหนักให้้องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนและหน่วยงานพัฒนา เห็นความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ถ่ายทอดทักษะและกระตุ้นให้ดำเนินงานตามหลักการพัฒนาชุมชน

4.2 บทบาทของผู้สนับสนุน สนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณบางส่วน เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนและให้การสนับสนุนองค์กรและ/หรือ กลุ่มกิจกรรมในเรื่องการสร้างและพัฒนาเครือข่าย การฝึกอบรมพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นทรัพยากรของ อบต.และการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่ม

4.3 บทบาทผู้ประสานงาน เชื่อมประสานความร่วมมือ ทรัพยากร ระหว่างแหล่งต่าง ๆ ในการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล โดยพัฒนา จัดระบบ และให้บริการข้อมูลข่าวสาร จัดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน/ตำบล รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับชนบทแก่องค์การบริหารส่วนตำบล

4.4 บทบาทเป็นที่ปรึกษา เป็นที่ปรึกษาให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่เรื่อง ระบบข้อมูล การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การบริหารโครงการ การติดตามและประเมินผลการทำงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นที่ปรึกษาให้กับประชาชนและกลุ่มองค์กรประชาชน

5. บทบาท พ.ศ.2550 ประกอบด้วย

5.1 การแก้ปัญหาความยากจน ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และในด้านปฏิบัติการแก้จนแบบเข้าถึงทุกครัวเรือน

5.2 ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาเครือข่าย OTOP Knowledge-based OTOP หมู่บ้านOTOP (OVC) โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและOTOP CITY

5.3 สารสนเทศชุมชน โดยการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. กชช 2 ค และจัดทำสารสนเทศชุมชน

5.4 พัฒนาประชาธิปไตย โดยการเป็นวิทยากรกระบวนการในพื้นที่

2.3 หน้าที่ของพัฒนากร

2.3.1 ให้การศึกษาและพัฒนาระบวนการเรียนรู้ของประชาชน การพัฒนาระบวนการเรียนรู้ของประชาชน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนรู้จักคิด ตัดสินใจ โดยเน้นองค์กรสตรี เด็ก เยาวชน กลุ่มอาชีพ และสถาบันครอบครัว

2.3.2 จัดระบบข้อมูลพื้นฐานเพื่อสนับสนุนในการทำงานทุกระดับ

2.3.3 พัฒนาศักยภาพของประชาชนโดยการพัฒนาองค์กร ประชาชน อาสาสมัคร และผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง สามารถรับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ด้วยตนเอง

2.3.4 สนับสนุนท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

2.3.5 สนับสนุนและร่วมดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชนบทกับองค์กร อาสาสมัคร และผู้นำท้องถิ่น

2.3.6 สนับสนุนการบริหารงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

2.3.7 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย (ไพศาล, 2538:13-14)

2.4 หน้าที่ของพัฒนากรที่มีต่อประชาชน

พัฒนากร เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ลงไปทำงานร่วมกับประชาชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นในหมู่บ้านชนบท ซึ่งมีหน้าที่ในเชิงปฏิบัติดังนี้

2.4.1 เป็นผู้ชี้แนะ ชี้แนะ กระตุ้น เร่งเร้าให้ประชาชนรู้จักค้นหาปัญหา ความเดือดร้อน และสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขของชุมชนส่วนรวมทุกด้าน

2.4.2 เป็นผู้รวมกลุ่มชาวบ้านให้รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและให้การศึกษาอบรมระบบ

2.4.3 เป็นผู้จัดตั้งและพัฒนาองค์กรท้องถิ่นเพื่อบริหารงานพัฒนาในอันที่จะแก้ไขปัญหาท้องถิ่น

2.4.4 เป็นผู้ประสานงานหน่วยราชการไปให้ความรู้ในทุกด้านแก่ชาวชนบท

2.4.5 เป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวชนบท

2.4.6 เป็นผู้รวมกลุ่มอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและพัฒนาคุณภาพผลผลิตตลอดจนสร้างพลังกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน

2.4.7 เป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการตลาด การจัดการ การระดมเงินออม เพื่อเป็นทุนด้านอาชีพ

2.4.8 เป็นผู้ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานในด้านการให้รู้จักเลือกตั้งผู้แทนของตนในระดับตำบล

2.4.9 เป็นผู้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ ในฐานะประชาสงเคราะห์ตำบล

2.4.10 เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามในท้องถิ่น

2.4.11 เป็นผู้ชี้แนะให้ชาวบ้านรู้จักการพัฒนาหมู่บ้าน

2.4.12 เป็นที่ปรึกษาให้การฝึกอบรมแก่กลุ่มคนทุกวัยที่มีปัญหาและสมควรได้รับการพัฒนา (โกวิทย์, 2533: 73-74)

การปฏิบัติงานของพัฒนากร หน้าที่พื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (นิรันดร์ และคณะ, 2537)

1. หน้าที่เชิงกระบวนการ คือ พัฒนาการมีหน้าที่พัฒนาความคิดและจิตใจของประชาชนให้คิดชอบ พุดชอบ ทำชอบ

2. หน้าที่เชิงสัมพันธ์ภาพ คือ พัฒนาการมีหน้าที่พัฒนากลุ่ม และองค์กรประชาชนให้สามัคคี มีพลัง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. หน้าที่เชิงผลงาน คือ พัฒนาการมีหน้าที่ พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตดี มีงานทำ นำพาครอบครัวเป็นสุข

กรมพัฒนาชุมชน ได้ประยุกต์หลักการดำเนินงานพัฒนาโดยทั่วไปข้างต้นให้
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนยึดถือและนำไปเป็นปฏิบัติ 4 ประการ เรียกว่าหลัก 4 ป. คือ ประชาชน
ประชาธิปไตย ประสานงาน และประหยัด (วิรัช, 2535: 67)

1. ประชาชน (People Oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้อง

- 1.1 ทำงานกับประชาชน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน
- 1.2 พัฒนาทัศนคติของประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยการเพิ่มพูนทักษะ
- 1.3 พิจารณาสภาวะการณ์และปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน

2. ประชาธิปไตย (democracy oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคน

จะต้อง

- 2.1 ทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นใน

ระดับหมู่บ้าน ตำบล

- 2.2 สนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน ริเริ่มกิจกรรมเพื่อปรับปรุงท้องถิ่น

ด้วยตนเอง

- 2.3 อาศัยหลักการเข้าถึงประชาชนในการทำงานและร่วมงานกับผู้นำท้องถิ่น

และประชาชนในรูปกลุ่ม

3. ประสานงาน (Co-ordination Oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคน

จะต้อง

- 3.1 ร่วมมือประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งของรัฐบาลและเอกชน

3.2 ชักนำบริการของนักวิชาการ ไปสู่ประชาชนและกระตุ้นให้ประชาชนไปหา
นักวิชาการเพื่อรับบริการตามความต้องการ โดยเหมาะสม

- 3.3 พัฒนาการจะเป็นผู้เชื่อมประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน

4. ประหยัด (Economy Oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้อง

4.1 ให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกิน
ความสามารถของประชาชนเท่านั้น

4.2 ในการจัดทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งใน
ด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4.3 ทุกฝ่ายร่วมกันคิด และวางแผนการปฏิบัติงานตามกิจกรรมไว้ล่วงหน้าจึง
จะทำให้ประหยัดแรงงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

สถาบันดำรงราชานุภาพและกรมพัฒนาชุมชน (2541: 23-24) กล่าวถึง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาว่า นักพัฒนาหรือพัฒนาการควรมีบทบาทหน้าที่สำคัญดังนี้

1. บทบาทของผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ ชาวบ้านเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือเห็นปัญหาส่วนร่วม

2. บทบาทผู้กระตุ้น (Catalyst) เป็นผู้กระตุ้นโดยการตั้งคำถามให้ชาวบ้านคิด อย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของตนเองและ ส่วนร่วมได้

3. บทบาทของผู้ระดมทรัพยากร(Resource mobilizes) โดยร่วมมือกับ ชาวบ้านระดมทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จากภาคีการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งภาครัฐ มาสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมกองทุนหมุนเวียน กองทุนหมู่บ้าน และธนาคาร ประชาชน

4. บทบาทของผู้ประสานเชื่อมโยง (Coordinator and collaborator) เป็นผู้เชื่อมโยงประสานกิจกรรมต่าง ๆ ให้รวมกันเป็นหนึ่งเดียว รวมทั้งการประสานผู้มีส่วน เกี่ยวข้องให้ทำงานแบบหุ้นส่วน (Partnership) เป็นเครือข่ายและบริหารเครือข่ายให้เกิดประโยชน์ แก่ชุมชน

5. บทบาทของผู้สนับสนุนทางเทคนิค (Technical Supporter) เป็นตัวกลางใน การนำความรู้ เทคนิค ข้อมูลต่าง ๆ ทางวิชาการ งบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานของ ชาวบ้านเพื่อพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนาการ

เบคเกอร์ และนุสเซอร์ (Becker and Neuhauser)อ้างถึงในสุทธิคำพร บำราญ (2540: 13 -14) ได้เสนอว่า ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากจะพิจารณาถึงทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุที่พอเพียงและผลผลิต คือ การบรรลุเป้าหมายแล้วยังต้องมีปัจจัยอื่นอีก คือ

1. สภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความซับซ้อนหรือความแน่นอน
2. การกำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจน
3. ผลการทำงานที่มองเห็นได้

เบคเกอร์ (Becker) กล่าวว่า โครงสร้างของงาน ระเบียบปฏิบัติผลการปฏิบัติงานมี อิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ส่วน เคช และ คาร์ล (Katz and Kahn,1987:226) เสนอ ว่า ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้สึกผูกพัน ยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพ องค์กรด้วย

ซานนิก และคณะ (Abraham Zaleanick and others ,1958:40) อ้างถึงในสุทธิคำพร บำราญ (2540: 13 -14) กล่าวว่าในการปฏิบัติงานได้ดีหรือไม่ดีนั้น ผู้ปฏิบัติต้องได้รับการตอบสนอง ทั้งภายนอกและภายใน ความต้องการภายนอกได้แก่ รายได้ ความปลอดภัย สภาพแวดล้อม ตำแหน่ง ความต้องการเข้าหมู่คณะ ความต้องการภายใน ได้แก่ ความต้องการเป็นเพื่อน และความต้องการในศักดิ์ศรีของตนเอง

นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว บรรยากาศขององค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานปัจจัยหนึ่ง จากการศึกษาบรรยากาศขององค์กร พบว่า ส่วนใหญ่แล้วเห็นว่า บรรยากาศขององค์กรครอบคลุมถึง

1. คุณลักษณะเฉพาะขององค์กรแต่ละองค์กร
2. เกิดจากการรับรู้ของสมาชิกมากกว่าจะเป็นภาพที่แท้จริงซึ่งดำรงอยู่ในองค์กร
3. การรับรู้ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร

ฮัลพิน และคอร์ฟ (Halpin &Grofit ,1963) อ้างถึงในสุทธิคำพร บำราญ (2540: 14) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมิติต่างๆ ของบรรยากาศขององค์กร คือ

1. มิติทางด้านขวัญและกำลังใจ เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการทางสังคม ซึ่งได้รับการตอบสนองความเข้าใจ
2. มิติทางการบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด ความเข้าใจของฝ่ายบริหารในลักษณะที่ว่าทำการบังคับบัญชากิจกรรมของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด
3. มิติทางการสนับสนุนหรือช่วยเหลือ ความเข้าใจของผู้บังคับบัญชาในลักษณะที่ว่าปฏิบัติต่อเขาอย่างมีชีวิตจิตใจ
4. มิติทางด้านความห่างเหิน ของความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาในลักษณะของความเป็นทางการและไม่คำนึงถึงตัวบุคคล

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบาทของพัฒนากร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล จึงเป็นกลไกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาชุมชนให้มีความอยู่ดีกินดีของประชาชน ดังนั้น พัฒนาการควรมีสักยภาพในด้านการเป็นผู้เชื่อมประสานงาน ด้านผู้ร่วมปฏิบัติ และด้านผู้ปฏิบัติงานในชุมชน

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

ปรัชญาขั้นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนถือว่าเป็นพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่ายากดีมีจน ต่ำต้อยหรือด้อยการศึกษาเพียงใดก็มีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิธีการดำรงชีวิตของคนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนและค้ำชูพลังดังกล่าวเป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งอาจจะมาจากภายนอกหรือภายในชุมชนก็ได้ เรียกว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีผลให้นำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนชนบทไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนในทุกด้านพร้อมกัน ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของผู้นำไว้มากมาย เช่น

Jacl W. Taylor (1962) ได้ให้ความหมายว่า การเป็นผู้นำเป็นกิจกรรมของการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและนำไปสู่เป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดที่เขาต้องการ

Raymond I. Burby (1972) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีคำพูดและการกระทำที่สามารถจูงใจบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

Robert Tannenbaum, Irving Weschler, and Fred Massarik (1972) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำคือผู้ที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ดำเนินการและควบคุมสภาพการณ์นั้น โดยการใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

Burton W. Kreitlow (1971) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลผู้ช่วยให้กลุ่มหรือชุมชนได้มีการตกลงกันและพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จในจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาจากความหมายที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าผู้นำมีบทบาทอย่างน้อย 2 ประการคือ

1. ในฐานะผู้นำท้องถิ่น หมายถึง เป็นผู้ที่มีความคิดหรือพฤติกรรมตลอดชีวิตความเป็นอยู่ของเขามีอิทธิพลหรือสามารถโน้มน้าวให้บุคคลอื่นในสังคมเดียวกันปฏิบัติตามหรือเห็นพ้องด้วย ผู้นำนั้นอาจจะได้รับผลสำเร็จในการชักจูงใจคนอื่นหรือเป็นผู้นำในการสร้างความเจริญหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม
2. ในฐานะผู้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หมายถึง เป็นผู้ปรับปรุงและนำความเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่ามาสู่ชุมชนในชนบท เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติในทางที่จะช่วยตนเอง

จะเห็นได้ว่าพัฒนากรถือว่าเป็นผู้นำประเภทหนึ่ง ที่กรมการพัฒนาชุมชนจัดส่งไปทำงานกับประชาชนระดับตำบลและหมู่บ้าน พัฒนาการเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นผู้ซึ่งจะนำเอาบริการของรัฐไปสู่ประชาชน วิธีการที่จะนำเอาบริการของรัฐเข้าไปถึงมือประชาชนของพัฒนากรนั้นมีกลวิธี โดยให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ความสามารถของเขาเอง ตัดสินใจด้วยและทำงานร่วมกันตามแผนประชาธิปไตย ในอันที่จะปรับปรุงการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของเขาเอง เมื่อประชาชนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเองแล้ว เป็นหน้าที่ของพัฒนากรที่จะนำปัญหาเหล่านั้นไปเสนอขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะดึงเอาบริการเหล่านั้นไปถึงมือประชาชน เพราะฉะนั้น งานที่เป็นเป้าหมายโดยตรงของพัฒนากรและของการพัฒนาชุมชนในชนบท คืองานที่พัฒนากรทำในหมู่บ้าน เป็นงานรวมกำลังความคิดอ่าน แรงงาน และทรัพยากรของชาวบ้านมาใช้ทำประโยชน์สร้างความเจริญให้แก่ชาวบ้านและชุมชนเอง โดยมีเป้าหมายว่าในที่สุดชาวบ้านจะเป็นผู้รวมกำลังต่าง ๆ เหล่านี้ได้เองโดยไม่ต้องมีพัฒนากร

3.2 ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา

การจูงใจ (Motivation) เป็นวิธีการชักนำพฤติกรรมผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตามวัตถุประสงค์พฤติกรรมของคนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีแรงจูงใจ (Motives) เหตุนี้การจูงใจจึงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า การจูงใจหมายถึงความพยายามที่จะชักจูงให้ผู้อื่นแสดงออกหรือปฏิบัติต่อสิ่งจูงใจ สิ่งจูงใจอาจมีได้ทั้งจากภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น ๆ เอง แต่ ขวัญ เป็นสภาวะแห่งจิตใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์การที่แสดงออกด้วยความสนใจหรือความกระตือรือร้นในการทำงาน ขวัญจึงเป็นเสมือนหนึ่งแกนกลางของปัจจัยบุคคลในอันที่จะอุทิศกายและใจในการทำงานให้แก่องค์การ หากองค์การใดมีสมาชิกที่มีขวัญในการทำงานต่ำก็เป็นที่ยกคณนามได้ว่ากิจการขององค์การนั้นย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ทางตรงกันข้ามหากองค์การใดมีความเข้าใจในธรรมชาติของผู้ปฏิบัติงาน ความคาดหวังและความต้องการของแต่ละบุคคลแล้ว สามารถเลือกใช้สิ่งจูงใจให้เหมาะสมได้ ย่อมส่งผลให้บุคคลดังกล่าวมีขวัญในการทำงานอยู่ในระดับสูง

3.3 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

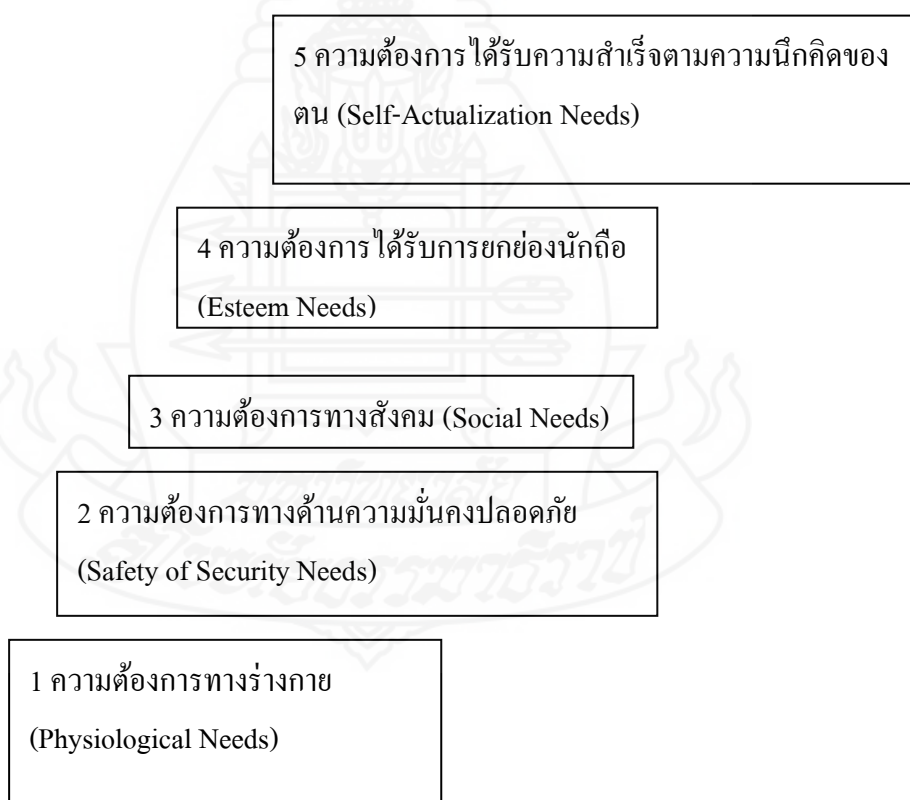
A.H. Maslow (1954) ได้ทำการแบ่งความต้องการของคนออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. Lower-Order Needs ได้แก่ความต้องการทางร่างกายและเศรษฐกิจ
2. Higher-Order Needs ได้แก่ความต้องการมีหน้ามีตาและความเคารพนับถือจากผู้อื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการทำสิ่งใดสำเร็จด้วยตนเอง ในส่วนที่เกี่ยวกับการจูงใจ

โดยพยายามสนองความต้องการของมนุษย์ ได้ทำการแยกแยะความต้องการของมนุษย์ออกเป็นลำดับขั้น โดยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการไว้ 3 ประการ คือ

- 1) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ความต้องการนี้จะมีอยู่ตลอดเวลาและจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด
- 2) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมของบุคคลอีกต่อไป ความต้องการที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต้องเป็นความต้องการที่ยังได้รับการตอบสนอง
- 3) ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง ในขณะที่ความต้องการลำดับขั้นต่อไปได้รับการสนองตอบแล้ว ความต้องการลำดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไปก็จะตามมา แต่หากบุคคลรู้สึกว่าการต้องการในลำดับขั้นต่ำที่ได้รับการตอบสนองไปแล้วนั้นถูกกระทบกระเทือนก็จะหันกลับมาคิดถึงความต้องการในลำดับขั้นนั้นอีก

Maslow ได้จัดลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ที่เรียกว่า Hierarchy of Needs ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 Maslow ได้แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ที่เรียกว่า Hierarchy of Needs

Richard Centers (1958) ได้สนับสนุนทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ Maslow Centers ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความต้องการความมั่นคงปลอดภัยและโอกาสในการแสดงออก (Self-Expression) พบว่า ผู้ที่มีระดับอาชีพต่ำ (Lower-Occupational) มักมีความปรารถนาในเรื่องความมั่นคงในการทำงานมากกว่าโอกาสในการแสดงออกในขณะที่ผู้ที่มีระดับอาชีพสูง (Higher-Occupational Scale) เช่น ครู แพทย์ วิศวกร จะมีความต้องการโอกาสในการแสดงออกมากกว่าความมั่นคงในการทำงาน

สิ่งที่ Maslow ได้ชี้ให้เห็นในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับการจูงใจคนที่สำคัญคือการจัดลำดับความต้องการว่าจะอะไรควรจะทำก่อนมาหลัง ทฤษฎีจะเป็นแนวทางช่วยให้ผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาได้ว่าผู้อยู่ใต้บังคับ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนที่มีความสำคัญซึ่งพัฒนากรควรจะต้องมี ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ โดยการกระตุ้นให้กับประชาชนได้เห็นความสำคัญและกระทำตาม ทั้งนี้ต้องใช้ความสามารถในด้านการจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล

4.1 ความหมายของการพัฒนาบุคคล

วิจิตร อาวะกุล (2540, หน้า 68) ให้ความหมายของการพัฒนาบุคคลไว้ 3 ลักษณะ คือ ความหมายที่หนึ่งหมายถึง กิจกรรมทั้งปวงที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มพูนความสามารถการเรียนรู้ การสอน การให้ความรู้ทุกประเภทไม่ว่าลักษณะหรือวิธีการแบบใดๆ ความหมายที่สอง หมายถึง การใช้คนให้ตรงกับงาน ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความถนัด ภายใต้การบริหาร อำนาจการที่ถูกต้อง เหมาะสม ความหมายที่สาม หมายถึง การทำให้บุคคลเข้าใจองค์การ เข้าใจงาน เพื่อนร่วมงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีความรับผิดชอบ รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การอย่างกว้างขวาง ทุกแง่มุม

บุญเลิศ ไพรินทร์ (2538 , หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายและขอบเขตการพัฒนาบุคคลหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งหมด อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

1. การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม มัธยมและอุดมศึกษา
2. การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลที่อยู่ในองค์การ ทั้งที่อยู่ในภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชาระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง
3. การสอนงาน ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับการทำงานของแต่ละบุคคล และเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลที่ได้ผลมากที่สุดและประหยัดที่สุด
4. การสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ เป็นอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนาบุคคลที่ดี แต่จะต้องมีการสับเปลี่ยนหลังจากที่แต่ละบุคคลได้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และทัศนคติที่ดีพอเพียงกับงานในหน้าที่เดิมเป็นอย่างดีแล้วเท่านั้น
5. การพัฒนาตนเองก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยผู้บังคับบัญชาระดับต่าง ๆ ตามที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บังคับบัญชา เก่งงานและเก่งองค์การของแต่ละบุคคล

4.2 ปรัชญาในการพัฒนาบุคคล

ชูชัย สมितिไกร (2544 , หน้า 22) กล่าวถึงปรัชญาในการพัฒนาบุคคล ซึ่งสรุปได้ 5 ประการ คือ

1. การยอมรับในความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคลในแต่ละด้าน แต่ละสาขาวิชา ซึ่งสามารถพัฒนาให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นได้ โดยมีให้ระดับชั้น วรรณะ ฐานะ ฯลฯ เป็นเครื่องกีดกัน
2. การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถและกระตุนด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ทุกคนจะแสดงออกซึ่งศักยภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและเจริญก้าวหน้า
3. การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและพัฒนาความรู้ ความก้าวหน้าอย่างเท่าเทียมกันจะเป็นการเพิ่มงานและขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน
4. เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพ มีวิธีแก้ปัญหามีการพัฒนาเฉพาะตนซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง หากได้รับการศึกษา อบรม พัฒนาพฤติกรรม ระเบียบวินัย ตามเป้าหมายขององค์การอย่างถูกต้องแล้ว องค์การจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากบุคคล
5. การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม บรรยากาศด้านต่างๆ ในองค์การ จะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพพฤติกรรมการทำงานเป็นหมู่คณะ ระเบียบวินัย การคิดการแก้ไขปัญหา อันจะเป็นความสำเร็จขององค์การโดยรวม

4.3 วัตถุประสงค์พื้นฐานของการพัฒนาบุคคล

วิจิตร อวาทะกุล (2540 , หน้า 68) กล่าวว่า การพัฒนาบุคคลมีวัตถุประสงค์พื้นฐาน 3 ระดับ คือ

1. ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เบื้องต้น ความรอบรู้ที่จำเป็นในการทำงานและการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมในการทำงานแก่พนักงานทุกระดับ
2. ฝึกอบรมทางเทคนิคที่จะเป็นต้องใช้กับลักษณะเฉพาะคนเฉพาะอย่างโดยให้มีความรู้ ความสามารถในหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละงาน
3. จัดการฝึกอบรมทางการบริหาร ให้พนักงานที่เป็นหัวหน้างานทุกระดับมีความรู้ทางการบริหาร การปกครอง การบังคับบัญชา ความรอบรู้ทางการบริหารเพื่อนำคนและสร้างทีมงาน เพื่อผลการทำงานและบำรุงขวัญบุคลากร

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคคลเป็นการเตรียมคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพื้นฐานเพื่ออนาคต เป็นการพัฒนาคนให้พร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่การทำงานในความรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพและเป็นการพัฒนาคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยใช้รูปแบบและวิธีการต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นการฝึกอบรม การสัมมนา หรือแม้แต่ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเองก็เป็นองค์ความรู้ได้เช่นกัน

5. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการ

ข้าราชการเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และจะได้รับประโยชน์จากการปฏิรูประบบราชการ ดังนี้

1. ข้าราชการจะมีโอกาสได้ทำงานตรงตามความสามารถมีการวัดผลงาน เกิดความภาคภูมิใจ มีศักดิ์ศรีของการเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เป็นที่รักใคร่และศรัทธาของประชาชน
2. ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบและสถานะค่าครองชีพ
3. มีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่มีระบบการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรม
4. มีโอกาสในการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการและทักษะใหม่ ๆ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการทำงานให้รวดเร็วมากขึ้น

รัฐบาลจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการโดยการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับ “ระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ขนาดเล็กกระทัดรัดแต่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบสูง ใช้ความรู้ความสามารถได้เต็มศักยภาพ ได้ค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับผลการทำงานและเทียบเคียงได้กับภาคเอกชน และมีความเป็นกลางทางการเมือง สิ่งที่ต้องพัฒนาประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. พัฒนารูปแบบการจ้างงานในภาครัฐให้มีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขการทำงานและรูปแบบองค์กรลักษณะใหม่ เช่น การจ้างงานโดยสัญญาในบางตำแหน่งที่ต้องการความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะกิจ การจ้างงานเฉพาะเรื่องโดยมีวาระชัดเจน การรับงานร่วมกัน (Job Sharing) รวมทั้งการจ้างงานในระบบเปิด

2. ปฏิรูประบบการจำแนกตำแหน่งเพื่อเปลี่ยนค่านิยมในเรื่องยศชั้น เป็นเน้นเรื่องความสามารถและผลงาน เพื่อให้การสรรหาแต่งตั้งได้บุคคลที่สามารถจริง ปรับระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยยึดตามผลงานและเปรียบเทียบเคียงได้กับค่าตอบแทนของภาคเอกชนและเสมอภาคกับอาชีพอื่นในสังคม

3. มีการกำหนดดัชนีวัดผลงานตามระบบบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยมีการประเมินความแตกต่างระหว่างผู้มีผลงานกับผู้ไม่มีผลงานเพื่อจูงใจให้ข้าราชการตั้งใจทำงานและพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนส่งเสริมข้าราชการที่มีความสามารถเป็นเลิศ โดยสร้างทางก้าวหน้าที่จะสามารถให้โอกาสผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ สร้างระบบผู้บริหารระดับสูง (Senior Executive Service) โดยกำหนดให้ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการและรองอยู่ในระบบนี้ ซึ่งเป็นระบบเปิดที่ผู้มีความสามารถในภาครัฐสามารถสมัครแข่งขันเพื่อรับการแต่งตั้งโดยมีวาระดำรงตำแหน่งชัดเจน ระบบนี้จะเป็นการเปลี่ยนจากระบบ “ อำนาจนิยม” มาเป็น ความสามารถนิยม เป็นระบบสร้างผู้นำที่มีคุณภาพสูงมีคุณธรรม โดยให้เป็นการแต่งตั้งตามระบบเปิดภายในภาครัฐในระยะแรกและจะค่อย ๆ เปิดกว้างสู่ภายนอกในอนาคตหลักสำคัญของระบบคือการกำหนดวาระดำรงตำแหน่งแน่ชัด มีการจัดทำสัญญาผลการทำงานและประเมินผลอย่างเปิดเผย ทั้งนี้ จะปรับระบบค่าตอบแทนให้แข่งขันได้กับองค์กรชั้นนำในภาคเอกชนและมีกลไกให้ออกจากตำแหน่งได้อย่างสง่างมด้วย

4. กำหนดแนวทางการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ โดยมาตรการเกษียณหรือลาออกอย่างสมัครใจ พร้อมเงินขวัญถุงเพื่อลดจำนวนตำแหน่งลงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในสิ้นแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ทั้งนี้จะจัดให้มีศูนย์เพิ่มทักษะใหม่ (Transition Centre) และจัดหางาน (Job Placement Centre) ในภาคเอกชน หรือในส่วนท้องถิ่นให้ด้วยเพื่อช่วยลดขนาดเป็นไปอย่างรวดเร็ว และโดยอาจมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลส่วนที่ไม่ประสงค์จะอยู่ในกระบวนการ

ปฏิรูปด้วยก็จะจัดโครงการสมัครใจลาออกเพื่อให้จากระบบราชการอย่างภาคภูมิและได้รับค่าตอบแทนทางการเงินอย่างเหมาะสมด้วย

5. ปรับปรุงระบบการสรรหาและพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสรรหาเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็ว โปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้ได้คนดีมีคุณธรรม มีคุณภาพสูงมารับราชการ มีระบบเปิดเพื่อสมัครแข่งขันเข้าสู่ตำแหน่งในระดับผู้บังคับบัญชาเพื่อให้มีการโยกย้าย สับเปลี่ยนงานระหว่างกระทรวง ทบวง กรมและมีระบบการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ทำงานอย่างมืออาชีพ มีความรู้ ความสามารถสูง ฉลาด ทันสมัย กระตือรือร้นที่จะทำงาน และมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ส่วนราชการในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในกระทรวง ทบวง กรมอย่างเป็นระบบ

6. ปรับปรุงระบบสอบสวนทางวินัย ให้สั้นและรวดเร็วต่อการตัดสินใจ พร้อมสร้างระบบอุทธรณ์ร้องทุกข์ให้มีความรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมให้คนดีได้รับการยกย่องดูแล และปกป้อง ค้ำครอง และคนไม่ดีได้รับโทษตามควรแก่กรณีโดยเร็ว

7. ปรับระบบการออกจากราชการให้ง่ายขึ้น โดยการประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ การปล่อยปลดละเลยให้มีคนด้อยคุณภาพหรือไม่มีความสามารถอยู่ในส่วนราชการ ให้ถือเป็นการผิดของผู้นับบัญชาฐานไม่คำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณหมวดเงินเดือนและค่าจ้างด้วย

8. ทบทวนบทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลทั้งหมด เพื่อให้มีระบบบริหารบุคคลภาครัฐได้มาตรฐานแต่มีความยืดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งควรดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณและปรับโครงสร้างของหน่วยงานกลางอื่นๆ ด้วย

9. ปรับปรุงกฎหมายที่ใช้งานอยู่และตรากฎหมายใหม่ ให้มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน มีลักษณะที่มองการณ์ไกล ไม่ล้าสมัย เพื่อให้สามารถสนับสนุนการดำเนินงานตามระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวทางใหม่ได้

10. จัดทำค่าแถมสร้างสรรค และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานใหม่ที่เน้นการทำหน้าที่ด้วยความสุจริต ขยันอดทน มีความรับผิดชอบสูง รักษาเกียรติของอาชีพ และมุ่งมั่นเพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประชาชนและส่วนรวม มีระเบียบวินัยและดำรงตนในจรรยาบรรณ โดยมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนด้วย

11. เปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐให้มาเน้นที่ความสามารถและสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนและสังคมเป็นหลัก โดยการรณรงค์และสร้างระบบการทำงานใหม่ ซึ่งยึดความสามารถและผลงานเป็นเกณฑ์โดยผู้มาเป็นตัวอย่าง

12. รณรงค์และส่งเสริมค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อล้างความเชื่อเดิมๆ และให้ปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้มีความสุจริต มีคุณธรรม มีความกล้าในทางจริยธรรม ให้บริการที่ดีต่อประชาชน เน้นการทำงานที่ใช้ความสามารถและผลงานและไม่เน้นยศชั้นหรืออาวุโสปราศจากความสามารถ สร้างวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมใหม่ให้เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

13. ปรับปรุงกระบวนการให้รางวัลและลงโทษให้ดำเนินการด้วยความรวดเร็วและให้ปรับปรุงกระบวนการทางวิจัย ให้เกิดผลในทางปฏิบัติเพื่อสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการคอร์รัปชัน และให้สอดคล้องกับการพัฒนาของศาลปกครองที่จะจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการซึ่งในที่นี้ขอเน้นเฉพาะพัฒนากร ซึ่งสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน โดยรัฐบาลได้นำแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้ เช่น การปรับขนาดองค์กรให้มีขนาดเล็กกระทัดรัดแต่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบสูง ใช้ความรู้ความสามารถได้เต็มศักยภาพ ได้คำตอบแทนที่สอดคล้องกับผลการทำงานและเทียบเคียงได้กับภาคเอกชน และมีความเป็นกลางทางการเมือง สิ่งที่ต้องพัฒนาประสิทธิภาพ การทบทวนภารกิจ การปรับเปลี่ยนค่านิยมข้าราชการ การลงโทษและการให้รางวัลสำหรับข้าราชการ

6. ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2547 – 2559

6.1 ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2547-2551

วิสัยทัศน์

“เป็นองค์กรมืออาชีพในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชน เพื่อสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
3. ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการชุมชนในการแก้ปัญหาชุมชน

เป้าประสงค์

1. ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัด (KPIs):

- 1.1 ร้อยละของผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนตามเกณฑ์ที่กำหนด เป้าหมายปี 2547 – 2551 = 100%
- 1.2 จำนวนที่เพิ่มขึ้นของ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบล (ศอช.ต) มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกและชุมชน ตามเกณฑ์ที่กำหนดเป้าหมายปี 2547 – 2551 = 4,250 เครือข่าย
- 1.3 ร้อยละของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และชุมชนที่สมัครใจเข้าสู่ระบบมาตรฐานผ่านเกณฑ์การประเมินตามระบบมาตรฐานงานของชุมชน เป้าหมายปี 2547-2551 = ผู้นำ ชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรชุมชน และชุมชน ที่สมัครใจเข้าสู่ระบบ แต่ละปีผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60

2. เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งมีเสถียรภาพ

ตัวชี้วัด (KPIs) :

- 1.1 ร้อยละของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่สนับสนุนให้ครัวเรือนยากจนมีรายได้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. เป้าหมายปี 2547-2551 = 80%
- 1.2 ร้อยละของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายให้เข้มแข็งเป้าหมายปี 2547 – 2551 = 65%

ประเด็นยุทธศาสตร์

- 1.1 เพิ่มขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการชุมชน
- 1.2 ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถ การดำเนินการด้านเศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากลไกชุมชนในการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแผนงานที่ 1.1 พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน

- 1) เพิ่มขีดความสามารถของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรชุมชนและชุมชน ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา และแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน

3) สนับสนุนและพัฒนาสื่อช่องทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริม
กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

แผนงานที่ 1.2 ส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน

1) การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการวางแผนชุมชนและ
การบริหารจัดการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมกิจกรรมที่ยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

แผนงานที่ 2.1 การส่งเสริมการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1) ส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ครัวเรือน
ยากจน

2) พัฒนาครัวเรือนยากจนที่ประกอบอาชีพตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงเข้าสู่ กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน

แผนงานที่ 2.2 การยกระดับขีดความสามารถวิสาหกิจชุมชน

1) ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2) ส่งเสริมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนให้ดำเนินงานด้านวิสาหกิจ
ชุมชน

3) ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการทุน
การผลิต การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการตลาด

4) ส่งเสริมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในการสนับสนุนครัวเรือน
ยากจนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

แผนงานที่ 2.3 การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1) ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการบริหาร
จัดการทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และ
การตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างฐานข้อมูลและพัฒนารับสารสนเทศที่เอื้อต่อ

การบริหารจัดการชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

แผนงานที่ 3.1 การพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชข.2 ค) และ
ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ)

1) บริหารการจัดเก็บ บันทึก ประมวลผลและรายงานผล ข้อมูล
ความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ.)

2) บริหารการจัดเก็บ บันทึก ประมวลผลและรายงานผล ข้อมูล

พื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค.)

- 3) สนับสนุน/ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูล จปฐ. และ กชช.2 ค เพื่อการบริหารจัดการจัดแก้ไขปัญหาชุมชน
- 4) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการพัฒนา

แผนงานที่ 3.2 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของชุมชน เช่น ข้อมูลทั่วไป กลุ่ม องค์กร ผลิตภัณฑ์ สินค้า และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 2) จัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ สินค้า ในตำบล เผยแพร่และจำหน่ายในระบบพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารการเปลี่ยนแปลง

แผนงานที่ 4.1 การพัฒนาระบบดำเนินงานบุคลากร

- 1) การออกแบบกระบวนการของกรม
- 2) เสริมสร้างความก้าวหน้าในอาชีพข้าราชการ
- 3) สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- 4) พัฒนาระบบประเมินผลการปฏิบัติงานและค่าตอบแทน
- 5) การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาบุคลากรของกรม
- 6) จัดทำมาตรฐานการพัฒนาบุคลากร

แผนงานที่ 4.2 การพัฒนาบุคลากร

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรให้มีสมรรถนะการปฏิบัติตามสายงาน
- 2) การสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการพัฒนากับหน่วยงานภายนอก
- 3) การให้บริการทางวิชาการและการฝึกอบรมด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานภายนอก

แผนงานที่ 4.3 การพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีการฝึกอบรม

- 1) ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาบุคลากร
- 2) จัดทำคู่มือและสื่อเพื่อการพัฒนาบุคลากร

แผนงานที่ 4.4 การบริหารจัดการองค์ความรู้ในองค์กร

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการสรุปทบทวนและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2) การจัดทำฐานข้อมูลแห่งความรู้

แผนงานที่ 4.5 การบริหารแผนงานขององค์กรเชิงกลยุทธ์

- 1) การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
- 2) การลดขั้นตอนการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 3) ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน

แผนงานที่ 4.6 การบริหารสื่อสารภายใน

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการสื่อสาร

แผนงานที่ 4.7 การพัฒนาระบบการเงิน

- 1) จัดทำระบบงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์
- 2) จัดทำระบบบัญชีต้นทุนของผลผลิต และค่าใช้จ่ายของหน่วยเบิกจ่าย

แผนงานที่ 4.8 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

- 1) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการประชาชน ตามระบบ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- 2) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS)
- 3) การพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการกรมฯ (DOC) และหน่วยงานระดับจังหวัดของกรมการพัฒนาชุมชน

ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2551-2554

ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2551-2554 เกิดขึ้นโดยเจตนารมณ์บนพื้นฐานความคิด ความต้องการของประชาชน องค์กรและหน่วยงานภาคีมุ่งหวังให้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการบริหารงานพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ให้สิทธิแก่ชุมชนในการทำและไม่ทำกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่ากัน โลก ครอบครัวยั่งยืน

ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพันธกิจสำคัญ 4 ประการคือ

1. พัฒนาคณะให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักสำหรับการพัฒนาประเทศ 5 ด้านคือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสร้างสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ความยั่งยืน

การกำหนดยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดินและนโยบายรัฐบาลภายใต้หลักการสร้างความสามัคคีให้แก่อนุชนไทยทุกภาคส่วนและสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับประเทศในอนาคตและการสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันให้แก่

เศรษฐกิจของประเทศทุกด้าน ตั้งแต่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ การสนับสนุนการออมระยะยาว การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ที่เหมาะสมการพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้และเชื่อมโยงกับตลาดอย่างเป็นขั้นตอน

นโยบายรัฐบาลมี 16 นโยบาย มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกรมการพัฒนาชุมชน 6 นโยบาย นโยบายตามหลักการบริหารราชการ 3 ปีของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับกรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก มีนโยบายที่สำคัญ คือ

- 1) นโยบายที่ 1.1 สร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติและฟื้นฟูประชาธิปไตย
- 2) นโยบายที่ 1.2 แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) นโยบายที่ 1.7 แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและผู้ประกอบการเนื่องจากภาวะภัยธรรมชาติ ภาวะเงินเฟ้อและราคาน้ำมัน
- 4) นโยบายที่ 1.9 สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนของชุมชน
- 5) นโยบายที่ 1.11 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 6) นโยบายที่ 1.12 เร่งรัดปราบปรามการค้ายาเสพติด ปราบปรามผู้มีอิทธิพล อบายมุขและสิ่งชั่วร้าย

2. นโยบายที่ 8 นโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- 1) นโยบายที่ 8.1 ประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน
 - 2) นโยบายที่ 8.3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางราชการและสื่อสาธารณะอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ถูกต้องเป็นธรรมและรวดเร็ว
- การกำหนดยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงมหาดไทย กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน ดังนี้
- 1) นโยบายที่ 1.1 สร้างความสามัคคีของคนในชาติ การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 - 2) นโยบายที่ 1.2 การแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามนโยบายรัฐบาลในมติของฝ่ายพลเรือน
 - 3) นโยบายที่ 1.5 แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเนื่องจากภาวะภัยธรรมชาติอย่างรวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง โดยบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วน

4) นโยบายที่ 1.7 การแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการนำระบบฐานข้อมูลคนจนเชื่อมโยงกับระบบข้อมูลพื้นฐานชุมชน โดยเสริมสร้างกระบวนการชุมชนและแผนชุมชนเพื่อบริหารการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ จัดตั้งคลินิกแก้ไขปัญหาความยากจน ณ ที่ว่าการอำเภอ โดยปราชญ์ชาวบ้านช่วยวิเคราะห์การแก้ปัญหาในการช่วยเหลือที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและศักยภาพของบุคคลและชุมชนจนสามารถพ้นความยากจนอย่างยั่งยืน

5) นโยบายที่ 1.8 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกองทุนชุมชนให้เข้มแข็งสามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน เพื่อบริหารจัดการแก้ปัญหาของชุมชน

6) นโยบายที่ 1.9 พัฒนาศักยภาพและระบบการดำเนินงานของจังหวัดอำเภอรวมทั้งสร้างความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อรองรับการดำเนินงานในการจัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากรให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านและทุกชุมชน

7) นโยบายที่ 1.10 การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยพัฒนาประชาชนให้มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยองค์ความรู้ จากศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแบบครบวงจร สามารถทำให้คน ครอบครัวหมู่บ้าน ชุมชน เป็นต้นแบบได้ตลอดจนจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ขยายผลไปสู่หมู่บ้าน ชุมชนอื่น

8) นโยบายที่ 1.11 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ รมรงค์การซื้อของไทยผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยการจัดให้มีการลงทะเบียนผลิตภัณฑ์ คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย องค์ความรู้ OTOP พัฒนาเยาวชนเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ตลอดจนการจัดงานส่งเสริมการขาย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพ มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้ให้มากขึ้น

9) นโยบายที่ 1.12 เร่งรัดแก้ไขปัญหายาเสพติดปราบปรามผู้มีอิทธิพลและการจัดระเบียบสังคม

นโยบาย 1.12.1 ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยเน้นกลุ่มเสี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูที่กลับสู่สังคม ไม่ให้มีพฤติกรรมกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนสนับสนุนการปราบปรามขบวนการผลิตและค้ายาเสพติดโดย

1.12.1.1 สร้างแนวร่วมประชาชนเป็นเครือข่ายป้องกันกค ดัน และต่อต้าน การค้ายาเสพติด เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การทำงานในทุกระดับพื้นที่ ตั้งแต่หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด

1.12.1.2 ใช้มาตรการทางสังคม กคดันให้อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้ควบคุมกับมาตรการ ทางกฎหมาย

1.12.1.3 พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมกิจกรรมของฝ่ายปกครอง ผู้ประสานพลัง แผ่นดิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ในการ สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

6.2 ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2551-2554

วิสัยทัศน์

“กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชน ให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ

- 1) สร้างพลังชุมชน
- 2) สร้างระบบจัดการความรู้
- 3) สร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน

เป้าหมาย

- 1) ชุมชนเข้มแข็ง
- 2) ประชาชนพึ่งตนเองได้
- 3) ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตดี มีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง การพัฒนาทุนชุมชน

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (financial)

2. แสวงหาทุนชุมชนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทุนชุมชน (Non financial)

3. ส่งเสริมการบูรณาการทุนชุมชนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับพื้นที่

โครงการ/กิจกรรมหลัก

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนในชุมชน
2. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาทุนชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่สอง การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง

1. ส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการบริหารผลิตภัณฑ์ (Product Management) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แผนงาน/โครงการหลัก

1. จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนครบวงจร
2. ยกระดับการผลิตและส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน
3. เพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มอาชีพด้านการบริหารจัดการ การผลิต การตลาดและการ

จัดการทุน

4. พัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
5. ส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
6. สร้างชุมชนเข้มแข็งต้นแบบ

ยุทธศาสตร์ที่สาม การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชน

1. เพิ่มศักยภาพผู้นำในการบริหารแบบมีอาชีพ
2. เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมผู้นำชุมชน

แผนงาน/โครงการหลัก

1. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
2. พัฒนาศักยภาพผู้นำองค์กร เครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. เสริมสร้างศักยภาพอาสาพัฒนาชุมชน/ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
4. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการบริหารจัดการชุมชน
5. เสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชนเพื่อชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข
6. โครงการสันติสุขครอบครัวชายแดนใต้

ยุทธศาสตร์ที่สี่ การขับเคลื่อนแผนชุมชน

1. พัฒนากลไกและระบบการขับเคลื่อนแผนชุมชน
2. พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานแผนชุมชน
3. พัฒนาระบบการบูรณาการแผนชุมชน

โครงการ/กิจกรรมหลัก

1. พัฒนาแผนชุมชนเชิงบูรณาการ
2. พัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานแผนชุมชน
3. บริหารการจัดเก็บและการใช้ประโยชน์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชน

4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

ยุทธศาสตร์ที่ห้า ส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชน

1. ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน
2. เสริมสร้างศักยภาพการจัดการความรู้

โครงการ/กิจกรรมหลัก

1. ส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชน
2. เสริมสร้างทักษะนักจัดการความรู้

ยุทธศาสตร์ที่หก การเสริมสร้างขีดสมรรถนะองค์กร

1. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์
3. สร้างคลังความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน

โครงการ/กิจกรรมหลัก

1. พัฒนาสมรรถนะบุคลากร
2. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานพัฒนาชุมชน
3. คลังความรู้ ด้านการพัฒนาชุมชน (Excellence Center)
4. เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จรรยาข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชน
5. พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล ยึดหลักสมรรถนะ หลักผลงาน หลักการ

กระจายอำนาจ หลักคุณธรรมและหลักความสมดุลคุณภาพชีวิต

การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการบริหารยุทธศาสตร์ คือ การวางแผนยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติและการควบคุมยุทธศาสตร์จึงเป็นความท้าทายของทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนจึงกำหนดกระบวนการงานในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (Financial) มีกระบวนการงาน ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการออมและการลงทุนภายใต้การทำงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ
- 2) เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเงินทุนชุมชน
- 3) ส่งเสริมและจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- 4) เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายเงินทุนชุมชน

2. แสวงหาทุนชุมชนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทุนชุมชน (Non financial) มีกระบวนการงาน ดังนี้

- 1) ค้นหาพัฒนาและจัดการข้อมูลทุนชุมชน
 - 2) พัฒนาผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการทุนชุมชน
 - 3) ส่งเสริมการจัดการภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่น
 - 4) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทุนชุมชน
3. ส่งเสริมการบูรณาการทุนชุมชนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับพื้นที่ มีกระบวนการงาน ดังนี้
- 1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลทุนชุมชน
 - 2) ส่งเสริมบูรณาการทุนชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน
 - 3) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้ทุนชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4) เชื่อมโยงเครือข่ายทุนชุมชนเพื่อสวัสดิการให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง
- ยุทธศาสตร์ที่สอง การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง แนวทางปฏิบัติงาน**

กลยุทธ์

1. ส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน มีกระบวนการงาน ดังนี้
 - 1) ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต
 - 2) ส่งเสริมการใช้ทุนชุมชนในการผลิต
 - 3) พัฒนาขีดความสามารถผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ
 - 4) พัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐาน
 - 5) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการกลุ่มอาชีพ
2. ส่งเสริมการบริหารผลิตภัณฑ์ (Product Management) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีกระบวนการงาน ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการจัดทำคลังข้อมูลการบริหารการผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 2) ส่งเสริมการจัดทำคลังข้อมูลการบริหารการผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 3) ส่งเสริมการเพิ่มช่องทางการตลาด
- 4) ส่งเสริมการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนครบวงจร

ยุทธศาสตร์ที่สาม การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชน แนวทางปฏิบัติงาน ดังนี้
กลยุทธ์

1. เพิ่มศักยภาพผู้นำชุมชนในการบริหารแบบมีอาชีพ มีกระบวนการงาน ดังนี้
 - 1) เพิ่มประสิทธิภาพผู้นำชุมชน

- 2) สร้างและพัฒนาระบบสนับสนุน
 - 3) สร้างและพัฒนากลไกการบริหารจัดการเครือข่ายฯ
 - 4) เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
2. เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมผู้นำชุมชน มีกระบวนการงาน ดังนี้
- 1) สนับสนุนระบบมาตรฐานการวัดและการประเมิน
 - 2) เพิ่มคุณค่าผู้นำชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่สี่ การขับเคลื่อนแผนชุมชน แนวทางปฏิบัติงาน ดังนี้
กลยุทธ์

1. พัฒนากลไกและระบบการขับเคลื่อนแผนชุมชน มีกระบวนการงานดังนี้
 - 1) พัฒนาทีมแกนนำชุมชน/ทีมสนับสนุนในการขับเคลื่อนแผนชุมชน
 - 2) สร้างกลไกเชื่อมต่อแผนชุมชนกับแผนท้องถิ่น/แผนพัฒนาจังหวัด
 - 3) สร้างกระบวนการเรียนรู้/เครือข่ายการเรียนรู้หลายระดับ
 - 4) จัดระบบเฝ้าระวัง/เตือนภัย
 - 5) รวบรวม/เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์กับสาธารณะ
2. พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานแผนชุมชน มีกระบวนการงานดังนี้
 - 1) ออกแบบระบบรับรองมาตรฐานแผนชุมชน
 - 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลมาตรฐานแผนชุมชน
 - 3) สร้างทีมประเมินมาตรฐานแผนชุมชน
 - 4) ประเมินและรับรองมาตรฐานแผนชุมชน
 - 5) จัดระบบรับรองมาตรฐานแผนชุมชน
3. พัฒนาระบบการบูรณาการแผนชุมชน มีกระบวนการงานดังนี้
 - 1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลบูรณาการแผนชุมชน
 - 2) สร้างภาคีการทำงานเชิงยุทธศาสตร์
 - 3) บูรณาการแผนชุมชนระดับอำเภอ/จังหวัด
 - 4) วิเคราะห์/สังเคราะห์แผนชุมชนเชิงบูรณาการ
 - 5) รายงานการวิเคราะห์แผนชุมชนประจำปี

ยุทธศาสตร์ที่ห้า การส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชน แนวทางการปฏิบัติงาน
กลยุทธ์

1. ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน มีกระบวนการงานดังนี้
 - 1) ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้

- 2) ส่งเสริมและพัฒนากลไกและระบบบริหารจัดการศูนย์ฯ
 - 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ในชุมชน
 - 4) พัฒนาความร่วมมือเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
2. เสริมสร้างศักยภาพการจัดการความรู้ มีกระบวนการงาน ดังนี้
- 1) พัฒนาทักษะการจัดการความรู้ชุมชน
 - 2) พัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้
 - 3) สร้างเครือข่ายนักจัดการความรู้

**ยุทธศาสตร์ที่หก การเสริมสร้างขีดสมรรถนะองค์กร แนวทางการปฏิบัติงาน
กลยุทธ์**

- กระบวนการงานดังนี้
1. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มี
กระบวนการงานดังนี้
 - 1) เพิ่มสมรรถนะบุคลากรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
 - 2) เสริมสร้างค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จรรยาและวินัยข้าราชการ
 - 3) พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์
 2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์ มีกระบวนการงาน
ดังนี้
 - 1) พัฒนาศักยภาพให้เชี่ยวชาญงาน
 - 2) พัฒนาระบบเทคโนโลยี
 - 3) พัฒนาฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชน
 - 4) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์
 3. วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน มีกระบวนการงาน ดังนี้
 - 1) พัฒนาระบบบริหารงานวิจัยและการจัดการความรู้
 - 2) สร้างนักวิจัยและนักจัดการความรู้
 - 3) สร้างเครือข่ายสนับสนุนการวิจัยและการจัดการความรู้
 4. สร้างคลังความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน มีกระบวนการงาน ดังนี้
 - 1) สร้างคลังความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน
 - 2) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ความรู้
 - 3) ส่งเสริมเผยแพร่ นวัตกรรมองค์ความรู้

6.3 ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2555-2559

กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน สิ่งที่ต้องการเห็นในยุทธศาสตร์ พ.ศ.2555-2559

1. สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล
2. เป็นรูปธรรมมากขึ้น
3. สาธารณชนยอมรับ ประชาชนได้ประโยชน์
4. ทุกยุทธศาสตร์มีงบประมาณสนับสนุนการทำงาน

สอดคล้องกับแผนพัฒนาฉบับที่ 11

1. วัดความสุขมวลรวมประชาชาติ
2. วางระบบการจัดสวัสดิการ
3. พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
4. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล

1. การประกาศสงครามแก้ไขปัญหาความยากจน
2. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก OTOP
3. ส่งเสริมกองทุน (กทบ./กองทุนพัฒนาสตรี)
4. เป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกของประชาชน

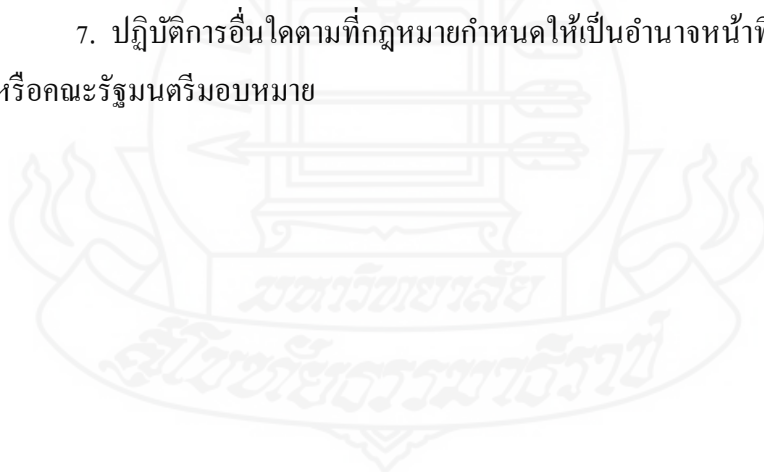
สอดคล้องกับปัญหาสังคมไทย ณ ห้วงปัจจุบัน

1. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในสังคม
2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วโดยขาดภูมิคุ้มกัน
3. ขาดการปรองดองสมานฉันท์
4. ปัญหายาเสพติด

ภารกิจและอำนาจหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2552

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนระดับชาติ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาชุมชนได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน
2. จัดทำและพัฒนาระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินความก้าวหน้าและมาตรฐานการพัฒนาของชุมชน
3. พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน
4. สนับสนุนและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้ในการงานพัฒนาชุมชน และการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน
6. ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

นโยบายรัฐบาล	ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน
1.1.1 สร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ และฟื้นฟูประชาธิปไตย	2.เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน 2.2.เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ ออัคร์กร เครือข่าย
1.10 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน สนับสนุน สินเชื่อรายย่อย 1.10.11 เพิ่มเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีก แห่งละ 1 ล้านบาท 1.10.2 จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีวงเงิน เฉลี่ยจังหวัดละ 100 ล้านบาท	1.สร้างสรรค้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข 1.1 การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ 2.เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน 2.2.เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ ออัคร์กร เครือข่าย 4.เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุน ชุมชน
1.13.2 บริหารจัดการ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพ	3.ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2.1 เปิดทุนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน พระมหากษัตริย์	1.สร้างสรรค้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข 1.2.เสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน โดยพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
3.1.2 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	4.เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุน ชุมชน
4.5.4 สนับสนุนบทบาทของสตรีไทยในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเสมอภาค	2.เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน 2.2.เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ ออัคร์กร เครือข่าย 2.4 ส่งเสริมการบริหารจัดการความรู้ของชุมชน
8.1.2 เสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการ บริหารงานแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง	5.เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง
8.1.8 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ราชการแผ่นดิน	2.เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน 2.1 บริหารจัดการข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย 2.3 ขับเคลื่อนและบูรณาการแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ

ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาลกับยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2555-2559

วิสัยทัศน์

ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง

พันธกิจ

1. พัฒนาระบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ชุมชน
2. ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน
3. ส่งเสริมการพัฒนาระบบและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. พัฒนาสมรรถนะองค์กรในการทำงานเชิงบูรณาการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

1. สร้างสรรค์ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข กลยุทธ์
 - 1.1 การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ
 - 1.2 เสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน โดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน
 - 2.1 บริหารจัดการข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย
 - 2.2 เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ องค์กรเครือข่าย
 - 2.3 ขับเคลื่อนและบูรณาการแผนชุมชนสู่การปฏิบัติการ
 - 2.4 ส่งเสริมการบริหารจัดการความรู้ของชุมชน
3. ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
 - 3.1 พัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการและการตลาด
 - 3.2 ส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่สู่เวทีโลก
 - 3.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม
4. เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุนชุมชน
 - 4.1 ส่งเสริมธรรมาภิบาลของกองทุนชุมชน
 - 4.2 พัฒนาทุนชุมชนให้มั่นคงสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
5. เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง
 - 5.1 พัฒนาองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง: องค์กรแห่งการพัฒนาเครือข่าย

การพัฒนาชุมชน

- 5.2 บริหารทรัพยากรบุคคลเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะองค์กร
- 5.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหาร

ยุทธศาสตร์

5.4 เสริมสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร

6. ตอบสนองต่อนโยบายการสร้างความปลอดภัยของคนในชาติ
 7. ตอบสนองยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
 8. ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข**

เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข

กลยุทธ์ 1.1 การแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ การพัฒนากลไกการบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเจ้าหน้าที่และภาคีการพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาผู้นำชุมชน อาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนนำเอาชนะความยากจน

ส่งเสริมกระบวนการชุมชนแก้ไขปัญหาความยากจนแบบยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ ชี้นำชีวิต แผนที่ชีวิต บริหารจัดการชีวิต ดูแลชีวิตและส่งเสริมกลุ่ม องค์กร เครือข่ายในชุมชนและเอกชน สนับสนุนการแก้ไขปัญหาคนจน และจัดสวัสดิการให้ครัวเรือนยากจนแบบยั่งยืน

สร้างเครือข่ายการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยประกาศระเบียบวาระการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นนโยบายเน้นหนักของพัฒนาชุมชนในปี 2555 จับเคลื่อนพลัง MOU ต่อสู้ความยากจนกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ จังหวัดและส่วนราชการอื่น และแสวงหาภาคีแก้ไขปัญหาความยากจนจากภาคเอกชนและต่างประเทศ

กลยุทธ์ 1.2 เสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชน โดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยปรับปรุงระบบการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สร้างสื่อการเรียนรู้และการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างกระแสความสุขพอเพียง พัฒนาทักษะการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้นำชุมชน สร้างกลไกเชิงบูรณาการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาศูนย์ชีวิตความสุขมวลรวมชุมชน และสนับสนุนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นหลักในการพัฒนาและขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมความสุขมวลรวมชุมชน โดยประเมินความสุขมวลรวมชุมชน ทุกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากบ้านที่สูบ้านน้อง พัฒนาทัศนคติการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แสวงหาและส่งเสริมภาคีสนับสนุนการบริหารจัดการชุมชนแบบบูรณาการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมความสุขของชุมชน และส่งเสริมและขับเคลื่อนกิจกรรมครอบครัวพัฒนา

สร้างมูลค่าเพิ่มสู่ความสุขยั่งยืน โดยยกย่องเชิดชูเกียรติหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และประกาศระดับความสุขของหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน

เป้าหมาย

1. ตอบสนองนโยบายขจัดสิ้นยาเสพติด
2. ตอบสนองนโยบายพลังแผ่นดินสร้างความปรองดองของคนในชาติ
3. ตอบสนองยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
4. ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาค้นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง

ยั่งยืน

กลยุทธ์ 2.1 บริหารจัดการข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย พัฒนาระบบและบริหารจัดการเก็บข้อมูลการพัฒนาชนบทให้มีคุณภาพ โดย ดำเนินการพัฒนาศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย พัฒนาระบบการบริหารงานของ พชช. พัฒนาระบบการบริหารข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทยและพัฒนาระบบการบริหารข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย

พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการการพัฒนาชนบท โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดทำข้อมูลสารสนเทศชุมชนแบบบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน หมู่บ้านต้นแบบการจัดการสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศชุมชนระดับอำเภอ/จังหวัด แผนงานการพัฒนารูปแบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการชุมชน การวิเคราะห์และออกแบบระบบรายงานข้อมูลสารสนเทศชุมชน บริหารจัดการระบบคลังข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการชุมชน แผนงานส่งเสริมการนำข้อมูลสารสนเทศชุมชนไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนและการตัดสินใจและนำเสนอข้อมูลเชิงนโยบายแก่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์ของข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท โดยการนำเสนอระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทย การนำเสนอระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัด การส่งเสริมและสนับสนุนให้นายกและปลัดอบต./เทศบาล ตำบล ใช้ประโยชน์จากข้อมูล จปฐ. กชช 2 ค อย่างจริงจังและการคัดเลือกผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบลดีเด่นด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูล จปฐ. กชช 2 ค

กลยุทธ์ 2.2 เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ องค์กร เครือข่าย พัฒนากลไกการบริหารจัดการชุมชน โดย จัดตั้งสถาบันการพัฒนาผู้นำชุมชน พัฒนาระบบบูรณาการรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย พัฒนาระบบบริหารสำนักงานอำนวยการคณะกรรมการกลาง ศอช./สำนักงานกลาง ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน จัดทำและขับเคลื่อนแผนแม่บทลูกค้าสัมพันธ์ ออกระเบียบ

กฎหมายรองรับงานอาสาพัฒนาชุมชน จัดสวัสดิการผู้นำ/องค์กร/เครือข่าย ส่งเสริมและพัฒนา ระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน เสริมสร้างพลังเครือข่ายพัฒนาความร่วมมือกับ NGO และ ภาคเอกชน พัฒนาหลักสูตรผู้นำชุมชน องค์กรและเครือข่ายหลักสูตรขั้นพื้นฐาน หลักสูตรขั้น พัฒนาและหลักสูตรขั้นก้าวหน้า

เสริมสร้างพลังเครือข่ายด้านแผนงานเสริมสร้างพลังเครือข่ายโดยเพิ่มศักยภาพการ บริหารจัดการของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน/สมาคม/สมาพันธ์ ส่งเสริมและพัฒนาการ บริหารจัดการ องค์กรและเครือข่าย สตรีและเยาวชน สร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาผู้นำชุมชน/ องค์กร เครือข่ายทั้งในประเทศและประเทศในอาเซียน พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว กลุ่ม องค์กรสตรี องค์กรเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนา ชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารของจังหวัด/ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารของจังหวัด/อำเภอ เตรียม ความพร้อมผู้นำชุมชนสู่ประชาคมอาเซียน เสริมสร้างพลังเครือข่ายพัฒนาความร่วมมือของ ประชาคมผู้นำชุมชนอาเซียน ส่งเสริมบทบาท อช./ผู้นำ อช. ให้มีขีดความสามารถในการบริหาร จัดการชุมชน พัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าของผู้นำชุมชนและเครือข่าย ด้านแผนงานพัฒนาผู้นำ ชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมืออาสาสมัครทุกระดับและภาคส่วนและเพิ่มศักยภาพ/ องค์กร/เครือข่าย/ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรีและผู้นำเยาวชนให้เป็นผู้ชำนาญการด้านการบริหารจัดการ ชุมชน

สร้างคุณค่าผู้นำองค์กร เครือข่ายด้านแผนงานเสริมสร้างคุณค่าและประชาสัมพันธ์ โดยรวมพลังเครือข่ายพัฒนาชุมชนระดับชาติและภาคีการพัฒนาชุมชนระหว่างประเทศ ยกย่องเชิด ชูเกียรติผู้นำการพัฒนาดีเด่นและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานในระดับชาติ ด้านแผนงานสร้าง เครือข่ายระดับนโยบายโดยส่งเสริมให้เข้าสู่เวทีระดับชาติและเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในระดับชาติ และสากลและเชื่อมโยงผู้นำชุมชนเข้าร่วมกับ NGO สถาบันการศึกษา องค์กรชุมชนและภาคเอกชน

กลยุทธ์ 2.3 ขับเคลื่อนและบูรณาการแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ พัฒนากลไกในการ ขับเคลื่อนแผนชุมชนด้านแผนงานเพิ่มประสิทธิภาพกลไก โดยส่งเสริมและพัฒนาวิทยากร กระบวนการชุมชน พัฒนาเครื่องมือส่งเสริมกระบวนการชุมชนและเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ ประสานงานองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนแผนชุมชน ด้านแผนงานพัฒนาระบบการบูรณาการ แผนชุมชน โดย พัฒนาสื่อและเครื่องมือในการประเมินและบูรณาการแผนชุมชนและบูรณาการ ขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานแผนชุมชน ด้านแผนงานพัฒนาระบบรับรอง มาตรฐานแผนชุมชน โดยพัฒนาระบบการประเมินและรับรองคุณภาพมาตรฐานแผนชุมชน

ประเมินและรับรองคุณภาพมาตรฐานแผนชุมชน/ตำบล ส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายคนทำแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานแผนชุมชน และสร้าง MOU กับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นของระบบแผนชุมชน

เพิ่มมูลค่าแผนชุมชนสู่นโยบายระดับชาติ ด้านแผนงานเพิ่มมูลค่าเพิ่มแผนชุมชน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การก้าวสู่แผนชุมชนมีคุณภาพมาตรฐานและวาระแห่งชุมชน ส่งเสริมแผนชุมชนการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและสัมมนาวิชาการแผนคุณภาพ สังคมคุณภาพ มีคุณภาพระดับชาติประจำปี ด้านแผนงานสนับสนุนนโยบายระดับชาติ โดยสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชุมชนโดยใช้แผนชุมชนประกาศเป็นนโยบายระดับชาติ

กลยุทธ์ 2.4 ส่งเสริมการบริหารจัดการความรู้ของชุมชน พัฒนากลไกและเครื่องมือขับเคลื่อนการจัดการความรู้ชุมชนด้านแผนงานพัฒนาการจัดการความรู้โดยพัฒนารูปแบบศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เหมาะสมสร้างและพัฒนาเครือข่ายนักจัดการความรู้ภาคประชาชน ด้านแผนงานพัฒนาเครื่องมือการจัดการความรู้ โดยพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ชุมชน พัฒนาสื่อสำหรับนักจัดการความรู้ จัดทำคู่มือแนวทางสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ชุมชนและจัดทำมาตรฐานศูนย์เรียนรู้ชุมชน

สร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ ด้านแผนงานส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนสมบูรณ์แบบ โดยชุมชนกับกระทรวงไอซีที และกระทรวงศึกษาธิการ และเชิดชูเกียรตินักจัดการความรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านแผนงานสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน พัฒนาเว็บไซต์หมู่บ้านไทย เพื่อการเรียนรู้ของชุมชนทางเครือข่ายออนไลน์ และจัดทำแผนเครือข่ายออนไลน์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ตอบสนองต่อนโยบายผลิตภัณฑ์ OTOP
2. ตอบสนองต่อนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นยกระดับไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ 3.1 พัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการและการตลาดโดยเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการและเครือข่ายด้านแผนงานส่งเสริมและพัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการ โดยพัฒนาทะเบียนของผู้ผลิต ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมประสิทธิภาพแผนธุรกิจ จัดตั้งสมาคมผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP แห่งประเทศไทย พัฒนาศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ส่งเสริมความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ด้านลิขสิทธิ์/สิทธิบัตร/มาตรฐานผลิตภัณฑ์/สถาบันการศึกษา/E-commerce/การขนส่งผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมอาสาพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ด้านการผลิต การบริหารจัดการ การตลาดและการบริหารเครือข่ายในเชิงธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ ด้านแผนงานส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการ กอ.นคผ.จังหวัด/อำเภอและสนับสนุนเครือข่ายผู้ผลิต ผู้ประกอบการทุกระดับ

ส่งเสริมช่องทางการตลาดด้านแผนงานส่งเสริมช่องทางการตลาดโดยส่งเสริมการตลาดเชิงรุก (OTOP Delivery /OTOP to the Factory/OTOP to the Restaurant/OTOP to Department Store/etc.) จัดงานสืบสานภูมิปัญญาไทย (OTOP ภูมิภาค/OTOP 4/OTOP city) OTOP สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน OTOP ไทยสู่สากล OTOP Distribution center พัฒนาศูนย์ข้อมูลกลาง ตั้งชื่อสิ่งจ้างผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพ รายการทีวี OTOP การตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ OTOP ภาษาอังกฤษ

กลยุทธ์ 3.2 ส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่สู่เวทีโลกมีเป้าหมายชุมชนมีการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสืบค้น รวบรวมภูมิปัญญา ด้านแผนงานพัฒนาภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคลังภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบค้น เสาะหา บันทึก ตำนานภูมิปัญญา HALL OF FAME (จันทะเบียน ปราชญ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน) และ ส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรลิขสิทธิ์สินค้า OTOP

สืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านแผนงานพัฒนาและอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย พัฒนาหมู่บ้าน OTOP เป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน Domestic Young OTOP Camp ยุวทูต OTOP และ International Young OTOP Champion Camp ด้านแผนงานส่งเสริมและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านสื่อสาธารณะ ภูมิปัญญาแห่งอารยะ ศิลปะแห่งแผ่นดิน ศักดิ์ศรีแห่งภูมิปัญญาไทยสู่ภูมิปัญญาโลก เกษรรอยภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการนำข้อมูลคลังภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์

กลยุทธ์ 3.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เป้าหมายผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพได้มาตรฐาน ด้านแผนงานวิจัยผลิตภัณฑ์ชุมชน สนับสนุนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การออกแบบใหม่และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน(R&D) ส่งเสริมเครือข่ายงานวิจัย แผนงานสร้างมูลค่าเพิ่ม โดย แข่งขันการสร้าง Ideas จากของขวัญผสมผสาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP Fusion Gift Contest) การแข่งขันคิดแผนการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP Marketing Contest) การแข่งขันการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน(OTOP

Packaging Design Contest)การแข่งขันการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน(Contest)และคัดสรรผลิตภัณฑ์OTOP ดีเด่นของจังหวัด (Provincial star OTOP:PSO)

พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านแผนงานส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการส่งเสริมกระบวนการ KBO ผู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OPC) ส่งเสริมและผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านการรับรองมาตรฐาน พัฒนาศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ศูนย์สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับจังหวัดและการส่งเสริมการพัฒนาระบบ GCในกระบวนการผลิต OTOP

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุนชุมชน เป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ตอบสนองนโยบายกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล
2. ตอบสนองต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ
3. ตอบสนองต่อนโยบายการเสริมสร้างสวัสดิการชุมชน
4. ตอบสนองนโยบายกองทุนร่วมทุนของจังหวัด
5. ตอบสนองต่อนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์
6. ตอบสนองยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจผู้การเติบโตอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ

มีคุณภาพ

กลยุทธ์ 4.1 ส่งเสริมธรรมาภิบาลของกองทุนชุมชน เป้าหมาย ชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาความยากจนและจัดสวัสดิการชุมชนโดยพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งกองทุนชุมชนด้านแผนงานส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยส่งเสริมระบบสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พัฒนาระบบบริหารจัดการกองทุนชุมชน พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการกองทุนชุมชน เช่น โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์ฯ ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มออมทรัพย์ฯ แผนงานส่งเสริมและพัฒนาเงินทุนการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยบริการตรวจสอบสภาพกองทุน กข.คจ. เคลื่อนที่ และพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการ กข.คจ.

ส่งเสริมกองทุนชุมชนสู่ธรรมาภิบาล ด้านแผนงานพัฒนาระบบธรรมาภิบาลโดยส่งเสริมพัฒนาการบัญชีด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้โปร่งใสและตรวจสอบได้ พัฒนากระบวนการสร้างค่านิยมพื้นฐานคุณธรรม 5 ประการ ส่งเสริมและแก้ไขปัญหากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและประกาศเกียรติคุณกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดีเด่น

ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ด้านแผนงานจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ด้านแผนงานพัฒนาศักยภาพสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ส่งเสริมระบบสร้างเสริมสุขภาพสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เรื่องสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน แผนงานธรรมาภิบาลสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนด้วยธรรมาภิบาลและประกาศเกียรติคุณสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนธรรมาภิบาล

ส่งเสริมการใช้ประโยชน์กองทุนชุมชนภายใต้หลักธรรมาภิบาล ด้านแผนงานกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหา โดยส่งเสริมการออม และวินัยในการใช้เงิน ส่งเสริมการจัดการทุนของครัวเรือน ส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการพัฒนาอาชีพสร้างสวัสดิการการแก้หนี้ นอก ระบบเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมสวัสดิการครัวเรือน ส่งเสริมกองทุนชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน ส่งเสริมกองทุนชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) และส่งเสริมกลุ่มในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ จปฐ.

กลยุทธ์ 4.2 พัฒนาทุนชุมชนให้มั่นคงสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยพัฒนาระบบสารสนเทศและดัชนีทุนชุมชนด้านแผนงานพัฒนาระบบสารสนเทศและดัชนีทุนชุมชนโดยจัดทำสารสนเทศและดัชนีวัดทุนชุมชน พัฒนารูปแบบแนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พัฒนารฐานข้อมูลทุนชุมชนเพื่อการพัฒนา พัฒนาระบบฐานความรู้การพัฒนาทุนชุมชนในพื้นที่อันเนื่องมาจากพระราชดำริและพัฒนารฐานข้อมูลพื้นที่ที่สามารถขยายผลการดำเนินงานทุนชุมชนตามแนวทางพระราชดำริ

พัฒนาระบบสนับสนุนการพัฒนาทุนชุมชนด้านแผนงานพัฒนาระบบสนับสนุน โดยเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการทุนชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ แสวงหากาติเครือข่ายและแหล่งทุนจากภายนอกในการเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทุนชุมชนกับภาคีเครือข่าย

ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน ด้านแผนงานสนับสนุนการใช้ประโยชน์ โดยส่งเสริมการใช้ทุนชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนและส่งเสริมการบริหารจัดการทุนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

เป้าหมาย ดังนี้

1. คอบสนองนโยบายกำกับดูแลองค์กรที่ดี
2. คอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย

3. ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ 5.1 พัฒนางองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง : องค์กรแห่งการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาชุมชน เป้าหมายขององค์กรเป็นเลิศด้านการบริหารองค์กร โดยการพัฒนาระบบบริหารยุทธศาสตร์ ด้านแผนงานสร้างระบบและเครื่องมือ โดยจัดตั้งองค์กรบริหารยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนแห่งชาติและพัฒนาบุคลากรผู้การเป็นนักยุทธศาสตร์มืออาชีพ ด้านแผนงานกำหนดยุทธศาสตร์ โดยสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนแห่งชาติและพัฒนาความร่วมมือองค์กรต่างประเทศเพื่อยกระดับการบริหารยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนแห่งชาติ ด้านแผนงานขับเคลื่อนและสื่อสาร โดยพัฒนาศูนย์สารสนเทศการบริหารยุทธศาสตร์และพัฒนาช่องทางสื่อสารและประชุมวิชาการประจำปีว่าด้วยการพัฒนาชุมชน

พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กร ด้านแผนงานพัฒนาสู่ PMGA ระดับก้าวหน้าโดยพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์ PMGA สู่อองค์กรระดับก้าวหน้า หากเทียบการพัฒนาองค์กรและขยายผลการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์ PMGA สู่หน่วยงานระดับจังหวัด ด้านแผนงานพัฒนาความโดดเด่น โดยพัฒนาช่องทางเข้าถึงองค์ความรู้ด้าน PMGA ด้วย Electronic บูรณาการแผนพัฒนาองค์กรกับแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ พัฒนาองค์กรเข้าแข่งขันเพื่อเข้ารับรางวัล PMGA และเข้าแข่งขันเพื่อเข้ารับรางวัลคุณภาพการบริหารจัดการองค์กร(TQM) พัฒนาศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนสู่สถาบันแห่งความเป็นเลิศเฉพาะด้าน เช่น สถาบันพัฒนาผู้นำชุมชนและเครือข่ายและพัฒนากระบวนการทำงานให้เร็วทันต่อสถานการณ์

ส่งเสริมองค์กรแห่งนวัตกรรมด้านแผนงานพัฒนานวัตกรรม โดยวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ประกาศแผนพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรม สภาเครือข่าย

กำกับ ติดตามและประเมินผลองค์กรด้านแผนงานกำกับ ติดตามและประเมินผล โดยปรับปรุงระบบรายงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ พัฒนากลไกการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร พัฒนารูปแบบการประเมินผลสำเร็จขององค์กร พัฒนาคดัชนีวัดผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ ประชุมทางวิชาการเสนอผลการติดตามประเมินผลและประเมินผลการพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรม

กลยุทธ์ 5.2 บริหารทรัพยากรบุคคลเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะองค์กร เป้าหมายบุคลากรเก่ง ดี มีความสุขและผูกพันกับองค์กร โดยการเพิ่มประสิทธิภาพระบบ HR ที่เอื้อต่อการบริหารยุทธศาสตร์ด้านแผนงานระบบบริหารทรัพยากรบุคคล โดยขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลปี 55-58 พัฒนาระบบบริหารกำลังคนที่มีความหลากหลาย ขับเคลื่อนระบบสรรหาเชิงกลยุทธ์ที่มีความรับผิดชอบและพัฒนาค่านิยมบุคคลสู่วัฒนธรรมองค์กร

เพิ่มประสิทธิภาพระบบการพัฒนาข้าราชการ ด้านแผนงานพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะตามตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน พัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาข้าราชการที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าในอาชีพ Training road map และเสริมสร้างกำลังใจให้แก่บุคลากร

เสริมสร้างสมรรถนะคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ด้านแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพัฒนาระบบการเสริมสร้างความผาสุกของบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชน ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิตตามแนวทาง ก.พ. ศึกษาและกำหนดกระบวนการทำงานของพัฒนากร สร้างระบบสวัสดิการให้กับข้าราชการ สถานการณ์ กำลังคน เวลาแห่งการเรียนรู้

กลยุทธ์ 5.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหาร ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย มีระบบ ICT สำหรับบริหารยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาสร้างพื้นฐาน ICT โดยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากระบบ ICT ให้เกิดความคุ้มค่า เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข่าคอมพิวเตอร์และสมรรถนะของเครื่องมือ อุปกรณ์ด้าน ICT คู่มือมาตรฐานสากล พัฒนาระบบเชื่อมโยงเครือข่ายและการสื่อสารผ่านระบบเครือข่าย พัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยแก่ข่าย ICT พัฒนาบุคลากรกรมด้าน IT และสร้างฐานข้อมูลบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชนด้วยการบูรณาการ

การพัฒนาระบบ ICT เพื่อการบริหารยุทธศาสตร์ โดยออกแบบและพัฒนา ระบบงานฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์กรมฯ พัฒนาล้างข้อมูลเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์ ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ และพัฒนาระบบการใช้บริการด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และการเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐ

การบริหารจัดการระบบ ICT อย่างมีธรรมาภิบาล โดยพัฒนาและบริหารจัดการ แผนแม่บท ICT กรมฯ พัฒนามาตรฐาน ICT กรมฯ ตามแนวทางมาตรฐานสากล พัฒนามาตรฐานระบบความปลอดภัยของ ICT พัฒนาและปรับปรุงกฎระเบียบด้าน IT เพื่อเอื้อต่อการใช้งาน สร้างความเข้มแข็งของกรมด้วยการผลักดันการใช้งาน ICT ที่ถูกต้องกับการบริการและการบริหารที่เหมาะสมและสร้างความเข้มแข็งด้าน ICT แก่หน่วยงานในสังกัดกรมฯ

กลยุทธ์ 5.4 เสริมสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร เป้าหมายองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับ โดยการสร้างภาพลักษณ์องค์กรด้านแผนงานกำหนดภาพลักษณ์ โดยค้นหา วิจัย ตัวคนที่แท้จริงขององค์กร เพื่อเพิ่มช่องทางในการทำงาน จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาภาพลักษณ์องค์กรและส่งเสริมการทำงานของบุคลากรแบบ CSR ด้านแผนพัฒนาภาพลักษณ์โดย

สร้างคุณค่างานพัฒนาชุมชน พัฒนาเครือข่ายสมาคม สร้างกระแสภาพลักษณ์ขององค์กร สร้าง
อุดมการณ์พัฒนาชุมชนด้วยตัวตนขององค์กรและพัฒนา CDD Idol

การจัดการความรู้สู่ความเป็นเลิศ ด้านแผนงานพัฒนาระบบกลไกการจัดการ
ความรู้โดยพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการความรู้และวิจัย เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ
สถาบันแห่งความเป็นเลิศในงานพัฒนาชุมชนสร้างและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชน ด้าน
แผนงานการบริหารองค์ความรู้โดยเพิ่มประสิทธิภาพระบบสารสนเทศการบริหารองค์ความรู้

สร้างความเชื่อมั่นในภาพลักษณ์ด้านแผนงานยกระดับวิชาชีพโดยพัฒนาสถาบัน
การพัฒนาชุมชนและหลักสูตรด้านการพัฒนาชุมชนให้บุคลากรด้านการพัฒนาชุมชนของทุก
หน่วยงานได้เข้าศึกษา และจัดตั้งสมาคมวิชาชีพการพัฒนาชุมชนแห่งประเทศไทย เพื่อรองรับ
สถานะวิชาชีพนักพัฒนาชุมชน และเสนอกฎหมายรองรับวิชาชีพ ด้านแผนงานพัฒนาองค์ความรู้
โดยผลิตสื่อวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนและพจนานุกรมการพัฒนาชุมชน

สื่อสารภาพลักษณ์ ด้านแผนงานประชาสัมพันธ์ โดยสร้างความสัมพันธ์กับ
สื่อมวลชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ลูกค้าและผู้กำหนดนโยบาย พัฒนาสื่อและช่องทางการสื่อสาร
ภาพลักษณ์ สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ พัฒนาการสื่อสารเชิงการตลาดและหน่วยบริการงาน
พัฒนาชุมชนเคลื่อนที่

โครงสร้างกรรมการพัฒนาชุมชน

โครงสร้างผู้บริหารกรรมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. นายประภาส บุญยินดี อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
2. นางกอบแก้ว จันทร์ดี รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
3. นายพิสันต์ ประทานชวโน รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
4. นายนิสิต จันทร์สมวงศ์ รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

ที่ปรึกษาอธิบดี ประกอบด้วย

1. นางสาวนิฏฐา กาญจนรังสินนท์
2. นางอัจฉราวรรณ มณีขัติย์
3. ว่าที่ ร.ต.สม โภชน์ สุวรรณรัตน์ ผู้ช่วยเลขาธิการ ศอ.บต.

โครงสร้างผู้บริหารส่วนกลาง/ผู้ตรวจราชการกรมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. นายมนตรี นาคสมบูรณ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม
2. นางประไพร์ เกิดเพิ่มพูน ผู้ตรวจราชการกรม
3. นายพงษ์นรินทร์ อัสวเสรณี ผู้ตรวจราชการกรม
4. นางสาวปรีชา โสภณา ผู้ตรวจราชการกรม

5. นายวิทยา จันทร์ฉลอง	ผู้ตรวจราชการกรม
6. นายธงชัย เจริญพานิชย์กุล	ผู้ตรวจราชการกรม
7. นางชอุสม รัตนนิคย์	ผู้ตรวจราชการกรม
8. นางสาวกฤษณา สุพรรณพงษ์	ผู้ตรวจราชการกรม
9. นายสินชัย ถนอมสิน	ผู้ตรวจราชการกรม
10. นางสาวเพ็ญศรี เจริญสุทธิพันธ์	ผู้ตรวจราชการกรม
11. นางคำแห ธรรมนิยาย	ผู้ตรวจราชการกรม
12. นายทรงพล วิชัยทัตะ	หัวหน้าสำนักผู้ตรวจฯ

โครงสร้างผู้บริหารส่วนกลาง ประกอบด้วย

1. นายสมชาย วิทย์ดำรง	ผู้อำนวยการสำนักเสริมสร้างความ
เข้มแข็งชุมชน
2. นายวีระศักดิ์ ปรภาวัฒน์เวช	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน
3. นางสาวเพ็ญแข ศรีสุทธิกุล	ผู้อำนวยการสถาบันการพัฒนาชุมชน
4. นายเส่ง สิงโตทอง	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทุนและ
องค์กรการเงินชุมชน
5. นายชรินทร์ อาสาศิริส	ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศเพื่อ
การพัฒนาชุมชน
6. นายกิจจา กาญจนะวีระ	ผู้อำนวยการกองคลัง
7. นายอาจณรงค์ สัตยพานิช	ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
8. นายวสันต์ ถนอมทรัพย์	ผู้อำนวยการกองแผนงาน
9. นายก่อพงษ์ โกมลรัตน์	เลขานุการกรม
10. นายชัยยา ขำสะอาด	ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์
11. นายโชคชัย แก้วป่อง	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
12. นางสาวสุวรรณา ศรีสิทธิเดช	ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบภายใน

กรมการพัฒนาชุมชนได้แบ่งศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนศูนย์จำนวน 11 ศูนย์
โครงสร้างศูนย์ฯ ประกอบด้วย

1. นายสาโรจน์ นรชัย	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนสระบุรี
2. นางวินิจ ศัพท์พันธุ์	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนชลบุรี
3. นายชัยโรจน์ ธนสันติ	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนอุบลราชธานี
4. นายมงคล เพชรด่านเหนือ	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนอุดรธานี
5. นางศิรินันท์ รักขติวงศ์	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนลำปาง
6. นางดาราวรรณ พงษ์พานิช	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนพิษณุโลก
7. นางสาวอชชา ธเนศนิรัตศัย	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนเพชรบุรี
8. นายอารมณ นิลวิสุทธิ	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนยะลา
9. นายชัยวัฒน์ แสงศรี	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนนครนายก
10. นายสุวิทย์ เพียนอก	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนนครราชสีมา
11. นายไกรวุฒิ ช่วยสถิต	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครศรีธรรมราช ดูแลให้ความช่วยเหลือสำนักงาน
พัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา พัทลุง ตรัง

โครงสร้างศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครศรีธรรมราช

1. นายเสริมศักดิ์ แนมใส	พัฒนาการจังหวัดชุมพร
2. นายณรงค์ บุษศิริรักษ์	พัฒนาการจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. นางไพเราะ รอยตระกูล	พัฒนาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. นายเนบ สีนทอง	พัฒนาการจังหวัดกระบี่
5. นายวราชัย พิทักษ์ธรรม	พัฒนาการจังหวัดตรัง
6. นายสำราญ จิตมานะ	พัฒนาการจังหวัดพังงา
7. นายสุวิทย์ แก้วเหล็ก	พัฒนาการจังหวัดระนอง
8. รอการแต่งตั้ง	พัฒนาการจังหวัดพัทลุง

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์การ
พัฒนาชุมชนของจังหวัด ดำเนินการประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจังหวัด กำหนด กำกับ
ดูแล ให้คำแนะนำและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและปฏิบัติงาน
ร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มงาน 1 ฝ่าย ดังนี้

1. กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน
2. กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
3. กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน
4. ฝ่ายอำนวยการ

โดยได้กำหนดให้แต่ละกลุ่มงาน/ฝ่าย มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

1.1 การศึกษาวิเคราะห์และแปลงนโยบาย ยุทธศาสตร์รัฐบาล

กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน กลุ่มจังหวัดและจังหวัด ผู้ปฏิบัติเพื่อให้สามารถกำหนด
เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนของจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

1.2 จัดทำยุทธศาสตร์และกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด
ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัดและสอดคล้องกับ
ความต้องการของประชาชน

1.3 ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำและบริหารแผนงาน โครงการพัฒนาชุมชนของ
จังหวัด ตลอดจนบริหารจัดการยุทธศาสตร์จังหวัดในส่วนที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
รับผิดชอบตามเกณฑ์ชี้วัดการประเมินผลการปฏิบัติราชการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตาม
เป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 กำหนดกรอบแนวทางการประสานแผนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก่
อำเภอให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์รัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน กลุ่ม
จังหวัดและจังหวัด

1.5 นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของจังหวัดและอำเภอ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์และบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้

1.6 รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และรายงานผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน โครงการของกรมการพัฒนาชุมชน ตลอดจนประเมินสถานการณ์แวดล้อม เพื่อสะท้อนและนำไปสู่การพัฒนา

1.7 ประสานการดำเนินงานกับหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อบูรณาการยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาในแต่ละระดับที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.8 ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ วิธีการและองค์ความรู้ในการ พัฒนาชุมชน ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม สอดคล้องกันพื้นที่และสอดคล้อง กับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาศักยภาพ ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน การจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนและแผนชุมชน

2.3 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4 การพัฒนามาตรฐานการพัฒนาชุมชน

2.5 การพัฒนาระบบการจัดการความรู้

2.6 การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน และอาชีพ

2.7 การส่งเสริมพัฒนาทุนชุมชน องค์กรการเงินชุมชน กองทุนชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทุนชุมชน ทั้งทางด้านวิชาการ เครื่องมือการทำงานและการปฏิบัติงาน แก่อำเภอ หน่วยงาน ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชน เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2.8 นิเทศ ติดตามการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของจังหวัด และอำเภอเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย บรรลุวัตถุประสงค์และบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้

2.9 ประสานงานกับหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อบูรณาการ การทำงานร่วมกัน

2.10 ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

3.1 ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนารูปแบบ วิธีการจัดทำระบบสารสนเทศชุมชน และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน

3.2 วิเคราะห์ จัดทำ บริหารจัดการและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัดเพื่อให้จังหวัด หน่วยงาน ภาคราชการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลที่สามารถใช้ในการกำหนดกรอบแนวทางจัดวางยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ประสานการจัดเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล นิเทศ ติดตามผลการสำรวจข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชน (ข้อมูล จปฐ. กชช 2 ค และข้อมูลอื่น ๆ) รวมทั้งให้บริการข้อมูลส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ทันเวลาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันในการบูรณาการเป้าหมาย แผนงาน โครงการและบูรณาการการทำงานให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.4 จัดทำข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบสารสนเทศชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนจัดทำข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาระดับหมู่บ้าน (Village Development Report : VDR)

3.5 ประสาน สนับสนุน ส่งเสริมให้จังหวัด อำเภอ หน่วยงานภาคราชการพัฒนาทุกภาคส่วน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนนำข้อมูลสารสนเทศชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.6 ศึกษา วิเคราะห์ พัฒนาระบบบริหารและระบบบริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อให้การบริหารงานพัฒนาชุมชนตามภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชนและการบริหารการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องของจังหวัดเป็นไปอย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

4.1 การบริหารจัดการงานทั่วไป

4.2 งานสารบรรณ งานพัสดุ งานอาคารสถานที่และยานพาหนะ งานการเงิน และบัญชี

4.3 จัดทำและประสานแผนบริหารงบประมาณ แผนบริหารทรัพยากรบุคคล และแผนการจัดการปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของจังหวัด

4.4 วางแผนและบริหารจัดการเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามงวดระยะเวลาที่รัฐบาลกำหนด

4.5 แสวงหาความร่วมมือและปัจจัยในการทำงานทุกรูปแบบจากทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้มีงบประมาณ ปัจจัย ทรัพยากร สนับสนุนและเอื้ออำนวยต่อการทำงานของพัฒนาการจังหวัด ฝ่ายและกลุ่มงาน ได้ตลอดเวลา ให้สามารถขับเคลื่อนงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนและที่กรมได้รับมอบหมายได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

4.6 อำนาจในการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อการบริหารผลการปฏิบัติงานและเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานและให้มีกำหนดคนทดแทนได้อย่างคล่องตัวและเหมาะสมกับปริมาณงานของแต่ละกลุ่มงานและฝ่ายในแต่ละ โครงการ กิจกรรม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกัน เป็นทีมข้ามกลุ่มงานและฝ่ายในแนวราบ (Cross Function)

4.7 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานพัฒนาชุมชนเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์และเผยแพร่ข่าวสารของกรมการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน ภาคีการพัฒนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

4.8 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ปี 2552 ดังนี้

1. ดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอำเภอ
2. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

หน้าที่รับผิดชอบ

1. มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่เพื่อบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาของอำเภอและจังหวัด

2. บริหารงานพัฒนาชุมชนตามภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชนและบริหารการพัฒนาอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำเภอ ตลอดจนบูรณาการกิจกรรม โครงการแผนงานและการทำงานให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน กลุ่มจังหวัดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

3. ศึกษา วิเคราะห์ พัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานพัฒนาชุมชนตามกรอบแนวทางที่กำหนดให้เหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. สนับสนุน ช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการบริหารจัดการชุมชน การจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน แผนชุมชน การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนามาตรฐานการพัฒนาชุมชน การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ การส่งเสริมและพัฒนาทุนชุมชน องค์กรการเงินชุมชน กองทุนชุมชนตลอดจนการบริหารจัดการทุนชุมชนในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

5. ศึกษาวิเคราะห์ พัฒนาวิธีการจัดทำระบบสารสนเทศชุมชน ตามกรอบแนวทางที่กำหนดให้เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน บริหารจัดการและพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศชุมชนระดับอำเภอ จัดทำข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชน (ข้อมูล กชช 2 ค จปฐ.และข้อมูลอื่น ๆ) ในรูปแบบสารสนเทศชุมชนและให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อการวางแผนพัฒนา

6. การบริหารจัดการพัฒนาและบูรณาการกิจกรรม โครงการ แผนและการทำงานร่วมกันในการพัฒนาชุมชนกับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รายงานผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน ตามนโยบายและแผนงาน โครงการของกรมการพัฒนาชุมชนประสานความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

7. บริหารเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการทั่วไป งานการเจ้าหน้าที่ งานงบประมาณ งานพัสดุ การเงินและการบัญชีของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนากรปฏิบัติงานในสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทภารกิจของอำเภอ จังหวัด ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเขต กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยและนโยบายของรัฐบาลมีเป้าหมายเพื่อชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง จากภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน มีวิสัยทัศน์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2547 – 2551 มี “เป็นองค์กรมืออาชีพในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ”และมียุทธศาสตร์ได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกชุมชนในการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมกิจกรรมที่ยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

3. ยุทธศาสตร์การสร้างฐานข้อมูลและพัฒนาระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการบริหารจัดการชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

วิสัยทัศน์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2551 – 2554 “กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน”และยุทธศาสตร์ ได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชน
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง
3. ยุทธศาสตร์เพิ่มขีดความสามารถแก่ผู้นำชุมชน
4. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนชุมชน
5. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน
6. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดสมรรถนะองค์กร

วิสัยทัศน์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2555 – 2559 “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง”และยุทธศาสตร์ ได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข
2. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างขีดความสามารถบริหารชุมชน
3. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
4. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของชุมชน
5. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

7. มาตรฐานกำหนดตำแหน่งบุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน

บุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงาน อาจแบ่งกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จะกล่าวเฉพาะ พัฒนากร ในตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญาน นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนชำนาญานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและจังหวัด

โดยมาตรฐานกำหนดตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดลักษณะและความรู้ความสามารถที่ต้องการไว้ดังนี้

นักพัฒนาชุมชนและเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน

ลักษณะงานโดยทั่วไป ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สันทนาการ การอนามัย สุขาภิบาล การปกครองท้องถิ่น และความเจริญด้านอื่น ๆ

โดยเป็นผู้ประสานงานระหว่างส่วนราชการและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือประชาชน
ในท้องถิ่นทุกด้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ ความสามารถที่ต้องการ

1. มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
 2. มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบข้าราชการพลเรือน ระเบียบ
การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอื่น ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่
 3. มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
 4. มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่
และการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ
 5. มีความรู้ ความสามารถในการศึกษา หาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และสรุปเหตุผล
การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาแบบบูรณาการ/หรือองค์รวม การบริหารจัดการความรู้ทางวิชาการ
ในลักษณะ สหวิทยาการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
การประชาสัมพันธ์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 6. มีความรู้ ความเข้าใจในนโยบายและแผนงานด้านต่างๆ ของส่วนราชการที่สังกัด
 7. มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน
 8. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงานบุคคล
 9. มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 10. มีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษา
แนะนำและเสนอแนะวิธีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ
 11. มีความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
 12. มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน
- ### ทักษะของพัฒนากรที่ควรมี
1. มีทักษะในการคิดเชิงระบบ
 2. มีทักษะในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
 3. มีทักษะในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 4. มีทักษะในการสื่อสารที่ดี ทั้งการพูดและการเขียน
 5. มีทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ
 6. มีทักษะในการทำงานเป็นทีม
 7. มีทักษะในการให้บริการลูกค้า
 8. มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน

9. มีทักษะในการประสานความร่วมมือ

10. มีทักษะในการสรุปทเรียน

นักวิชาการพัฒนาชุมชน

ลักษณะงานโดยทั่วไป ปฏิบัติงานทางวิชาการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การนิเทศงาน การวางแผน การฝึกอบรม เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน วางหลักเกณฑ์ ปรับปรุงและแก้ไขระเบียบวิธีการปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชนให้เหมาะสม ตลอดจนการเก็บรวบรวม ข้อมูลสถิติต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการดังกล่าวและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ ความสามารถที่ต้องการ

1. มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
2. มีความ ความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบข้าราชการพลเรือนระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับอื่น ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่
3. มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
4. มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่ และการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ
5. มีความรู้ ความสามารถในการศึกษา หาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และสรุปเหตุการณ์วิจัยและพัฒนา การพัฒนาแบบบูรณาการ/หรือองค์รวม การบริหารจัดการความรู้ทางวิชาการในลักษณะ สหวิทยาการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
6. มีความรู้ ความเข้าใจในนโยบายและแผนงานด้านต่าง ๆ และส่วนราชการที่สังกัด
7. มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน
8. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงานบุคคล
9. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
10. มีความสามารถในการจัดทำแผนงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ
11. มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน
12. มีความสามารถในการบริหารงานและจัดระบบงาน
13. มีความสามารถในการริเริ่ม ปรับปรุงนโยบายและแผนงาน รูปแบบ และวิธีการทำงาน
14. มีความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

ทักษะของนักวิชาการพัฒนาชุมชนที่ควรมี

1. มีทักษะในการคิดเชิงระบบ
2. มีทักษะในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
3. มีทักษะในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
4. มีทักษะในการสื่อสารที่ดี ทั้งการพูดและการเขียน
5. มีทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ
6. มีทักษะในการทำงานเป็นทีม
7. มีทักษะในการให้บริการลูกค้า
8. มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน
9. มีทักษะในการประสานความร่วมมือ
10. มีทักษะในการสรุปทเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานกำหนดตำแหน่งพัฒนากร สามารถสรุปได้ดังนี้ พัฒนาการซึ่งต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สันทนาการ การอนามัย สุขาภิบาล การปกครองท้องถิ่น และความเจริญด้านอื่น ๆ โดยเป็นผู้ประสานงานระหว่างส่วนราชการและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นทุกด้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเป็นผู้ที่ใฝ่คว้าหาความรู้ และทักษะให้ครอบคลุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานดังกล่าว

8. แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

8.1 ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” (อ้างถึงใน เกริกไกร แก้วล้วน และกิติรัตน์ สีหพันธ์: 2550) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดี ที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

พระบรมราชโฆวาทดังกล่าว ถือเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี 2517 และได้ทรงพระราชทานแนวคิดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่” ตั้งแต่ปี 2537

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานในโครงการพระราชดำริ (กปร.) ยังได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายมีความหมายที่ชัดเจน ไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ดังจะเห็นเป็นรูปธรรมที่ปรากฏชัดเจนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดผลสำเร็จแล้วมากมาย

อภิชาติ พันธเสน (2542:6-7) ให้ความเห็นว่าการทำความเข้าใจกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มิควรจะนำเฉพาะเนื้อหาของพระราชดำริสมาพิจารณาเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเข้าใจบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในขณะที่มีพระราชกระแสรับสั่งด้วยพระราชกระแสรับสั่งจะสะท้อนความห่วงใยที่พระองค์ทรงมีต่อสถานการณ์ในบ้านเมือง และพสกนิกรชาวไทย ความสำคัญของพระบรมราชโฆวาทนี้ อยู่ที่พระองค์ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว อาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ถ้าจะใช้ภาษาเศรษฐศาสตร์อธิบายตามความหมายนี้ก็คือ แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานก่อน นั่นคือทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจาย

รายได้เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2546:13-14) ยังได้วิเคราะห์เพิ่มเติมอีกว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้มีสถานภาพที่สำคัญสองประการ คือ

- 1) เป็นทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านระบบตลาดอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของกิจกรรมทั้งหมด
- 2) เป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยความพอเพียงหรือความพอประมาณคือ ไม่ฟุ้งเฟ้อแต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเปียดกระเสียดจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญที่สุดก็จะต้องมีเหตุผล แต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ชื่อสัตย์สุจริต และไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น เพราะถ้าทุกคนในสังคมดำเนินชีวิตในลักษณะนี้สังคมโดยรวมก็จะมีความสุข (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2550:40)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำริที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ...”

แนวพระราชดำริ

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกิน ไม่ใช่จะ รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษา ความพออยู่พอกินนี้ได้เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม 2517

“ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...”

“ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การทุ่มเทสร้างเครื่องจักรกลอันก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นใช้ในการผลิต ทำให้ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นรวดเร็วและมากมาย จนอาจถึงขั้นฟุ่มเฟือย พร้อมกันนั้นก็ทำให้คนว่างงานลง เพราะถูกเครื่องจักรกลแย่งไปทำ เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากตกต่ำทางเศรษฐกิจขึ้น เพราะคนที่ว่างงานยากจนลงและผู้ผลิตก็ขาดทุนเพราะสินค้าขายไม่ออก จึงน่าจะต้องคิดเปลี่ยนแปลงแนวคิดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปบ้างให้สมดุลกับด้านอื่น ๆ เพื่อความอยู่รอด...”

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ วันที่ 18 ตุลาคม 2518

“...ตามปกติคนเราชอบดูสถานการณ์ในทางดี ที่เขาเรียกว่าสิ่งผลเลิศ ก็เห็นว่าประเทศไทยเรานี้ก้าวหน้าดี การเงินการอุตสาหกรรมการค้าดี มีกำไร อีกทางหนึ่งก็ต้องบอกว่าเรากำลังเสื่อมลงไปส่วนใหญ่ ทฤษฎีว่า ถ้ามีเงินเท่านั้น ๆ มีการกู้เท่านั้น ๆ หมายความว่า เศรษฐกิจก้าวหน้า แล้วก็ประเทศก็เจริญมีหวังว่าจะเป็นมหาอำนาจ ขอโทษเลยต้องเตือนเขาว่า จริงตัวเลขดี แต่ว่าถ้าเราไม่ระมัดระวังในความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้นไม่มีทาง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2536

“...การเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อิ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตนเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือว่าอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้นักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย จริงอาจจะล้าสมัยคนอื่นเขาต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เลย์รู้สึกละไม่หรรษา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้อง

ทั้งหมดแม้แต่ครั้งก็ไม่ต้องอาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้ การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถจะแก้ไขได้..”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระชนมพรรษา ๗๖ พรรษา ศาลาดุสิต ศาลาดุสิตดาญี สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม 2540

“...คำว่าพอเพียง มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของ เท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...”

“...พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...”

“...Self Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง...”

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระชนมพรรษา ๗๖ พรรษา ศาลาดุสิต ศาลาดุสิตดาญี สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเขาตีความเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่า ให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องถิ่นให้สามารถที่จะมีพอกิน เริ่มด้วย พอมี พอกิน พอมีพอกินนี้ได้พูดมาหลายปี 10 กว่าปีมาแล้ว ให้พอมีพอกิน แต่ว่าพอมีพอกินนี้ เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่า ถ้าพอมีพอกิน คือ พอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ สมัยใหม่นั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมา...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระชนมพรรษา ๗๖ พรรษา ศาลาดุสิต ศาลาดุสิตดาญี สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ภาษาไทยก็ต่อว่า ว่าไม่มี Sufficiency Economy แต่ว่าคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นสิ่งปฏิบัติยากที่สุด...”

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ

2. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

3. ความพอเพียง หมายถึง หลักสำคัญ 3 ประการ คือ

3.1 ความพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล

3.3 ความมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายใน

4. เศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง คือ

4.1 ความรอบรู้ในวิชาการต่างๆ

4.2 ความรอบคอบ

4.3 ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

5. การพัฒนาด้านจิตใจของคนในชาติ ให้มีความสำคัญในคุณธรรมสำคัญ 7 ประการ คือ

5.1 ความซื่อสัตย์สุจริต

5.2 ความรอบรู้ที่เหมาะสม

5.3 ความอดทน

5.4 ความเพียร

5.5 ความมีสติ

5.6 ความมีปัญญา

5.7 ความรอบคอบ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่จะมุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับแต่ได้ หลักการพึ่งตนเอง

หันกลับมาขีดเส้นทางสายกลาง ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำคนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริตเป็นประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า

“...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศลโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการ ปฏิบัติงานประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และยังคงประ โยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเอง และแผ่นดิน...”

2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงาน ในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่ เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้ง การเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม นึกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้น ลูกหลานของเราก็อาจหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเร แต่เราก็ทำได้ ได้รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...”

4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีเข้ามา ใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่ สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยี จากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...การเสริมสร้างสิ่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลนและต้องการคือ ความรู้ใน ด้านเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...”

“...การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของ ประเทศย่อมจะมีปัญหา...”

5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีมุมมองที่การลดรายจ่าย

6. ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำริสความว่า

“...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไปก็คือ ให้เกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”

“หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราจะสามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร ทางออกของการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม คือ จะต้องช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรและที่กลับคืนสู่ภาคเกษตรมีงานทำมีรายได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรงพอที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว แนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับภาคเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ ทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการรวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม

ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุนการตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล โดยมีนัยสำคัญคือ

1. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ในหน้าที่มีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกผักต่าง ๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนของชลประทาน

3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำติดตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้

4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย ดังนั้น การทำ การเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงมีความสำคัญและมีบทบาทต่อภาคการเกษตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกภาคเกษตร

สำหรับคนที่อยู่นอกภาคการเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นหลักใน การดำเนินชีวิตได้ เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตนไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมหรือ อาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทยอยู่ แต่พอดี อย่างพุ่มเฟือยอย่างไรประโยชน์ อย่างยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ยึด เส้นทางสายกลางอยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่า ใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงินมาลงทุน โดยหวังรวยอย่างรวดเร็วแล้วก็ ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด ตั้งอยู่บนหลักของ “รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลง กระแสโลกาภิวัตน์ โดยไม่รู้ถึงสาเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมของไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี สิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความ เมตตาที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ และรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่า ขจัด ขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอมรักษาสถาปัตยกรรมส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ใน โอกาสนี้ภาคเอกชนได้ร่วมพลังครั้งใหญ่ผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ใช้กับองค์กรธุรกิจอย่างจริงจัง หวังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยเติบโตแบบยั่งยืน โดยทุกภาค ส่วนของสังคมได้เริ่มหันมาตามรอยพระยุคลบาทโดยยึดหลักการทั้งหลายที่ทรงแสดงให้เห็น มาใช้ เป็นหลักปฏิบัติ โดยเฉพาะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้กับธุรกิจได้จริงเพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ หมายถึงระบบปิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ได้สนับสนุนการ ปิดประเทศ หรือหันหลังให้กับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวไม่ประมาทและ ไม่โลภมากเกินไป จนเมื่อแข็งแรงพอ สามารถเข้าสู่การแข่งขันในแบบที่สร้างสรรค์ ใช้ประโยชน์ จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด รู้เท่าทัน สามารถเลือกรับเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ สังคมในระยะยาว เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจโดยไม่ขัดกับหลักการ การทำกำไร แต่การได้มาของกำไรต้องไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหากำไรจนเกินควรเกิด เหตุ ขูดรีด เบียดเบียนประโยชน์ของสังคม นอกจากนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธการ เป็นหนี้สิน การกู้ยืมเงิน แต่เน้นการบริหารความเสี่ยงคือแม้จะกู้เงินมาลงทุนก็เพื่อดำเนินกิจการที่ ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากเกินไป และสามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้อย่างเหมาะสม แนวทาง

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้ห้ามไม่ให้ลงทุนหรือขยายธุรกิจ แต่เน้นให้ทำธุรกิจที่ไม่ให้เสี่ยงมากเกินไป
ควรลงทุนให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเอง

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพ
อย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า “..ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง...”

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนใน
การดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจาก การประพฤติ
ชอบและการหาเลี้ยงชีพ ของคนเป็นหลักสำคัญ...”

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพ
แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “...ความสุข ความเจริญอันแท้จริงนั้น
หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ
ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวาย
ใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียง เป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอน
หนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคง
นี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และ
ขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตัวเอง...”

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลลดละสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล้ม
สลายลง เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการ โดยปราศจากละอาย ดังกระแสพระราช
ดำรัสความตอนหนึ่งว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องมือทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด
พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูน
ความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น...”

เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาใช้ชีวิต
ชีวิตไทยเป็นการสร้างรากฐานหรือพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ดังที่พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “อาคารบ้านเรือน ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง
ก็เพราะความแข็งแรงของรากฐานหรือเสาเข็ม ซึ่งเรามองไม่เห็นและมักจะลืมไปว่าเราอยู่ได้บนฐาน
รากอะไร...”

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทุ่มเทพระวรกาย ตรากตรำและมุ่งมั่นเพื่อแก้ไข
ปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกร ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ศาสนาใด หรืออยู่ห่างไกลกันสักเพียงใด

ก็มีทรงย่อท้อเข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้และพลังงาน หรือแม้กระทั่งการจราจร ทรงคิดค้นแนวทางแก้ไขได้อย่างแยบยล

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดการดำเนินการในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนสูงสุดมีคุณค่าและควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป โดยมีแนวทางการทรงงาน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้ รายละเอียดที่ถูกต้อง
2. ระเบิดจากข้างใน สร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่จะเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลูกก่อน
3. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก มองปัญหาในภาพรวม แต่การแก้ปัญหาก็เริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม
4. ทำตามลำดับขั้น การพัฒนาให้เริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข ต่อไปจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ
5. ภูมิสังคม การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงภูมิประเทศของบริเวณนั้น เช่น ดิน น้ำ ป่า เขา ฯลฯ และสังคมวิทยา เช่น นิสัยใจคอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
6. องค์กรวม คิดอย่างองค์กรวม หรือมองอย่างครบวงจร มองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง
7. ไม่คิดตำรา การทำงานมีลักษณะที่อนุโลม รอมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม จิตวิทยาของชุมชน ไม่ผูกมัดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย
8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด แก้ไขปัญหาด้วยความประหยัด เรียบง่าย ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ
9. ทำให้ง่าย ทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย
10. การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชน

11. ประโยชน์ส่วนรวม การให้เพื่อส่วนรมนั้น ไม่ได้ให้เพื่อส่วนรวมอย่างเดียว แต่เป็นการให้เพื่อตนเอง สามารถมีส่วนร่วมหรือสังคมที่จะอาศัยอยู่ได้
12. บริการที่จุดเดียว ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้นแบบ การบริหารรวมที่จุดเดียว เพื่อประชาชนที่จะมาใช้บริการ ได้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการ ณ ที่แห่งเดียว
13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้ามาช่วยเหลือ เช่น การแก้ปัญหาป่าเสื่อมโทรม พระราชทานพระราชดำริการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก (ต้นไม้) ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ
14. ใช้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ นำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักและแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงสถานะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การใช้ฝักตบชวาบำบัดน้ำเสีย โดยดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ
15. ปลูกป่าในใจคน การที่จะฟื้นฟูป่าทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลูกจิตสำนึกให้คนรักป่าเสียก่อนแล้วคนเหล่านั้นก็จะปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง
16. ขาดทุนคือกำไร การเสียคือการให้ หลักการคือ “การให้และการเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร
17. การพึ่งตนเอง การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป ขึ้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถพึ่งตนเองได้” ในที่สุด
18. พออยู่พอกิน ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีความยากลำบากให้สามารถอยู่ได้อย่าง “พออยู่ พอกิน” เสียก่อนแล้วจึงค่อยขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป
19. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันทุกด้านซึ่งจะสามารถอยู่ได้อย่างสมดุล ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ปรัชญานี้สามารถประยุกต์ใช้ทั้งระดับบุคคล องค์กร ชุมชน
20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อย ก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ
21. ทำงานอย่างมีความสุข ทำงานโดยคำนึงถึงความสุขที่เกิดจากการได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น

22. ความเพียร จากตัวอย่างบทพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์พระมหากษัตริย์พระราชดำริว่า ย้ำน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน แม้จะมองไม่เห็นฝั่งแต่ยังคงว่ายต่อไป ไม่จมนลง จนกลายเป็นอาหารของปลา และได้รับความช่วยเหลือจนถึงฝั่งได้ในที่สุด

23. รู้-รัก-สามัคคี

รู้ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนการแล้ว จะต้องเห็นคุณค่า เกิดศรัทธาเกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ปัญหานั้น ๆ

สามัคคี เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติต้องคำนึงถึงเสมอว่าเราทำคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะ จึงจะเกิดพลังในการแก้ปัญหาให้ลุล่วง

8.2 การนำเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ภาคนโยบายและปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญและอัญเชิญแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้าพิจารณาเพื่อวางนโยบายและนำไปสู่ภาคปฏิบัติในระดับประชาชน ซึ่งมีขั้นตอนต่อไปนี้ คือ (อ้างถึงใน เกริกไกร แก้วล้วน และกิติรัตน์ สีสหพันธ์: 2550)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาฯ ไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในปัจจุบันยังมีความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนและมีการตีความที่หลากหลายเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงเสนอให้ริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมต่อการขยายผล แนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เสนอ (ร่าง) การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณา ในการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 7/2546 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2546 และคณะกรรมการฯ มีมติให้ความเห็นชอบต่อร่าง ดังกล่าว ว่าเป็นเรื่องที่ดี ควรสนับสนุน โดยมีข้อเสนอแนะให้เน้นการมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม วิธีการที่หลากหลายในการสร้างความรู้ความเข้าใจ การวัดผลสำเร็จเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับเชิงปริมาณ และให้ความเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้คณะกรรมการฯ เพื่อเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนต่อไป (วันชัย พละไกร.2550: 19) กลไกการดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องมีแกนกลางในการขับเคลื่อน และเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ ทั้งนี้การจัดการควรอยู่ในรูปแบบมูลนิธิความมีประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการระดมพลังและทรัพยากรจากทุกภาคส่วน โครงสร้างการบริหารจัดการจะเป็นกลไก 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเศรษฐกิจพอเพียง ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะเชิงแนวทางและข้อพึงพิจารณาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับที่ 2 คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เกิดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม กำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมหลักๆ ของการดำเนินงาน ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมภายใต้แผนงานในการสร้างขบวนการขับเคลื่อนฯ และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน

ระดับที่ 3 ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้สำนักงาน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเบื้องต้นของเครือข่ายดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางที่คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นชอบ และรับผิดชอบการดำเนินงานในภาคปฏิบัติ ตลอดจนการบริหารจัดการทั่วไป

8.3 การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน เกริกไกร แก้วล้วน และกิติรัตน์ สืบพันธ์: 2550) มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างกระแสสังคมให้มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด หรือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในหมู่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนประชาชนให้สามารถนำหลักปรัชญาไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม และท้ายที่สุดนำไปสู่การปลูกฝังปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและกระบวนทัศน์ใหม่ในการดำรงชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจ

พอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับระบบ และโครงสร้างการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธวิธีในการขับเคลื่อนมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีแผนงานดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น การสร้างขบวนการขับเคลื่อนจะมีขอบเขตการดำเนินงาน 4 แผนงานควบคู่กันไปดังนี้

1. แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำหน้าที่ขยาย เชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน เพื่อให้สามารถเผยแพร่ให้ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง

2. แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัย โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ที่ชี้ให้เห็นแนวทาง วิธีการ ตลอดจนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การพัฒนาวิชาการจะเน้นการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อให้มีแนวทางเลือกในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ และการสร้างระบบเตือนภัยเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในสังคม

3. แผนงานสร้างหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน วิทยากร กระบวนการ ครู ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง เป็นต้น ให้มีโอกาสได้ตรงและเรียนรู้จากการปฏิบัติ จนสามารถตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ การสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนรู้นี้จะเน้นการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อหารูปแบบ การหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสม ตลอดจนสร้างความพร้อมของแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้สามารถนำไปดำเนินการต่อได้อย่างต่อเนื่อง

4. แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างกระแสสังคม โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวงกว้าง ปลุกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่จะต้องมีวิธีการและรูปแบบในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาและแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (วันชัย พลະไกร.2550:22)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังได้เรียบเรียงหลักการสำคัญของพระราชดำรัส ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทฤษฎีใหม่ ซึ่งมี 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 นั้นเน้นถึงความพอเพียงของความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ก่อน ดังนั้น จึงไม่ได้เป็นสูตรตายตัวแต่สามารถปรับปรุงได้ การที่พระราชทานแนวคิดให้ปลูกข้าวร้อยละ 30 ของพื้นที่ เพราะทรงคำนวณว่าคนไทยมีวัฒนธรรมในการบริโภคข้าวมาแต่โบราณแล้ว การปลูกข้าวในพื้นที่นี้จะทำให้ครอบครัวมีข้าวบริโภคตลอดปี สัตว์ที่เลี้ยงไว้ก็จะเป็นแหล่งโปรตีนพืชผักก็พอมีบริโภคเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนที่เหลือก็สามารถเป็นรายได้เสริม การปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันก็ช่วยให้เกิดความหลากหลาย ลดความเสี่ยง และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ สระน้ำที่ขุดขึ้นก็จะเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้เวลาไม่มีฝน แต่ชาวบ้านก็ยังจำเป็นต้องอาศัยแหล่งน้ำขนาดใหญ่จากการลงทุนของรัฐด้วย แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรหน้าที่และบทบาทของสังคมอย่างมีเหตุมีผล มีพลวัต และสามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเวลาที่แตกต่างกัน

สำหรับขั้นที่ 2 นั้น เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์โดยร่วมกันดำเนินการผลิต การตลาด การเป็นอยู่สวัสดิการและการศึกษา ด้วยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังชุมชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล วิธีคิดที่หลากหลายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร การอนามัย การสาธารณสุข โภค ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง มิใช่การสงเคราะห์หรือการสั่งการ ดังนั้นทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 นี้จึงแตกต่างจากขั้นแรก ตรงที่ขั้นที่ 1 มุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคลและครอบครัวก่อน ส่วนขั้นที่ 2 มุ่งเน้นไปที่สถาบันชุมชนต่าง ๆ

สำหรับในขั้นที่ 3 เป็นระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น คือ สูงกว่าความพออยู่พอกินโดยนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคมาแปรรูปและจัดจำหน่ายซึ่งจะต้องอาศัยเทคโนโลยี ความรู้และความสามารถในการจัดการสูง ดังนั้นในขั้นนี้ชุมชนจะต้องร่วมมือกับแหล่งเงินทุน แหล่งพลังงานเพื่อจัดตั้งและบริหารกิจการการแปรรูปสินค้าที่สูงขึ้นไปอีก เช่น การบริหารโรงสี การตั้งร้านสหกรณ์ซึ่งรัฐจะต้องสนับสนุน โดยการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในรูปสาธารณสุข โภค ต่างๆ ทั้งการขนส่ง การสื่อสาร การภาษีอากรท้องถิ่น กฎหมายและระเบียบ ฯลฯ เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือกันได้ดียิ่งขึ้น หลักการดังกล่าวนี้มีหัวใจของการพัฒนาแฝงอยู่หลายประการ เช่น ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจการค้าหรือการตลาด การปรับเปลี่ยนการบริหารราชการโดยการลดการชี้แนะหรือสั่งการ รวมทั้งการมองการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมในหลายมิติ

ไม่แยกส่วนรวมทั้งการประยุกต์และผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้สมัยใหม่ ภายใต้หลักการสำคัญคือความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงได้ในหลักการของเหตุผล (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์.2550: 60)

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นับว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่สำคัญและเหมาะสมกับเกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่จะน้อมนำเอาแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในกระแสวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ และระบบทุนนิยมเข้ามาคุกคามและครอบงำสังคมไทย ส่งผลให้ครอบครัวมีความอยู่ดีกินดี สังคมและชุมชนไทยมีความเข้มแข็ง และเอื้ออาทรต่อกัน

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม ฉบับที่ 10 พ.ศ.2505 ให้แยกงานพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทย ให้รับผิดชอบงานพัฒนาการท้องถิ่นร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านชนบทในเขตพัฒนาชุมชน โดยบริหารและดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามหลักการและแนวนโยบายดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาชุมชนแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2505 เป็นต้นมา งานพัฒนาชุมชนมุ่งสอนชาวบ้านให้รู้จักการพึ่งพาตนเองเห็นคุณค่าและรู้จักใช้ประโยชน์จากการพัฒนาด้านวัตถุพร้อมกับการพัฒนาตนเองในทางที่ฉลาดและเหมาะสมปัจจุบันได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2552 กำหนดให้กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ภารกิจที่กรมการพัฒนาชุมชนได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยและรัฐบาล หน้าที่ความรับผิดชอบกรมการพัฒนาชุมชนไม่ใช่การดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้ชุมชนหรือบริการสาธารณะแก่ชุมชน แต่เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินการพัฒนา ซึ่งกล่าวได้ว่าความเจริญของชุมชนเป็นผลผลิตของประชาชนในชุมชนนั้น การที่ประชาชนในชุมชนตื่นตัว มีจิตสำนึกที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนและแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยการรวมกลุ่มบริหารกิจกรรมของชุมชนเป็นผลผลิตของพัฒนาการ เป้าหมายของกรมการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้และครอบครัวมีคุณภาพชีวิตดี มีความสุข กระบวนการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการ

พัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ส่งเสริมการบริหารจัดการทุนชุมชน สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรมสู่เป้าหมายการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงมหาดไทย ได้มอบให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักรับผิดชอบ ในการขับเคลื่อนขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรม รัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะกรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นการศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนา รากฐานของชีวิตประชาชนใน หมู่บ้าน โดยใช้หลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม “การทำงานร่วมกัน” (Work With, Not for) และ” การเรียนรู้จากการปฏิบัติ “ (Learning by doing) และใช้เทคนิค “กระตุ้นความคิด สร้างจิตสำนึก ด้วยการตั้งคำถามที่โดนใจ” “ไม่ใช่ “บอกให้จำ” (แล้วมักนั่งเฉย) เริ่มต้นด้วยตัวชี้วัด ๖ x ๒ เป็น เป้าหมาย (begin with the end in mind) โดยใช้พัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน เป็นชุดปฏิบัติการ ร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและภาคีการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งในระดับหมู่บ้าน คราวเรือน โดยมีกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ การ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ขั้นตอน การดำเนินงาน คือ

ยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นฐานรากของชีวิต ประชาชนในหมู่บ้าน

ประชาชนมีความสุขด้วยการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในปี 2554 สนับสนุนให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุขด้วยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น ฐานรากของชีวิต

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ การจัดการพัฒนาหมู่บ้านหรือ ชุมชน ประชาชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุขด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นประชาชนเป็น ศูนย์กลางการพัฒนาในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการ ขยายผลให้กับหมู่บ้านและผู้สนใจอื่น ๆ ต่อไป การดำเนินการจัดเป็น 4 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 การประเมินและแยกประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน

1. การพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินในหมู่บ้านตามประกาศของ

กระทรวงมหาดไทย ใช้ฐานข้อมูลกรมการปกครอง พ.ศ.2559 จำนวน 74,435 หมู่บ้าน ตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละหมู่บ้าน โดยการประสานพลังการพัฒนาจากภายในชุมชน (Outside - in) โดยกระบวนการแผนชุมชน และพลังการส่งเสริม สนับสนุนของหน่วยงานจากภายนอกในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของชุมชน

2. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ตามเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด

- 1) ด้านการลดรายจ่าย (1.1ครัวเรือนทำสวนครัว 1.2ครัวเรือนปลอดอบายมุข)
- 2) ด้านการเพิ่มรายได้ (2.1ครัวเรือนมีอาชีพเสริม 2.2ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม)
- 3) ด้านการประหยัด (3.1ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ 3.2ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ)
- 4) ด้านการเรียนรู้ (4.1ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4.2ครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน)
- 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (5.1ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ 5.2ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่)
- 6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน (6.1ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา 6.2ชุมชน"รู้จักสามัคคี" มีกิจกรรมการแก้ปัญหาาร่วมกัน) โดยมีพัฒนาการ อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา

3. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์ 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัดแล้ว ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถของครอบครัวที่ดำเนินการให้สามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ กำหนดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้านและทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ผู้สนใจจากภายนอกชุมชนซึ่งได้ดำเนินการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ในปี 2551 จำนวน 11,430 หมู่บ้าน

4. การดำเนินการส่งเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงอัตลักษณ์และภูมิสังคมของแต่ละชุมชน เพื่อการใช้วิธีการในการส่งเสริมที่แตกต่างกัน ระหว่างในหมู่บ้านหรือชุมชนทั่ว ๆ ไป กับหมู่บ้านหรือชุมชนในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ที่ใช้ในแนวทางการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงเป็นที่อยู่ของชาวเขา ชุมชนกลุ่มน้อย พื้นที่พัฒนาเพื่อการศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

5. ความมั่นคงตามแนวชายแดน พื้นที่ที่เส้นทางคมนาคมยากลำบาก ห่างไกล เสี่ยงภัย มีโรคภัยไข้เจ็บ ชุกชุม มีความเป็นอยู่ยากลำบาก ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาจึงต้องพิจารณาและศึกษาสภาพชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เข้าใจ เพื่อเลือกวิธีการเข้าถึง เพื่อการพัฒนาที่สัมฤทธิ์ผล

ขั้นที่ 2 การคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

1. การประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้านแล้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะทำการประเมินหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อแยกระดับหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์จริง ๆ เน้นในเชิงคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณ

2. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจัดทำบัญชีหมู่บ้านเป้าหมายโดยการนำผลการประเมินหมู่บ้านมาจัดประเภทของแต่ละหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ ประกอบด้วย

1) ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเองเน้นการปฏิบัติทำกินทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออมและขึ้นก้าวหน้า

2) ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม การพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

3) ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่ายเพื่อใช้ศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเองไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับหรือขั้นต่อกันไป

ขั้นที่ 3 การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายในแต่ละระดับ ของจังหวัดแล้วเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงต้องมีกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชนและศักยภาพของชุมชน คือ

1. การเพิ่มศักยภาพของแกนนำชุมชน ให้มีความสามารถในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนได้ด้วยชุมชนเอง โดยให้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน (ศพช.) เป็นผู้รับผิดชอบฝึกอบรมสร้างแกนนำการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนจากหมู่บ้านเป้าหมาย การศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

2. การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามเป้าหมายในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มุ่งหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจไปใช้เป็นวิถีชีวิตของชุมชน จังหวัด จะจัดกิจกรรมเพื่อ

1) สร้างการเรียนรู้ของประชาชนและเกิดการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2) สร้างกระบวนการเรียนรู้สภาพของชุมชนและฝึกการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชน ด้วยกิจกรรมการปรับแผนชีวิตสำหรับครอบครัวและแผนชุมชน สำหรับชุมชน

3) กิจกรรมเพิ่มทักษะการประกอบกิจกรรมการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน ทักษะการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามพื้นฐานของหมู่บ้านและระดับหมู่บ้านเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงงานการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป ในการดำเนินการอาศัยหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญในการจัดการเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มใน 3 มิติ คือ

- มิติด้านเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก สร้างรายได้ขยายโอกาสของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มีมาตรฐาน ผู้บริโภคปลอดภัย ผู้ผลิตปลอดภัย การส่งเสริมแหล่งทุนในชุมชนด้วยการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้นอกระบบ สร้างสวัสดิการชุมชน

- มิติด้านความมั่นคง โดยการปกป้องสถาบัน ขยายแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและคุณูปการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสริมสร้างการบริหารจัดการชุมชนอย่างธรรมาภิบาล และเสริมสร้างจิตสำนึกป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

- มิตিদ้านสังคม โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อให้สังคมเอื้ออารีต่อกัน ลดความขัดแย้งแบ่งฝ่าย สร้างความสมานฉันท์ ในการทำงานเพื่อชุมชนร่วมกัน ด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการจัดหาแผนเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยใช้เกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ขั้นที่ 4 การยกย่องและเชิดชูเกียรติ

1. การประกาศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้วยคณะกรรมการประเมินผลหลังการพัฒนาหมู่บ้านด้วยเกณฑ์การประเมินผล ตรวจสอบและประกาศความสำเร็จของการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
2. สนับสนุนให้เข้าสู่กระบวนการ การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เพื่อรับรางวัลด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนให้บุคคล/ชุมชน เข้าสู่กระบวนการประกวดดังกล่าว
3. หมู่บ้านหรือชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้หมู่บ้านหรือชุมชนและประชาชนมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข ด้วยการดำเนินกิจกรรมประจำวันอย่างพอเพียงที่มีพฤติกรรมของชุมชนประกอบด้วยการศึกษาผลสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่ประกอบด้วย
 - 3.1 มีความพอประมาณ หมายถึงความพอเหมาะต่อความจำเป็นที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
 - 3.2 ยึดหลักความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
 - 3.3 มีหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต
 - 3.4 ด้วยเงื่อนไขความรู้ ที่ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
 - 3.5 พร้อมทั้งเงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต อาศัย

กระบวนการจากความสัมพันธ์ของประชาชนในการพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้และพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิชาการให้การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2549-2551

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ และครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี การใช้ความรู้ คู่คุณธรรม มุ่งสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน เพื่อสนองตอบนโยบายรัฐบาลในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานกว่าครึ่งทศวรรษบนเส้นทางของการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนให้เกิดความสงบสุขและพึ่งตนเองได้ อีกทั้งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่มุ่งเน้นการทำงานเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และ “อยู่เย็น เป็นสุข” ภายใต้ยุทธศาสตร์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบบูรณาการ ด้วยหลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมผ่านโครงการที่ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ โครงการ อาทิ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ที่สร้างความตระหนักให้ผู้นำ กลุ่ม องค์กรเครือข่ายและชุมชนทั่วประเทศน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน สร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยประเมินความสำเร็จสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบภายใต้ความพอเพียง 3 ระดับ คือ 1)พออยู่ พอกิน ต้นแบบด้านการพึ่งตนเอง การทำกิน ทำใช้ในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม 2) อยู่ดี กินดี ต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม ซึ่งเป็นการเพิ่มและขยายโอกาสคนในชุมชน 3) มั่งมี ศรีสุข คือต้นแบบการพัฒนาในระบบเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสรรสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ให้จังหวัดสิงห์บุรีจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อปีงบประมาณ 2552 ตามแนวทางการประเมินหมู่บ้านโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการดำเนินงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลที่ได้จะนำมาจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับ คือ “พออยู่ พอกิน “ อยู่ดี กินดี” “มั่งมี ศรีสุข”

เพื่อเป็นต้นแบบในการเรียนรู้และเป็นตัวอย่างขยายผลการดำเนินงานและเป็นฐานข้อมูลการกำหนดแผนงานและแนวทางเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานหมู่บ้าน รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แบบประเมิน แบบประเมิน 1 ชุด ใช้ประเมินหมู่บ้าน 1 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นข้อมูลเชิงประเมินผล การดำเนินงาน ประกอบด้วยตัวชี้วัดการดำเนินงานจำนวน องค์ประกอบประกอบ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด

ระดับพออยู่ พอกิน จำนวนตัวชี้วัดหลัก 10 ตัวชี้วัด

ระดับอยู่ดี กินดี จำนวนตัวชี้วัด 17 ตัวชี้วัด

ระดับมั่งมี ศรีสุข จำนวนตัวชี้วัด 23 ตัวชี้วัด

เกณฑ์การจัดระดับหมู่บ้าน

ระดับมั่งมี ศรีสุข หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมั่งมี ศรีสุข ผ่านการประเมินครบ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด

ระดับอยู่ดี กินดี หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับอยู่ดี กินดี เงื่อนไขคือ ผ่านการประเมินครบ 4 ด้าน มีตัวชี้วัดผ่านจำนวน 17-22 ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลักจำนวน 17 ตัวชี้วัด

ระดับพออยู่ พอกิน หมายถึง หมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับพออยู่ พอกิน คือผ่านการประเมินครบ 4 ด้าน มีตัวชี้วัดผ่านจำนวน 10-16 ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลักจำนวน 10 ตัวชี้วัด

กระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ปีพุทธศักราช 2554 เป็นปีเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จะทรงเจริญพระชนมพรรษา 84 พรรษา กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้นำความสำเร็จจากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจากปีที่ผ่านมา เป็นโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา และประกาศเป็นปีแห่งวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สร้างวิทยากรกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา

สร้างแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ “พออยู่ พอกิน “ อยู่ดี กินดี” มั่งมี ศรีสุข” สนับสนุนการรักษามาตรฐานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2552-2553 สร้างวิทยากรกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 84 พรรษา วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความรู้ในหลักการเพิ่มประสิทธิภาพแกนนำหมู่บ้านและการจัดกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมาย พัฒนากรผู้รับผิดชอบหมู่บ้านเป้าหมายหมู่บ้านละ 1 คน 1,756 คน

22 รุ่น ๆ 3 วัน พื้นที่ดำเนินการ กลุ่มจังหวัด 18 กลุ่ม สร้างแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ วัตถุประสงค์เพื่อให้แกนนำหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมาย แกนนำหมู่บ้านเป้าหมาย 85 รุ่น ๆ ละ 60-90 คน จังหวัด ละ 1-2 รุ่น รวม 5,150 คน พื้นที่ดำเนินการ 75 จังหวัด หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระ เกียรติมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้านให้มี ระบบบริหารจัดการชุมชนเป้าหมาย ระดับ “พออยู่ พอกิน” 1,278 หมู่บ้าน “ระดับอยู่ดี กินดี” 250 หมู่บ้าน ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” 228 หมู่บ้าน พื้นที่ดำเนินการ 75 จังหวัด 878 อำเภอ

การรักษามาตรฐานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อรักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของปีที่ผ่านมา ให้คง มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและการประเมินความสุขมวล รวมของชุมชนเป้าหมายปี 2552 จำนวน 160 หมู่บ้าน ปี 2553 จำนวน 877 หมู่บ้าน พื้นที่ดำเนินการ ดำเนินการในระดับอำเภอ

กระบวนการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2554

หมู่บ้านระดับพออยู่ พอกิน

1. กิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “พออยู่ พอกิน” กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนาจำนวน 30 คน

- ประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา ให้การเรียนรู้วิถี ชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลา 1 วัน

- ผู้แทนครอบครัวพัฒนา ศึกษาดูงานประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจ พอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ ระยะเวลา 2 วัน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือน ผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน

3. กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา/สาธิต กิจกรรมการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ระดับพออยู่ พอกิน กลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้แทนครอบครัวพัฒนา 30 คน อย่างน้อย 2 ประเภท ประเภทละ 1 วัน ตัวอย่างเช่น กิจกรรมเพื่อลด รายจ่าย กิจกรรมส่งเสริมการออม กิจกรรมส่งเสริมการตลาดใช้พลังงาน การใช้พลังงานทางเลือก พลังงานทดแทน กิจกรรมการปรับปรุงคุณภาพวัสดุเหลือใช้เพื่อใช้ประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ เป็นต้น

4. กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนและการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน

5. กิจกรรมการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน ประชุมเชิงปฏิบัติการตัวแทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน เพื่อติดตามและประเมินผลความสุขมวลรวมของชุมชนและการจัดการความรู้ เป็นความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารความรู้ อย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อนำข้อมูลความรู้ใช้ในการปรับปรุง พัฒนา และใช้เป็นขุมความรู้เพื่อเผยแพร่ในการขยายผลสู่หมู่บ้านอื่น

งบประมาณหมู่บ้านระดับ พออยู่ พอกิน หมู่บ้านละ 120,320 บาท ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้าน
- 2) จัดการเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 3) จัดกิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
- 4) เสริมสร้างระบบบริหารจัดการชุมชน
- 5) การจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน

หมู่บ้านระดับอยู่ดี กินดี

1. กิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่ดี กินดี”

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน

1) ประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนาหมู่บ้าน ให้การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ระยะเวลา 1 วัน

2) ศึกษาดูงาน ประสพการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ 2 วัน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ด้วยการฝึกปฏิบัติการปรับแผนชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมาย ตัวแทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา จำนวน 1 วัน

3. กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา/สาธิตกิจกรรมการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงระดับอยู่ดี กินดี กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา 30 คน อย่างน้อย 2 ประเภท ประเภทละ 1 วัน

4. กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนและการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน

5. กิจกรรมการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน ประชุมเชิงปฏิบัติการตัวแทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน เพื่อติดตามและประเมินผลความสุขมวลรวมของชุมชนและการจัดการความรู้เป็นความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จการดำเนินการพัฒนาชุมชนในภาพรวมจัดทำเป็นเอกสารความรู้ อย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อนำข้อมูลความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาและใช้เป็นชุดความรู้เพื่อเผยแพร่ในการขยายผลสู่หมู่บ้านอื่น

กิจกรรมที่ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) การจัดกิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้าน
- 2) การเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 3) การจัดกิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
- 4) การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างระบบบริหารจัดการชุมชน
- 5) การจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน

ระดับมั่งมี ศรีสุข

1. กิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “มั่งมี ศรีสุข” กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำ/ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน

1) สัมมนาให้การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและค้นหาศักยภาพชุมชนในด้านเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ระยะเวลา 1 วัน

2) ศึกษาดูงานประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และเครือข่ายกิจกรรมด้านเศรษฐกิจจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ ระยะเวลา 2 วัน

2. กิจกรรมการเรียนรู้หมู่บ้านและการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำ/ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ผู้แทนครอบครัวพัฒนา และประชาชน ฝึกปฏิบัติการและการปรับแผนชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน

3. กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการจัดสวัสดิการชุมชน หรือการเสริมสร้างเครือข่ายภายใน/ภายนอกกิจกรรมการดำรงชีวิตตามแนววิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำ/ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน อย่างน้อย 1 ประเภท ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการจัดการสวัสดิการชุมชน หรือเสริมสร้างเครือข่ายภายในชุมชน

หรือนอกชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้การบริหารจัดการเครือข่าย กิจกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้าน
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

4. กิจกรรมเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนและการเรียนรู้เรื่องการพัฒนา
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของหมู่บ้าน
กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำ/ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา
1 วัน

5. กิจกรรมการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน ประชุมเชิง
ปฏิบัติการตัวแทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 คน ระยะเวลา 1 วัน เพื่อติดตามและประเมินผล
ความสุขมวลรวมของชุมชนและการจัดการความรู้ เป็นความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติที่ประสบ
ความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารความรู้อย่างน้อย 1 ฉบับ
เพื่อนำข้อมูลความรู้ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและใช้เป็นชุดความรู้เพื่อเผยแพร่ในการขยายผลสู่
หมู่บ้านอื่น

กิจกรรมที่ดำเนินการมีดังต่อไปนี้

- 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้าน
- 2) กิจกรรมการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้าน
- 3) กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการจัดสวัสดิการชุมชนหรือการเสริมสร้าง
เครือข่ายภายใน/ภายนอก
- 4) เสริมสร้างระบบบริหารจัดการชุมชน
- 5) จัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน

การรักษามาตรฐานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2552 – 2554

การรักษามาตรฐานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2552 – 2554 มี
วัตถุประสงค์เพื่อ รักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปีที่ผ่านมาให้
คงมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและการประเมินความสุขมวล
รวมของชุมชน

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตนเองและกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยกลุ่มเป้าหมาย
เป็นผู้นำ/ประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 30 คน ทบทวนแผนการพัฒนาหมู่บ้าน/ครัวเรือน
2. กิจกรรมสาริตการดำรงชีวิตแบบพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมตามความต้องการ
ของชุมชนที่สามารถสนับสนุนการรักษามาตรฐานการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่าง
น้อย 1 กิจกรรม

3. กิจกรรมเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน การเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและการสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน

4. กิจกรรมการจัดการความรู้ โดยประชุมเชิงปฏิบัติการตัวแทนครัวเรือน จำนวน 30 คน เพื่อประเมินความสุขมวลรวมของชุมชน

**การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” สุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน
(Gross Village Happiness : GVH)**

แนวคิดของการพัฒนาดัชนีชี้วัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน

กระแสความเปลี่ยนแปลงของวิชาการความรู้ เทคโนโลยีและระบบคิดในการพัฒนาต่าง ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนในชนบท ทั้งที่เป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นสิ่งที่สร้างความสะดวก สบาย สร้างความพึงพอใจ ขณะเดียวกันก็ยังเกิดผลในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นก่อให้เกิดปัญหาให้กับผู้ที่ไม่ได้รับโอกาส เป็นช่องว่างของความเป็นอยู่ มีความยากจน ภาวะหนี้สิน ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความขัดแย้ง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักคิดในการออกแบบระบบการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อสร้างระบบคิด ระบบการบริหารจัดการของชุมชน การบริหารกลุ่ม บริหารกิจกรรม เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เป็นหมู่บ้านวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักการปฏิบัติงานการพัฒนา สามารถพึ่งตนเอง มีความมั่นใจในการบริหารจัดการ มีระบบการช่วยเหลือแบ่งปันทั้งเรื่องความรู้ ประสบการณ์และการช่วยเหลือเอื้ออาทรทางด้านจิตใจ มีการรวมตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดพลังการจัดการในรูปแบบกลุ่มและเครือข่ายเพื่อสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนา และร่วมรับผิดชอบกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านโดยคนในชุมชนเอง สร้างความพร้อมในการขยายผลความรู้ในวิธีการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาภาคำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แก่ผู้สนใจและหมู่บ้านอื่นที่ต้องการนำไปปรับใช้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

การส่งเสริม สนับสนุน การไปสู่เป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงขึ้นและประชาชนมีความรู้ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในฐานะหมู่บ้านต้นแบบ นั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้บูรณาการกิจกรรม ในความรับผิดชอบทั้งหมดในการดำเนินการ โดยมีฐานคิดว่า มีหมู่บ้านที่มีความพร้อมในการพัฒนาเมื่อส่งเสริมเพิ่มศักยภาพ ความสามารถบาง

ประการให้กับผู้นำชุมชนและกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการทำให้ผู้ที่มิประสบความสำเร็จ
ภูมิปัญญาอยู่แล้วได้มีโอกาสในการนำความรู้ ทักษะการดำเนินชีวิตที่มีอยู่นำมาแบ่งปันให้ผู้สนใจ
เรียนรู้เพื่อใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองบ้าง จึงได้มีการประเมินระดับการพัฒนาหมู่บ้าน
เพื่อส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ

นักพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ในกาดำเนินการส่งเสริมการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจ
พอเพียงในหมู่บ้าน โดยพิจารณาจากกิจกรรมในหมู่บ้านตามเกณฑ์ชี้วัด 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ใช้เป็น
พื้นฐานในการเริ่มต้นในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชน
ในชุมชนมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ต้องจัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ จัดให้มีการ
แลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้าน พร้อมทั้งนำ
ครอบครัวพัฒนาที่มีผลงานดี จัดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้าน ถือว่ามีการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ขึ้น

เมื่อหมู่บ้านมีกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้ นำเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจ
พอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งการกำหนดเกณฑ์ขึ้นมาใช้ ได้มาจากการระดมสมอง
ของผู้แทนในหมู่บ้านต้นแบบที่มีการยอมรับจากสาธารณะและหน่วยงานภาคีที่มีบทบาท หน้าที่ มี
ส่วนร่วมในการพัฒนาในกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งผู้แทนสำนักงาน และสำนักงานพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด นำไปประเมินกิจกรรมและการ
บริหารจัดการของหมู่บ้าน ตามระบบขั้นตอนการประเมินจากองค์การรับผิดชอบในหลายระดับ ผล
การประเมินจะแยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านจากพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้าน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ
“พออยู่ พอกิน” เป็นหมู่บ้านการพัฒนาขั้นต้น กิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการอยู่เป็นไปในลักษณะ
ทำกิน ทำใช้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นปกติ ประเภท “อยู่ดี กินดี” จะมีกิจกรรมการแก้ปัญหาและ
พัฒนาจะมีลักษณะของกลุ่มพลัง เพื่อช่วยเหลือกัน ร่วมคิดร่วมทำ รับประโยชน์ด้วยกัน ประเภท
“มั่งมี ศรีสุข” กิจกรรมในหมู่บ้านประเภทนี้จะมีความพร้อมมากกว่าการบริหารจัดการหมู่บ้านจะมี
ระบบชัดเจนสามารถบริหารกิจกรรมในลักษณะเครือข่าย รวมทั้งอาจดำเนินการธุรกิจ วิชาหากิจ
ชุมชน เพื่อสร้างรายได้ สวัสดิการให้กับชุมชนได้ เมื่อสามารถแยกแยะหมู่บ้านเป็นประเภทจะทำให้
เห็นลักษณะของพื้นที่เป้าหมายในการจัดกิจกรรมการพัฒนาต่อยอด ต่อเนื่องมีความแตกต่างจาก
หมู่บ้านอื่น ๆ ไปสู่การเป็นต้นแบบได้อย่างรวดเร็ว โดยสามารถจัดกิจกรรมป้องกันและดูแลเรื่อง
สารเสพติดผิดกฎหมาย สร้างงานสร้างอาชีพมีรายได้ไว้คนจนหมดหนี้สิน โดยเฉพาะหนี้ในระบบ
มีสวัสดิการสำหรับช่วยเหลือคนในชุมชน พร้อมทั้งมีระบบการจัดทรัพยากรธรรมชาติและจัด
บรรยากาศสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านให้อยู่ได้อย่างปลอดภัย

พัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้นำหมู่บ้านและประชาชน ให้มีความรู้ ทักษะและความเชื่อมั่น ให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการ สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมการพัฒนาของคนในหมู่บ้าน รวมทั้งผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ด้วยปัจจัยการพัฒนาและความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน เพื่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนเลือกไว้ ซึ่งควรครอบคลุมทุกมิติ ผลของกิจกรรมทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและยังเกิดความรู้ จากการปรับประยุกต์ประสบการณ์และหลักวิชาการ สรุบทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดเป็นภูมิปัญญาของบุคคลและชุมชน พร้อมจัดการถ่ายทอดความรู้ผ่าน ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนต่อไป

ผลจากการที่พัฒนากรเข้าไปส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความอยู่เย็น เป็นสุขหรือไม่ มีองค์ประกอบหลายมิติ ซึ่งทั้งหมดจะประกอบกันและส่งผลให้เกิดความสุข แก่ผู้ที่อยู่ในสังคม ซึ่งความหมายของความสุขได้มีผู้พยายามไว้ต่าง ๆ คือ เบนแทม เสนอหลัก มหสุขหรือ The Greatest Happiness Principle ว่าสังคมที่ดีที่สุดคือสังคมที่ประชาชนมีความสุขที่สุด นโยบายสาธารณะที่ดีที่สุดคือ นโยบายที่สร้างความสุขมากที่สุดและในระดับบุคคล การกระทำที่ถูกต้องตามจริยธรรมเป็นสิ่งสร้างความสุขมากที่สุด เบนแทม เรียกหลักจริยธรรมของเขาว่าหลักแห่งประโยชน์ (Principle of Utility) ซึ่งประเมินการกระทำใด ๆ ด้วยผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นคือ ก่อให้เกิดประโยชน์หรือความสุขที่สูงขึ้นหรือลดลงโดยสามารถปรับใช้ได้ทั้งกับบุคคลและสังคม ในกรณีของสังคมทำให้เกิดวิถีที่โด่งดังว่าการกระทำที่ดีที่สุดคือ การกระทำที่ก่อให้เกิด “ความสุขมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุด” (The greatest happiness of the great number) ทั้งนี้ เขาให้น้ำหนักกับสังคมมากกว่าบุคคล เมื่อมีความขัดแย้งของหลักจริยธรรมระหว่างบุคคลและสังคม ต้องถือหลักจริยธรรมของสังคมก่อนเขาไม่เชื่อเรื่องการผสานผลประโยชน์ลงตัวอย่างสมบูรณ์แต่เชื่อว่าวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและเหตุผลของมนุษย์สามารถจัดการให้เกิดการผสานผลประโยชน์ในส่วนที่มีความขัดแย้งได้

Veenhoven อธิบายเพิ่มเติมว่า ในความหมายอย่างกว้างขวางของ “ความสุข” นั้น ความสุขตรงกับคุณภาพของชีวิต ในความหมายนี้หมายถึงชีวิตเป็นสิ่งดี แต่ไม่ได้ระบุว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีเกี่ยวกับชีวิต Veenhoven อธิบายว่าคุณภาพของชีวิตจำแนกได้เป็น 2 มิติ มิติแรกจำแนกเป็นโอกาสที่ดีของชีวิตกับผลที่เกิดขึ้น ส่วนมิติที่สอง จำแนกเป็น ภายนอกชีวิต และภายในชีวิตทำให้เกิดคุณภาพของชีวิตใน 4 เรื่อง คือ สภาพแวดล้อมในการครองชีพที่ดี ประโยชน์ของชีวิต ความสามารถในการครองชีพของบุคคลและความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างความสุขให้กับประชาชน

Richard Layard นักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่สนใจการศึกษาเพื่อวัดความสุขได้สร้างฐานข้อมูลความสุขของโลกสำเร็จ เขาได้พบความจริงเกี่ยวกับความสุข 12 ประการ คือ

1. ความสุขเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดได้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถาม การวัดกระแสคลื่นไฟฟ้าในสมอง เป็นต้น นอกจากนั้นความสุขคือสิ่งที่ผกผันโดยตรงกับความทุกข์เมื่อความสุขมากขึ้นความทุกข์ลดลง

2. การแสวงหาความสุขเป็นธรรมชาติของคน โดยคนจะหาวิธีสร้างความสุขโดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลที่จะได้รับจากวิธีต่าง ๆ

3. สังคมที่ดีที่สุดคือสังคมที่มีความสุขมากที่สุด ดังนั้นนโยบายสาธารณะควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขและลดความทุกข์ให้มากที่สุด

4. สังคมจะไม่มีความสุขเพิ่มขึ้นยกเว้นคนในสังคมมีเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้สังคมมีความสุขเพิ่มขึ้นเนื่องจากความสุขของคนขึ้นกับพฤติกรรมของผู้อื่น ถ้าทุกคนยอมรับเป้าหมายของความสุขในสังคมจึงจะสามารถร่วมกันจัดระบบของสังคมให้เกิดประโยชน์สาธารณะขึ้นได้

5. คนเป็นสัตว์สังคมการมีเพื่อน มีครอบครัว มีงานทำเป็นความสุขที่นอกเหนือจากเรื่องเงินดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ใช่เป็นเพียงกระบวนการสู่เป้าหมายแต่เป็นสิ่งที่สร้างความสุขให้กับคนด้วย

6. คนต้องการไว้ใจผู้อื่น ความสุขของสังคมโดยเปรียบเทียบระหว่างสังคมต่าง ๆ สามารถวัดได้โดยเครื่องชี้วัด 6 ตัวได้แก่

1) สัดส่วนประชากรที่เห็นว่าสามารถไว้ใจคนอื่นในสังคมได้ 2) สัดส่วนประชากรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่รวมตัวกัน 3) อัตราการหย่าร้าง 4) อัตราการว่างงาน 5) คุณภาพของรัฐบาล 6) ความเชื่อถือในศาสนานโยบายที่สามารถส่งเสริมความไว้ใจให้เกิดขึ้นในสังคม จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก นโยบายดังกล่าวได้แก่การให้การศึกษาด้านจริยธรรมการสร้างครอบครัวชุมชนและที่ทำงานที่อบอุ่นมั่นคง

7. คนมีความยึดติดกับสถานภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ต้องคำนึงว่าคนมีความทุกข์กับสิ่งที่สูญเสียไปมากกว่าดีใจกับสิ่งที่ได้มาใหม่ นอกจากนั้นคนชอบสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยดังนั้น การเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานอาจทำให้ประสิทธิภาพของประเทศมากขึ้น แต่คนมีความสุขน้อยลงเพราะข้อเท็จจริงที่ว่าความปลอดภัยในสังคมและสุขภาพจิตจะด้อยลงในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง

8. คนใส่ใจกับสถานะทางสังคมอย่างยิ่งคนมีธรรมชาติที่ต้องการจะดีกว่าคนอื่นนี่คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมไม่ได้มีความสุขเกิดขึ้นถึงแม้จะมีความก้าวหน้าในการพัฒนาไปมากเมื่อมีคนที่มีชีวิตดีขึ้นจะมีคนอื่นที่รู้สึกแย่ลง โดยเปรียบเทียบการที่คนทำงานเพิ่มขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้นก็ทำให้คนอื่นมีความสุขเพิ่มขึ้น

9. คนมีการปรับตัวกับสิ่งใหม่อยู่เสมอเมื่อได้สิ่งที่ดีขึ้นแล้วระยะหนึ่งก็จะรู้สึกเคยชิน ดังนั้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงไม่ทำให้คนรู้สึกมีความสุขยาวนานรายได้ในปีต่อไปจะต้องเพิ่มมากกว่าที่เคยได้รับคนจึงจะรู้สึกมีความสุขจึงเสพติดการหาเงิน

10. คนยิ่งรวยยิ่งมีความสุขกับเงินน้อยลงเงินจำนวนเท่ากันจะสร้างความสุขให้กับคนจนได้มากกว่าคนรวย

11. ความสุขขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอกกระบวนการศึกษาควรมุ่งเพิ่มปัจจัยบวกภายในตัวคนและการฝึกจิต

12. นโยบายสาธารณะมีผลต่อการลดความทุกข์ได้ง่ายกว่าการสร้างความสุขเนื่องจากสาเหตุของความทุกข์และการขจัดความทุกข์มักเห็นได้ง่ายกว่านโยบายสาธารณะ จึงควรมุ่งไปที่กลุ่มคนที่มีความทุกข์ในสังคม

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ประเทศสามารถก้าวไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วโดยมีเศรษฐกิจของไทยมีขนาดเป็นลำดับ 8 ของโลก คนไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูง สัดส่วนคนยากจนจะลดลง ควบคู่ไปกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนส่วนใหญ่ แนวความคิดการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่สำคัญคือ “เศรษฐกิจพอเพียง” จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 มีแนวในการพัฒนา 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผลิดเพื่อใช้บริ โภคในครัวเรือนในระดับชีวิตที่ประหยัด และมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีติการ การศึกษา สังคม และศาสนา

ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับองค์กรภายนอก ในการธุรกิจและพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาประเทศในอนาคต 20 ปี มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางให้เื้อื่อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพและก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 กำหนดว่าประเทศไทยจะมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้แนวปฏิบัติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการสร้าง สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นแผนพัฒนาที่มุ่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวยุบอุ่น มีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานของการพึ่งพาและผลประโยชน์ร่วมกัน

แนวคิดดัชนีความสุขแห่งชาติ GNH (Gross National Happiness) หรือ ดัชนีความสุขมวลรวม “Gross National Happiness is more important than Gross National Product” (ความสุขของประชาชนสำคัญกว่าผลผลิตรวมของประชาชาติ) บริบทของกฎหมายมีรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชากรทุกคนมีโอกาสพบความสุขได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการที่สำคัญคือ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมและสงวนรักษาวัฒนธรรมประเพณีและการส่งเสริมการพัฒนาธรรมาภิบาล

จากแนวคิดข้างต้นกรมการพัฒนาชุมชนจึงได้พัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขขึ้นเพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน ที่ได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดกิจกรรมเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชน สำหรับการอนุรักษ์ เพิ่มมูลค่าและแก้ไขปัญหา ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์คือ การมีสุขภาพะ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ครอบครัวยุบอุ่น การบริหารจัดการชุมชนดี การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุลและเป็นชุมชนประชาธิปไตย มีธรรมาภิบาล

วิธีการประเมินความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน ประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การประเมินเชิงปริมาณใช้ข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานซึ่งจัดเก็บทุกปี และการจัดเก็บข้อมูลการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตามเกณฑ์ตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย และการประเมินแบบมีส่วนร่วม ประชาชนที่เข้าร่วม ประชุมประเมินจะมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาสำหรับตัวชี้วัดแต่ละตัว และสามารถเพิ่มตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับแต่ละหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อต้องการทราบความรู้สึกของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นสุข ซึ่งเป็นความรู้สึก พอใจ สบายใจ สะดวก หมดห่วง ไร้กังวล ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ประเมินแล้วรู้ตัวเองว่าเป็นอย่างไร ต้องทำอะไรต่อเพื่อให้ชีวิตมีความสุขเป็นแผนการพัฒนาต่อเนื่อง

แผนผังใยแมงมุม(Spider diagram) เป็นเครื่องมือแสดงผลการให้คะแนนใน รูปกราฟเส้นในผังวงกลม เส้นวงกลม 5 วง แสดงระดับคะแนน วงใกล้จุดศูนย์กลางคะแนนต่ำ(เป็น ทุกข์มาก) วงนอกคะแนนสูงสุด(เป็นสุขมาก) เส้นที่เชื่อมต่อกจากจุดกึ่งกลางถึงตัวชี้วัดเพื่อแสดงว่า เป็นตัวชี้วัดนั้น การบันทึกคะแนนลงในแผนผังใยแมงมุม คือการลงคะแนนเป็นรายตัวชี้วัด เมื่อได้ คะแนนที่ตกลงกันแล้ว ให้นำค่าคะแนนเขียนลงบนเส้นของตัวชี้วัดแต่ละตัว ผลคะแนนสามารถใช้ เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาได้การใช้เครื่องมือนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุม รู้สึกเพลิดเพลิน เมื่อสรุปคะแนนแล้วจะเห็นแนวทางในการดำเนินการ ทั้งที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพราะคะแนนต่ำ

เครื่องมือสำหรับการประเมินใช้ปรอทวัดความสุข เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เป็น เป้าหมายการพัฒนาในการเพิ่มความสุขมวลรวมของชุมชน โดยคนในชุมชนทั้งหมดเห็นพ้อง ต้องกัน ใช้ตัวชี้วัดทุกตัวจากขั้นตอนที่ 1 เป็นเกณฑ์การพิจารณา คะแนนที่ได้จะเห็นถึงระดับ ความสุขซึ่งจะแสดงว่ามีระดับใด เข้าใกล้เป้าหมาย ความอยู่เย็น เป็นสุข หรือไม่ และต้องทำอะไร อย่างไม่ให้ถึงเป้าหมายนั้น เป็นการให้คะแนนใหม่ไม่เชื่อมโยงกับคะแนนประเมินเป็นราย ตัวชี้วัด เปรียบเทียบค่าคะแนนเพื่อให้เห็นความสอดคล้องกันหรือไม่ ระดับคะแนน 0-20 คะแนน ระดับน้อยที่สุด (อยู่ร้อน นอนทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดความแค้นในปัจจัยการดำเนินชีวิตไม่มี ความสบาย มีความกังวลอยู่ตลอดเวลา ระดับ 21-40 ระดับน้อย (อยู่ได้ คลายทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการที่สามารถปรับตัวใช้ปัจจัยการดำเนินชีวิตและการจัดการกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชุมชนได้บ้าง ยังมีความกังวลใจ ต้องการรับการช่วยเหลือจากภายนอก ระดับคะแนน 41-60 ระดับ ปานกลาง (อยู่อึด นอนอุ่น) เป็นความรู้สึกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนิน ชีวิตให้เหมาะสมกับชุมชนความพอใจ สบายใจ สะดวก ระดับเดียวกันหรือเท่า ๆ กัน กับความกังวล เป็นห่วงต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ระดับคะแนน 61-80 คะแนน ระดับมาก (อยู่ดี มีสุข) เป็น ความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิตให้มีความสุข แก้ไขปัญหาเพื่อลดความห่วงกังวลต่าง ๆ ได้มาก และระดับคะแนน 81-100 คะแนน ระดับมาก

ที่สุด (อยู่เย็น เป็นสุข) เป็นความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัย การดำเนินชีวิต เพื่อตัดความกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น ทำให้รู้สึกพึงพอใจ สบายใจมากที่สุดและคงอยู่ต่อเนื่อง

การดำเนินการประเมินความอยู่เย็น เป็นสุข เป็นหน้าที่ของพัฒนากรในการจัดการ ตามกระบวนการพัฒนาชุมชนตั้งแต่การเตรียมการจัดประชุม จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เป็นวิทยากร กระบวนการ ทำความเข้าใจ เตรียมคำถามที่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมประชุม เตรียมข้อมูล ความเป็นจริงของชุมชนเพื่อร่วมกันตัดสินใจในการประเมินและชี้แจงผลประเมินความอยู่เย็น เป็นสุข

จากแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ดังนี้ การดำเนินชีวิต โดยสามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่จะมุ่งหวังแต่จะ หุ่มเทศสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและ ฐานะเพียงที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น ไปตามลำดับแต่ไปได้ หลักการพึ่งตนเองหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง ในการดำรงชีวิตให้ สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น พัฒนกรจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนได้ ดำเนินชีวิตตามความพอเพียง หมายถึง หลักสำคัญ 3 ประการ คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง ภายนอกและภายใน และให้ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง คือ ความรอบรู้ ในวิชาการต่างๆ ความรอบคอบความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการ วางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิตยา สุวรรณะชญ (2510) ศึกษาเรื่องความคาดหวังในบทบาทพัฒนากร คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ พบว่า

1. พัฒนกรส่วนใหญ่เป็นผู้ซึ่งไม่มีหลักการแน่นอนว่าจะปฏิบัติตามบทบาทอุดมคติ ของพัฒนาชุมชนหรือทำตัวเป็นผู้นำท้องถิ่นเสียเอง

2. พัฒนาที่มีความยึดมั่นในบทบาทอุดมคติของงานพัฒนาชุมชนจะมีความรู้สึกข้ง คับใจมากกว่าผู้ที่ปฏิบัติบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่นเสียเอง

3. ลักษณะสังคมและมาตรฐานการครองชีพของผู้ดำรงตำแหน่งพัฒนากรกับสภาพ การทำงานที่พัฒนากรต้องทำอยู่ในเขตพัฒนาแตกต่างกันอยู่มาก ทำให้พัฒนากรขาดกำลังใจในการ

ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการของงาน ยิ่งพัฒนากรที่มีภูมิหลังและรสนิยมแบบคนในเมืองใหญ่ก็ยิ่งเกิดความท้อถอยในการทำงานในเขตชนบทมากขึ้น

4. พัฒนาการที่มีปริญญา มีลักษณะดีกว่าพัฒนากรที่ไม่มีปริญญาในเรื่องความคิดริเริ่ม ลักษณะผู้นำ ส่วนพัฒนากรที่ไม่มีปริญญานั้นมีความอดทน สมบุกสมบัน สามารถทำงานร่วมกับประชาชน และมีความเป็นกันเองกับข้าราชการอื่น ๆ ดีกว่าพัฒนากรที่มีปริญญา นอกจากนั้นข้าราชการที่ยึดแบบทบาทผู้นำปฏิบัติมีความโน้มเอียงที่จะเห็นว่าพัฒนากรที่มีปริญญามีความสามารถดีกว่าข้าราชการประเภทอื่น

เฉลิมพล ชิดเครือ (2516) ศึกษาเรื่องพัฒนากรในงานพัฒนาชุมชน พบว่า งานพัฒนาชุมชนไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาด้านการเงิน ได้แก่

1. ปัญหาเงินอุดหนุนไม่พอกับความต้องการของประชาชน ย่อมกระทบกระเทือนจิตใจของประชาชนได้ อาจทำให้เกิดความไม่แน่ใจและขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการครั้งต่อไป

2. ปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียนน้อย ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนกู้ด้วยเกรงว่าจะไม่นำมาชำระคืน

3. ปัญหาการโอนเงินมาให้จังหวัดดำเนินการล่าช้า

รัชณี คันธมาทน์ (2516) สรุปอุปสรรคในการพัฒนาอาชีพพัฒนากรเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. อุปสรรคที่เกิดจากตัวพัฒนากร คือ การต้องห่างเหินกับครอบครัวอยู่เสมอ ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาจากเรื่องระดับการศึกษาและทักษะต่ออาชีพ โดยอยากเปลี่ยนอาชีพถ้าดีกว่าเดิม และความคิดปกติของร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติงาน

2. อุปสรรคซึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชน คือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งต่าง ๆ การขาดการบำรุงขวัญ ขาดปัจจัยในการอำนวยความสะดวก และขาดการติดตาม รวมทั้งการประเมินผล

3. อุปสรรคซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อม คือ เรื่องสวัสดิการ ความปลอดภัยและศรัทธา และความเชื่อถือที่พัฒนากรได้รับจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และชาวบ้าน

สมพร สังข์น้อม (2523) ศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพัฒนากร พบว่าการที่พัฒนากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่ำมีสาเหตุสำคัญ คือ

1. พัฒนาการไม่ได้รับการยกย่องและยอมรับว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติในสังคมและเป็นงานที่ไม่มีอำนาจ และยังพบว่า พัฒนาการส่วนใหญ่รู้สึกว่าไม่ได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งอื่น ๆ ในกระทรวงมหาดไทย

2. การไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากเพื่อนร่วมงานภายในหน่วยงานเดียวกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะบุคคลโดยทั่วไปมักไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

3. ขาดสวัสดิภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

4. การต้องอยู่ห่างจากครอบครัวและญาติพี่น้องทำให้เกิดความวิตกกังวล ความกลัว และความว้าเหว่ เมื่อต้องออกไปปฏิบัติงานในที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาของตน ก็ต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป

ขนิษฐา ยัตสุชิโร(2531) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน พบว่า ความร่วมมือของชาวบ้าน การแนะนำสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น การแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

ศรีนิตย์ บุญทอง (2521) ศึกษาเรื่องความคาดหวังในบทบาทและตำแหน่งพัฒนากรที่มีคุณวุฒิจบปริญญาและไม่จบปริญญา พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติในการทำงาน ความสำเร็จของงาน ความพอใจในงาน ทัศนคติในการปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน ไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับในเรื่องที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนข้าราชการด้วยกัน ซึ่งผู้ที่มีวุฒิจบปริญญามีปัญหาในเรื่องเหล่านี้มากกว่าผู้ไม่มีวุฒิจบปริญญา

อัญชญา หิรัญพุกฤษ์ (2533) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพัฒนากร

อภิชาติ จงพูนผล (2539) ศึกษาเรื่องบทบาทของนักพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนแออัด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติบทบาทในด้านการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเป็นผู้เชื่อมประสาน และการส่งเสริมเผยแพร่ นอกจากนี้ยังพบว่าบทบาทส่วนใหญ่เป็นบทบาทเกี่ยวกับการจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาความสะอาดในชุมชน และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้ชุมชนมากกว่าบทบาทประเภทอื่น และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บทบาทของนักพัฒนาชุมชนในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับความพอใจในงาน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน ส่วนการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์ ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านน้อย

สุทธิคำพร บำราญ (2539) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการปฏิบัติงานของพัฒนาแบ่งได้ 3 ระดับคือ ประมาณครึ่งหนึ่งมีผลการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง พัฒนาการเกือบครึ่งหนึ่งมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และมีเพียงร้อยละ 13.2 มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา มีความเกี่ยวพันมากที่สุดกับการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ ความเข้าใจในบทบาทของพัฒนากร บรรยากาศขององค์กร ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และการมีโอกาสปฏิบัติงานตามบทบาทของพัฒนากรมีผลการการปฏิบัติงานตามลำดับ

สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ความต้องการที่จะโยกย้ายที่ทำงานเมื่อมีโอกาส ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวกับความสะดวกสบายในการเดินทางไปปฏิบัติงาน ปัจจัยความเชื่อของศาสนาอิสลามมีผลต่อการปฏิบัติงานที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร คือ ปัญหาระบบการทำงานขององค์กร ปัญหาความแตกต่างของภาษาและประเพณีวัฒนธรรมในบางเรื่อง ปัญหาพัฒนากรไม่เพียงพอกับพื้นที่รับผิดชอบ ปัญหาความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ปัญหาการไม่ได้รับความยุติธรรม ปัญหาเกี่ยวกับการขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4. ข้อเสนอแนะมีดังนี้

- 1) พัฒนาในเรื่องการศึกษาต่อของพัฒนากร
- 2) เสริมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น การให้เบี้ยกั้นคารพิเศษ
- 3) การสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง
- 4) พัฒนาผู้บริหารในเรื่องภาวะผู้นำ การสร้างบรรยากาศองค์กรและสนับสนุนผู้บังคับบัญชา
- 5) การฝึกอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 6) กรมพัฒนาชุมชนควรมีการคัดเลือกบุคลากรในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดน

ภาคใต้มาเป็นพัฒนากร

รัตติกาล ต้นบุญยืน (2542) ศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อบทบาททีมงานพัฒนากร อำเภอเมืองจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความคาดหวังต่อบทบาทพัฒนากรทั้ง 3 ด้านในระดับมาก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นไว้ ด้านการสนับสนุน เช่น ต้องการให้พัฒนา

กรเป็นผู้จัดการประชุม สัมมนา ฝึกอบรมและร่วมทำหน้าที่วิทยากร พร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการประสานงาน

นิรมล คำพะธิก (2541) ศึกษาความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่แล้วแม่บ้านเกษตรกรจะมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร อยู่ในระดับมาก และพบว่า อายุ จำนวนสมาชิก วุฒิการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ในภาคเกษตร และการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร ส่วนจำนวนครั้งในการติดต่อกับพัฒนากร ความน่าเชื่อถือในตัวพัฒนากร รายได้นอกภาคเกษตร และการติดต่อกับพัฒนากรนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร ข้อเสนอแนะ เพิ่มความเข้มเขี่ยแม่บ้านให้มากขึ้น พัฒนากรควรทำตัวให้เป็นมิตรและสร้างความคุ้นเคยกับแม่บ้านและควรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่แม่บ้านเกษตรกรได้จัดขึ้น

พัศศร นันทพัฒน์ปรีชา (2545) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพัฒนากรในการส่งเสริมองค์กรประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า พัฒนากรส่วนใหญ่มีปัจจัยพื้นฐาน อาทิ เพศ จำนวนปีที่ปฏิบัติงานและระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อองค์กรประชาชนในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้นำประชาคม สำหรับพัฒนาที่มีความรู้ความเข้าใจต่อองค์กรประชาชนที่แตกต่างกัน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานในองค์กรประชาชนแต่อย่างใด สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานของพัฒนากรคือ การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจต่อองค์กร และพัฒนากรมีภาระงานมากเกินไป มีข้อเสนอแนะ ภาครัฐและภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นประชาชนให้มีความสำคัญต่อองค์กรโดยการจัดอบรม และเพิ่มอัตรากำลังพัฒนากรให้ได้สัดส่วนกับความรับผิดชอบ

เฉลิมเกียรติ โปธิกุล (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอในเขตรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอในเขตรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 3 ได้แก่ นโยบายและการบริหาร เงินเดือนและสวัสดิการ ความมั่นคงในงาน ความเสมอภาค ความรับผิดชอบใน

การปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 52.0 ส่วนในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอในเขตรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย โดยเสนอแนะให้ปรับเกลี่ยอัตรากำลังจากระดับบนลงพื้นที่อำเภอให้มากขึ้น พัฒนาความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ควรเพิ่มขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ปลุกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จัดระบบการรายงานให้ชัดเจน และเพิ่มงบประมาณด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ของสำนักงานพัฒนาชุมชนให้เพียงพอ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร: ศักยภาพ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยแบบไม่ทดลอง (non-experimental research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เนื่องจากเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ สุ่มมาจากประชากรจำนวนมาก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ พัฒนาการที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 จำนวน 277 คน

2.2 การกำหนด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาใช้พัฒนากรทั้งหมด จำนวน 277 คน

2.3 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับพัฒนากร (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ชุดที่ 1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารของพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร จำนวน 5 ท่าน

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพัฒนากร

3.3.2 สรุปลักษณะเพื่อเป็นกรอบในการวิจัยและเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย

3.3.3 สร้างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาตามกรอบแนวคิดและนำมาแก้ไขปรับปรุง

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

3.3.5 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงและพิจารณาข้อคำถามให้เหมาะสมถูกต้องอีกครั้ง

3.3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หลังจากนั้นก็นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรดังนี้ (วรรณดี แสงประทีปทอง 2548: 143)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{\sum s_x^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อถือได้
 k = จำนวนข้อคำถาม
 s_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของข้อคำถามข้อที่ i
 s_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด
 ค่า α ตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเที่ยงใช้ได้

3.3.7 จัดทำเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความร่วมมือจากพัฒนากรของแต่ละอำเภอในเขตพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 โดยดำเนินการดังนี้

4.1 ทำหนังสือถึงพัฒนากรอำเภอ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้พัฒนากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนในการตอบแบบสอบถาม

4.2 การส่งและรับแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยประสานขอความร่วมมือกับพัฒนากรของแต่ละศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนช่วยตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ ใช้ระยะเวลา 1 เดือน

4.3 การตรวจความถูกต้องของแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนกลับมาหมดแล้ว ก็ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4.4 การวิเคราะห์หาค่าสถิติ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ไปวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับวิจัยทางสังคมศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

5.1.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

2) การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีการแปลผลดังนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย (Class Interval) แบบสอบถามในแต่ละข้อจัดให้มีความผันแปรออกเป็น 5 ช่วง แต่ละช่วงกำหนดให้คะแนนในคำถามแต่ละข้อดังนี้ คะแนนสูงสุด เท่ากับ 5 คะแนน และคะแนนต่ำสุด เท่ากับ 1 คะแนน โดยกำหนดให้แต่ละคะแนนมีความผันแปรเป็นช่วง ๆ ละ เท่า ๆ กัน สามารถกำหนดช่วงห่างได้ดังนี้

$$\text{ช่วงห่างของคะแนนแต่ละช่วง} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}}$$

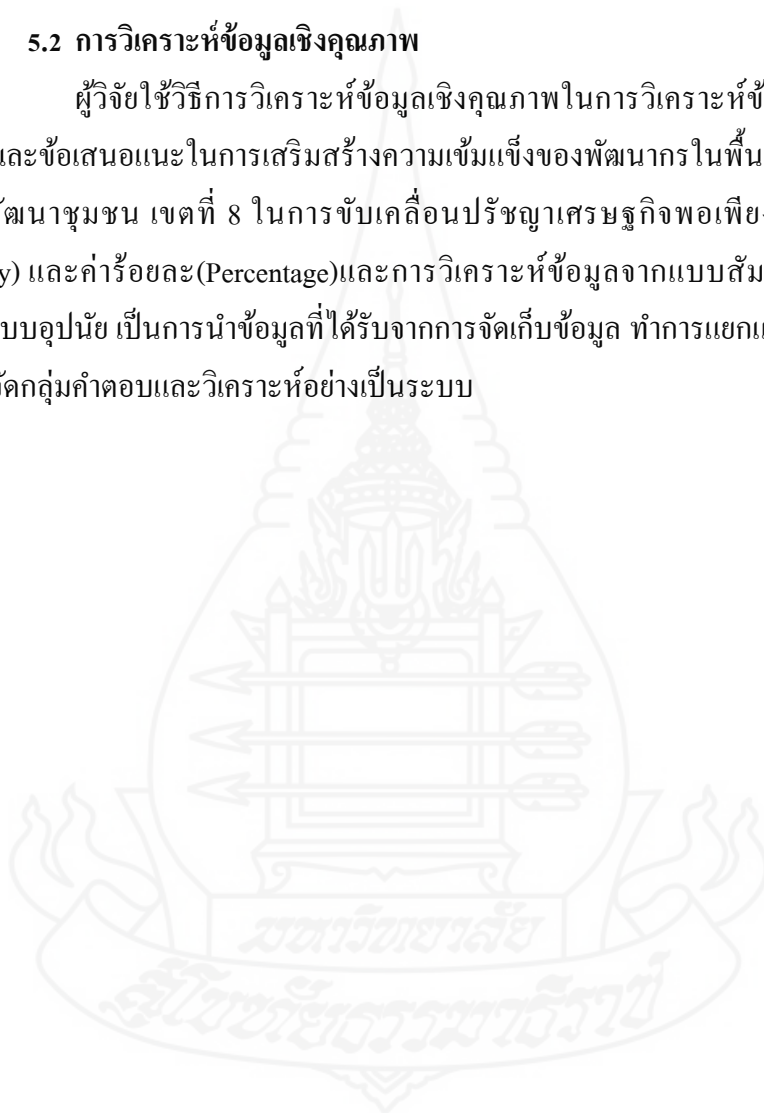
$$\frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.79	หมายถึง	ระดับความสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.80 – 2.59	หมายถึง	ระดับความสำคัญอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.60 – 3.39	หมายถึง	ระดับความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.40 – 4.19	หมายถึง	ระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	4.20 – 5.00	หมายถึง	ระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ(regression)เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้จะทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage)และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยจะมีการวิเคราะห์แบบอุปนัย เป็นการนำข้อมูลที่ได้รับการจัดเก็บข้อมูล ทำการแยกแยะคำตอบที่ได้ มาทำการจัดกลุ่มคำตอบและวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล บัณฑิตที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร และ ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 6 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะนำเสนอเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพราชการ ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และสถานที่ทำงาน โดยการนำเสนอในรูปแบบตาราง และใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และ ค่าร้อยละ รายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ลักษณะทางประชากร		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	137	49.5
	หญิง	140	50.5
	รวม	277	100
อายุ			
	ต่ำกว่า 30 ปี	11	4.0
	31-40 ปี	46	16.6
	41-50 ปี	161	58.1
	51 ปีขึ้นไป	59	21.3
	รวม	277	100
สถานภาพการสมรส			
	โสด	80	28.9
	สมรส	197	71.1
	รวม	277	100
ระดับการศึกษา			
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	29	10.5
	ปริญญาตรี	218	78.7
	ปริญญาโท	30	10.8
	รวม	277	100
อายุราชการ			
	ระดับ 1-3	12	4.3
	ระดับ 4-5	43	15.5
	ระดับ 6-7	222	80.1
	รวม	277	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งสายงาน		
เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนชำนาญงาน	37	13.4
นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน	11	4.0
นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญงาน	24	8.7
นักวิชาพัฒนาชุมชนชำนาญการ	205	74.0
รวม	277	100
สถานที่ปฏิบัติงาน		
ชุมพร	52	18.8
ระนอง	21	7.6
นครศรีธรรมราช	123	44.4
สุราษฎร์ธานี	81	29.2
รวม	277	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าพัฒนากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 140 คน (ร้อยละ 50.5) เป็นเพศชาย 137 คน (ร้อยละ 49.5) โดยจำนวนของเพศชายมีน้อยกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 1.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คือมีจำนวน 161 คน (ร้อยละ 58.1) รองลงมาเป็นผู้มี 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 59 คน (ร้อยละ 21.3) อายุระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 46 คน (ร้อยละ 16.6) และน้อยที่สุดคือ ผู้มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีจำนวน 11 คน (ร้อยละ 4) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คือ มีจำนวน 197 คน (ร้อยละ 71.1) รองลงมา คือ โสด จำนวน 80 คน (ร้อยละ 28.9) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน 218 คน (ร้อยละ 78.7) รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท มีจำนวน 30 คน (ร้อยละ 10.8) และน้อยที่สุดคือ การศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 29 คน (ร้อยละ 10.5) ส่วนใหญ่มีอายุราชการระดับ 6-7 มีจำนวน 222 คน (ร้อยละ 80.1) รองลงมาเป็น ระดับ 4-5 จำนวน 43 คน (ร้อยละ 15.5) และน้อยที่สุดคือ ระดับ 1-3 มีจำนวน 12 คน (ร้อยละ 4.3) ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง นักวิชาพัฒนาชุมชนชำนาญการ มีจำนวน 205 คน (ร้อยละ 74.0) รองลงมา

คือ เจ้าหน้าที่งานพัฒนาชุมชนชำนาญงาน มีจำนวน 37 คน (ร้อยละ 13.4) นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญงาน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 8.7) และนักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน จำนวน 11 (ร้อยละ 4.0) และผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานที่ทำงานอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 123 คน (ร้อยละ 44.4) รองลงมาคือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 81 คน (ร้อยละ 29.2) จังหวัดชุมพร จำนวน 52 คน (ร้อยละ 18.8) และจังหวัดระนอง จำนวน 21 คน (ร้อยละ 7.6) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในภาพรวม

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.15 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.00 ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.96 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3.92 ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3.81 และปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.80 ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร

ด้านที่	ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	3.92	.493	มาก
2	ปัจจัยด้านความมีมนุษยสัมพันธ์	4.15	.424	มาก
3	ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา	3.95	.548	มาก
4	ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร	4.00	.462	มาก
5	ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ	3.96	.492	มาก
6	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน	3.94	.472	มาก
7	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน	3.81	.536	มาก
8	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ	3.80	.529	มาก
	รวม	3.94	.494	มาก

2.2 ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.92 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรอย่างถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.19 การมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกรมพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.00 การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานตามแผนงานและกิจกรรม

พัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.93 การมีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 การมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเทคนิคการฝึกอบรมเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.78 และการพิจารณาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.68 ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน

ข้อที่	ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	SD	การแปรผล
1	การมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกรมพัฒนาชุมชน	4.00	.626	มาก
2	การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานตามแผนงานและกิจกรรมพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน	3.93	.664	มาก
3	การมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเทคนิคการฝึกอบรมเป็นอย่างดี	3.78	.697	มาก
4	การมีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรอย่างถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน	4.19	.556	มาก
5	ท่านได้รับการพิจารณาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรมากนักน้อยเพียงใด	3.68	.681	มาก
6	การมีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชน	3.95	.603	มาก
	รวม	3.92	.493	มาก

2.3 ปัจจัยด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริม สร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.40 การได้รับความร่วมมือจากประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.19 การให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหัวหน้างาน/ผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 การได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานจากเพื่อนในที่ทำงานเดียวกัน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.07 และการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.90 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

ข้อที่	ปัจจัยด้านความมีมนุษยสัมพันธ์	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี	4.40	.553	มาก
2	การให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหัวหน้างาน/ผู้บังคับบัญชา	4.18	.623	มาก
3	การได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานจากเพื่อนในที่ทำงานเดียวกัน	4.07	.560	มาก
4	การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเป็นอย่างดี	3.90	.597	มาก
5	การได้รับความร่วมมือจากประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี	4.19	.580	มาก
	รวม	4.15	.424	มาก

2.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริม สร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงานผู้บังคับบัญชาให้ความเอาใจใส่ในปัญหานั้นและช่วยปรับปรุงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.10 ผู้บังคับบัญชาช่วยแนะนำในการทำงานและได้รับการสอนงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.09 ผู้บังคับบัญชามีการติดตามงานจากท่านอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.05 ผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อท่านปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.86 การมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้นและมีความก้าวหน้าในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.65 ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

ข้อที่	ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	ผู้บังคับบัญชามีการติดตามงานจากท่านอยู่เสมอ	4.05	.566	มาก
2	ผู้บังคับบัญชาช่วยแนะนำในการทำงานและได้รับการสอนงาน	4.09	.616	มาก
3	เมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงานผู้บังคับบัญชาให้ความเอาใจใส่ในปัญหานั้นและช่วยปรับปรุงแก้ไข	4.10	.684	มาก
4	ผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อท่านปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์	3.86	.793	มาก
5	การมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้นและมีความก้าวหน้าในการทำงาน	3.65	.845	ปานกลาง
	รวม	3.95	.548	มาก

2.5 ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริม สร้างความเข้มแข็ง ของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ด้านบรรยากาศในองค์กร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้าน ความรู้สึกรู้สึกว่ามีความปลอดภัยในการทำงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.15 การมีความภูมิใจ ในการประกอบอาชีพพัฒนากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.12 การทำงานเป็นทีมและการ ช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนร่วมงานและระหว่างผู้บังคับบัญชา กับ ผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.07 การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและกับ ผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.04 งานที่ทำอยู่เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และการปฏิบัติงานที่ทำทลายความสามารถ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.96 และหน่วยงานมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.69 ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบรรยากาศในองค์กร

ข้อที่	ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและกับ ผู้บังคับบัญชา	4.04	.627	มาก
2	งานที่ทำอยู่เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และการปฏิบัติงานที่ทำทายน ความสามารถของท่าน	3.96	.610	มาก
3	ความรู้สึกรู้สึกว่ามีความปลอดภัยในการทำงาน	4.15	.624	มาก
4	การมีความภูมิใจในการประกอบอาชีพพัฒนากร	4.12	.748	มาก
5	การทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือเกื้อกูล และมี ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนร่วมงานและระหว่าง ผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติงาน	4.07	.598	มาก
6	หน่วยงานมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน	3.69	.974	มาก
รวม		4.00	.462	มาก

2.6 ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.96 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการได้เป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นให้ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบรู้จักคิดค้นปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.04 การได้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.00 การเป็นผู้ให้ความรู้ คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่

ที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.98 และการได้เป็นผู้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เช่น หลักการตลาด การจัดการ การระดมเงินออม ฯลฯ ไปให้ความรู้ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.82 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การได้เป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นให้ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบรู้จักคิดค้นปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขด้วยตนเอง	4.04	.582	มาก
2	การได้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ	4.00	.489	มาก
3	การได้เป็นผู้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เช่น หลักการตลาด การจัดการ การระดมเงินออม ฯลฯ ไปให้ความรู้ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ	3.82	.615	มาก
4	การเป็นผู้ให้ความรู้ คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับความสำคัญ	3.98	.622	มาก
	รวม	3.96	.492	มาก

2.7 ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเป็นผู้ประสานงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีความสามารถใน

การประสานงานให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มและแก้ไขปัญหาด้วยการเรียนรู้ซึ่งกัน อยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.11 การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 การเป็นผู้คอยกระตุ้นให้กลุ่มชาวบ้านได้มีการพบปะหารือกันใน เรื่องการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.91 การได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความต้องการของประชาชนตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.86 และการประสานการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนมาใช้ ประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.86 ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ พัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ประสานงาน

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความต้องการของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ	3.86	.639	มาก
2	การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด	3.95	.632	มาก
3	การมีความสามารถในการประสานงานให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มและแก้ไขปัญหาด้วยการเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน	4.11	.495	มาก
4	การเป็นผู้คอยกระตุ้นให้กลุ่มชาวบ้านได้มีการพบปะหารือกันในเรื่องการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำ	3.91	.607	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน	\bar{X}	SD	การแปลผล
5	การประสานการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.86	.546	มาก
	รวม	3.94	.472	มาก

2.8 ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.81 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชม พบปะ ให้คำปรึกษาในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.01 การเป็นผู้เสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.83 การเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.70 และการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่าง ๆ พร้อมกับการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.69 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่าง ๆ พร้อมกับการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.69	.710	มาก
2	การเป็นผู้เสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.83	.659	มาก
3	การได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชม พบปะ ให้คำปรึกษาในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ	4.01	.587	มาก
4	การเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น	3.70	.660	มาก
รวม		3.81	.536	มาก

2.9 ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.80 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของกรมพัฒนาชุมชนในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 การได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในตำบลที่

รับผิดชอบ เช่น การพูดคุย เอกสารประชาสัมพันธ์ วิทยุ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 การเป็นผู้ฝึกอบรมให้ประชาชนในตำบลให้เป็นผู้สามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มได้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.86 การเป็นผู้ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานโดยให้ประชาชนรู้จักการเลือกผู้แทนตำบล หมู่บ้าน เป็นผู้นำ/ตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.77 การได้จัดให้มีการฝึกอบรมกลุ่มสตรี กลุ่มอื่น ๆ ในการพัฒนาด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.71 และการได้มีการดำเนินการจัดนิทรรศการแสดงผลภัณฑ์และผลงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนที่กรมพัฒนาชุมชนได้จัดตั้งขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.56 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การเป็นผู้ฝึกอบรมให้ประชาชนในตำบลให้เป็นผู้สามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มได้ด้วยตนเอง	3.86	.622	มาก
2	การได้จัดให้มีการฝึกอบรมกลุ่มสตรี กลุ่มอื่น ๆ ในการพัฒนาด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ	3.71	.710	มาก
3	การได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในตำบลที่รับผิดชอบ เช่น การพูดคุย เอกสารประชาสัมพันธ์ วิทยุ เป็นต้น	3.94	.651	มาก
4	การเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของกรมพัฒนาชุมชนในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.95	.697	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ	\bar{X}	SD	การแปลผล
5	การได้มีการดำเนินการจัดนิทรรศการแสดงผลลักษณ์และผลงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนที่กรมพัฒนาชุมชนได้จัดตั้งขึ้น	3.56	.718	ปานกลาง
6	การเป็นผู้ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน โดยให้ประชาชนรู้จักการเลือกผู้แทนตำบล หมู่บ้าน เป็นผู้นำ/ตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.77	.652	มาก
รวม		3.80	.529	มาก

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.79 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความสำเร็จต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการนำความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.97 การชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นแนวทาง วิธีการตลอดจนประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 การส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถ

แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.89 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กร/หน่วยงานบุคคลแก่พัฒนากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.88 การส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติใช้ สิ่งประดิษฐ์เองมาใช้ เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.82 ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบ ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.78 การนำประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบไปศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.78 การส่งเสริมให้เกษตรกร/ประชาชนมีการรวมกลุ่มหรือดำเนินงานในรูปแบบ สหกรณ์ในการผลิต การตลาด และ/หรือการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ใน ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.71 การสนับสนุน/ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียงต่าง ๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันเพื่อให้พัฒนากร สามารถเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนในตำบล/พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ใน ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.67 และองค์กร/หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของพัฒนากรของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ พัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ค่าเฉลี่ย = 3.54 ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

ข้อที่	ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร	\bar{X}	SD	การแปลผล
1	การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การ/หน่วยงานบุคคลแก่พัฒนากร	3.88	.686	มาก
2	การนำความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ	3.97	.564	มาก
3	ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	3.78	.675	มาก
4	องค์กร/หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของพัฒนากรของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.54	.567	ปานกลาง
5	การสนับสนุน/ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงต่าง ๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันเพื่อให้พัฒนากรสามารถเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนในตำบล/พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.67	.673	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข้อที่	ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของพัฒนาการ	\bar{X}	SD	การแปลผล
6	การนำประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ ไปศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบ ความสำเร็จในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต	3.78	.676	มาก
7	การส่งเสริมให้เกษตรกร/ประชาชนมีการ รวมกลุ่มหรือดำเนินงานในรูปแบบสหกรณ์ ในการผลิต การตลาด และ/หรือการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.71	.811	มาก
8	การชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นแนวทาง วิธีการตลอดจนประโยชน์ที่เกิดขึ้นจาก การใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต	3.94	.592	มาก
9	การส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถแก้ปัญหา ต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความ ยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยยึด หลักเศรษฐกิจพอเพียง	3.89	.704	มาก
10	การส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักการใช้ชีวิต แบบเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติใช้สิ่งประดิษฐ์ เองมาใช้ เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	3.82	.773	มาก
	รวม	3.79	.493	มาก

**ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีผล
ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร และความสำเร็จ
ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์โดยการ
ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient : r) ซึ่งเป็นวิธีการที่
ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ที่สามารถระบุทิศทางได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จ
ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยส่วนบุคคล	r	Sig.
เพศ	-.069	.254
อายุ	.039	.523
สถานภาพสมรส	.099	.099
การศึกษา	.103	.086
อายุราชการ	.170	.005*
ตำแหน่ง	.143	.017*
จังหวัดที่ปฏิบัติงาน	-.025	.680

จากตารางที่ 4.12 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จ
ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการ
วิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยอายุราชการ ($r = .170$, Sig. < .05) มี
นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 และปัจจัยตำแหน่ง ($r = .170$, Sig. < .05) มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ
ระดับ .05 เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ของ 2 ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปัจจัยอายุราชการ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าปัจจัยตำแหน่ง โดยปัจจัยทั้ง 2 มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชิงบวก กล่าวคือ ถ้าพัฒนากรมีประสบการณ์ในการทำงานมาก และมีความชำนาญในการปฏิบัติงานในตำแหน่ง จะทำให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มตัวแปรเพื่ออธิบายความผันแปรเพิ่มได้มากที่สุด ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย (model)			
	1	2	3	4
การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ	.763	.644	.597	.448
ความรู้ในการปฏิบัติงาน		.241	.194	.184
บรรยากาศในองค์กร			.181	.200
การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน				.194
Constant	1.096	.568	.148	-.045
R	.763	.791	.808	.817
R ²	.582	.626	.652	.668
R ² Change	.582	.044	.026	.016
Std. Error of the Estimate	.31941	.30261	.29240	.28616
F	382.598	229.328	170.572	136.820
Sig. (P)	.000	.000	.000	.000

*P< .05

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความถดถอยพบว่าปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอย ซึ่งมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ได้ร้อยละ 58.2 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ($R^2 = .582, P = .000$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเป็นตัวที่สอง ได้แก่ ความรู้ในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 4.4 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ($R^2 \text{ Change} = .044, P = .000$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเป็นตัวที่สาม ได้แก่ บรรยากาศในองค์กร มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 2.6 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ($R^2 \text{ Change} = .026, P = .000$) ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเป็นตัวสุดท้าย คือ การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน มีความสามารถอธิบายเพิ่มได้ ร้อยละ 1.6 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ($R^2 \text{ Change} = .016, P = .000$) และเมื่อรวมตัวแปรทั้ง 4 ตัว เข้าด้วยกันแล้วปรากฏว่า สามารถอธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ร้อยละ 66.8 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ($R^2 = .668, P = .000$)

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักของตัวแปรอิสระในการอธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรที่มีอิทธิพลและอธิบายความผันแปรของความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ ($Beta = .448, P < .05$) (2) บรรยากาศในองค์กร ($Beta = .200, P < .05$) (3) การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน ($Beta = .194, P < .05$) และ (4) ความรู้ในการปฏิบัติงาน ($Beta = .184, P < .05$) โดยพบว่าตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว คือ การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ บรรยากาศในองค์กร การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน และความรู้ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวอีกนัยคือ ถ้าพัฒนากรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในพื้นที่ พัฒนากรอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบรรยากาศในการทำงานที่ดี พัฒนากรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับประชาชนในพื้นที่ และพัฒนากรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีและครบถ้วน จะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

**ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร
ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

ในการนำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร
ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ตอนที่ 4 ของแบบสอบถามนั้น จะนำเสนอ
เป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่
ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็น
ความคิดเห็นจากประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นที่ควรจะมี
ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็น
ความคิดเห็นจากประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

**5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วย
เหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากประชาชน
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง**

มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดย
ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของพัฒนากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม
เฉพาะส่วนที่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงความคิดเห็นของพัฒนากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากคำถามปลายเปิด
ในแบบสอบถามเฉพาะส่วนที่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการดำเนินงาน		
1. องค์กรขาดทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	38	20.76
2. พัฒนากรมีเวลาในการเตรียมการน้อย	25	10.92
3. พัฒนากรมีภาระงานมากทำให้การปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจไม่มีประสิทธิภาพ	12	6.55

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
4. องค์กรไม่มีการแยกกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน	9	4.91
5. ระยะเวลาในการดำเนินงานของโครงการกับการเบิกจ่ายงบประมาณไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน	7	3.82
6. องค์กรขาดการศึกษาดูงานจากชุมชน/หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	5	2.73
7. องค์กรไม่มีศูนย์ปฏิบัติการนำร่องในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4	2.18
8. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการดำเนินงานของโครงการ	3	1.63
<i>ด้านทรัพยากรและงบประมาณ</i>		
1. องค์กรไม่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอทำให้พัฒนากรขาดโอกาสในการเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในการนำความรู้ไปใช้ในชุมชน	18	9.83
2. องค์กรขาดทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานของโครงการ	15	8.19
3. ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากจังหวัดในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้	6	3.27
<i>ด้านความรู้ความเข้าใจ</i>		
1. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ รวมถึงการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครอบครัว	21	11.47
2. บุคลากรในหลายหน่วยงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต	17	9.28
<i>ด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน</i>		
1. พัฒนากรที่มีความตั้งใจในการทำงานไม่ได้รับขวัญและกำลังใจในการทำงาน	3	1.63
รวม	183	100

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการดำเนินงาน		
1. ลดภาระงานของพัฒนากรเพื่อจะได้มีเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน	20	13.98
2. ให้การอบรมพัฒนากรทุกคนเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในชุมชน	18	12.58
3. เพิ่มเวลาในการดำเนินงานของโครงการเพื่อให้พัฒนากรได้มีเวลาในการเตรียมความพร้อม	17	11.88
4. ควรมีทีมงานหรือชุดปฏิบัติการในการดำเนินงานอย่างจริงจังไม่ควรปล่อยให้พัฒนากรลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่เพียงลำพัง	15	10.48
5. ผู้บังคับบัญชาควรเอาใจใส่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่หน่วยงานระดับกรมควรมีการวางแผนในการจัดการโครงการให้ดีกว่านี้	12	8.39
6. ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง	5	3.49
ด้านทรัพยากรและงบประมาณ		
1. องค์กรให้การสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณในการดำเนินงานของโครงการอย่างเพียงพอ	15	10.48
2. หน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการควรสนับสนุนการทำงานด้านการส่งเสริมทางวิชาการและการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่าวัสดุ	13	9.09
ด้านความรู้ความเข้าใจ		
1. อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง	10	6.99
2. อบรมข้าราชการ พัฒนากรและครูเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต	9	6.29

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
3. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน	5	3.49
4. พัฒนาการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและวิเคราะห์ให้ได้ว่าชุมชนต้องการอะไรเพื่อให้การดำเนินงานของโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	4	2.79
รวม	143	100

ตอนที่ 6 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารพัฒนาชุมชน

ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 5 ท่านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. นโยบายที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ควรนำโครงการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จังหวัดชุมพร “หนึ่งพัฒนากรหนึ่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” พัฒนาการทุกคนต้องขับเคลื่อนหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ในการฝึกอบรมก่อนลงไปประจำการ ควรเพิ่มองค์ความรู้ในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นงานตามกระบวนการจัดการองค์ความรู้โดยเป้าหมายพัฒนากร๑คน๑หมู่บ้าน

1.3 มีการประเมินผลการทำงานที่ลงไปขับเคลื่อนถอดองค์ความรู้ ถอดบทเรียน km

2. นโยบายปัจจุบันที่จะส่งเสริมให้พัฒนากรขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบผลสำเร็จ

2.1 ควรมีปัจจัยเสริม เช่น เพิ่มค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าใช้สอย เงินงบประมาณที่จะลงไปขับเคลื่อน

2.2 งบประมาณเกี่ยวกับการขับเคลื่อน การเตรียมการ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ขับเคลื่อนในหมู่บ้าน การขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การเพิ่มทักษะ การทบทวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรมจะต้องตั้งงบประมาณเพื่อเอาไปใช้

- 2.3 การคิดหาวิธีการ องค์ความรู้ที่จะสนับสนุนพัฒนากรอย่างไร เช่น ด้านวิชาการ
- 2.4 ด้านวิชาการโดยมอบหมายให้นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดช่วยเหลือพัฒนากรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เขาดำเนินการ
3. ในอนาคตนโยบายที่จะส่งเสริมให้พัฒนากรขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบผลสำเร็จ
 - 3.1 การไปศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จแล้วนำแนวทางมาปฏิบัติในด้านที่คิดว่าด้อยอยู่
 - 3.2 การที่พัฒนากรจะทำงานสำเร็จได้จะต้องปลูกฝังอุดมการณ์ ให้พัฒนากรรักชุมชน รักท้องถิ่น ทัศนศึกษาดูงาน
4. ประโยชน์ที่ได้รับเมื่อพัฒนากรมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คือประชาชน เปรียบเสมือนเราสอนให้เขาทำเครื่องมือหาปลาบาบริโภค ไม่ใช่เรานำปลาไปแจก การที่ประชาชนทำเครื่องมือจับปลาได้เองก็จะเป็นการเลี้ยงดูครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศชาติโดยรวมต่อไป
5. ข้อเสนอแนะของกรมการพัฒนาชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต
 - 5.1 การบูรณาการงบประมาณจังหวัด/กรมทุกกรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนรัฐบาลทุกรัฐบาลไม่ควรเปลี่ยนแนวทางในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5.2 กรมการพัฒนาจะต้องส่งเสริมการทำวิจัย ติดตาม ประเมินผล เช่น การลดรายจ่าย
 - 5.3 การเอาผลการวิจัยไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จัก
 - 5.4 กรมการพัฒนาชุมชนปรับเปลี่ยนบทบาทในการบริหาร ปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลง
6. ปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต
 - 6.1 การขับเคลื่อนตัวชี้วัดในหลาย ๆ เรื่อง ทำให้การดำเนินงานในพื้นที่มีอุปสรรค
 - 6.2 นโยบายของรัฐบาลในเรื่องประชานิยมกระทบต่อการปฏิบัติงานในเรื่องความพอเพียง

7. ความคิดเห็นต่อแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7.1 เป็นแนวทางที่เดินถูกทางแล้ว และการจะเพิ่มบทบาทและการสร้างขวัญและ
กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

7.2 สร้างองค์ความรู้

7.3 สร้างความเข้าใจ

7.4 การกำหนดเป้าหมาย

7.5 การสนับสนุนงบประมาณ

7.6 การติดตามประเมินผล

8. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

8.1 การขับเคลื่อนต้องบูรณาการทั้งราชการ และภาคเอกชนให้ไปในทิศทาง
เดียวกัน

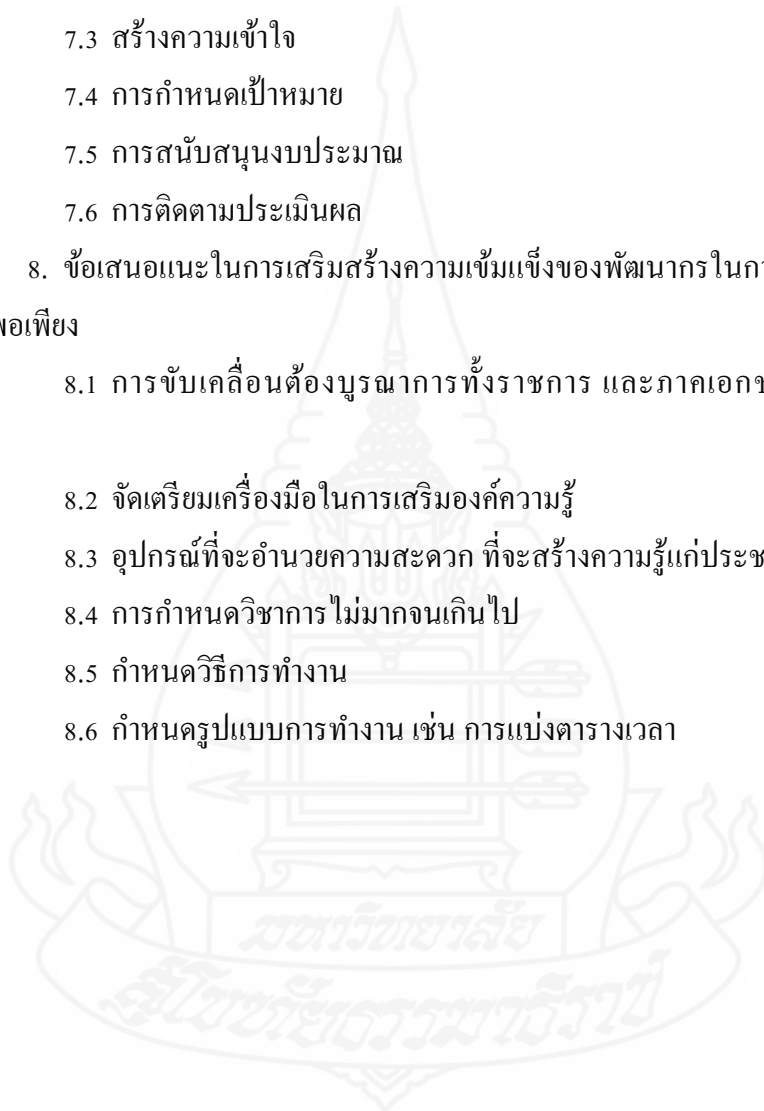
8.2 จัดเตรียมเครื่องมือในการเสริมองค์ความรู้

8.3 อุปกรณ์ที่จะอำนวยความสะดวก ที่จะสร้างความรู้แก่ประชาชน

8.4 การกำหนดวิชาการไม่มากจนเกินไป

8.5 กำหนดวิธีการทำงาน

8.6 กำหนดรูปแบบการทำงาน เช่น การแบ่งตารางเวลา

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร: ศึกษากรณี การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช)” ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสรุปการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และ ผลการวิจัย ส่วนที่สองมาเป็นการนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล และส่วนสุดท้ายเป็นการเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบไม่ทดลอง (non-experimental research) โดยใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ พัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากรณีศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนา ชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช) โดยมีวัตถุประสงค์การ วิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราช)
- 1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราช)
- 1.1.3 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนากรในพื้นที่ ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8(จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและ นครศรีธรรมราช)

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พัฒนาการที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช) จำนวน 277 คน โดยกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากประชากรทั้งหมด จำนวน 277 คน

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ และตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับพัฒนาการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้ สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.97

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาขอความร่วมมือไปยังศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช) พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามให้กับศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนในแต่ละศูนย์ที่เป็นกลุ่มตัวตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมขอให้แต่ละศูนย์ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์ โดยใช้ระยะเวลา 1 เดือนได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืน จำนวน 277 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่าง จะใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ส่วนที่สอง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยผู้วิจัยจะทำการแยกแยะคำตอบที่ได้ มาทำการจัดกลุ่มคำตอบและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 140 คน (ร้อยละ 50.5) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 161 คน (ร้อยละ 58.1) สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ แต่งงาน มีจำนวน 197 คน (ร้อยละ 71.1) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 218 คน (ร้อยละ 78.7) ส่วนใหญ่มีอายุราชการ ระดับ 6-7 จำนวน 222 คน (ร้อยละ 80.1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ มีจำนวน 205 คน (ร้อยละ 74) โดยปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากที่สุด มีจำนวน 123 คน (ร้อยละ 44.4)

1.3.2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.92 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรอย่างถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.19 รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกรมพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.00 และการพิจารณาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.68

2) ปัจจัยด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.40 รองลงมาคือ การได้รับความร่วมมือจากประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.19 และการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.90

3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.95 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงานผู้บังคับบัญชาให้ความเอาใจใส่ในปัญหานั้นและช่วยปรับปรุงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.10 รองลงมาคือผู้บังคับบัญชาช่วยแนะนำในการทำงานและได้รับการสอนงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.09 และ การมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้นและมีความก้าวหน้าในการทำงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.65

4) ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบรรยากาศในองค์กร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้สึกรู้สึกว่ามีความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.15 การมีความภูมิใจในการประกอบอาชีพพัฒนากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.12 และหน่วยงานมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.69

5) ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำด้านวิชาการ

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.96 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการได้เป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นให้ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบรู้จักคิดค้นปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.04 การได้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 4.00 และการได้เป็นผู้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เช่น หลักการตลาด

การจัดการ การระดมเงินออม ฯลฯ ไปให้ความรู้ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ
มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.82

6) ปัจจัยด้านการเป็นผู้ประสานงาน

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ประสานงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.94 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ
การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี
ความสามารถในการประสานงานให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มและแก้ไขปัญหาด้วยการเรียนรู้ซึ่ง
กันอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.11 การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในระดับตำบล อำเภอ
จังหวัด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.95 และการประสานการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากร
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.86

7) ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.81 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ
การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการได้มี
โอกาสเข้าไปเยี่ยมชมเยียน พบปะ ให้คำปรึกษาในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.01 การเป็นผู้
เสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.83 และการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่
ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่าง ๆ พร้อมกับการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก
โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.69

8) ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนากร ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็น

ต่อปัจจัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.80 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของกรมพัฒนาชุมชนในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 3.95 การได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในตำบลที่รับผิดชอบ เช่น การพูดคุย เอกสารประชาสัมพันธ์ วิทยุ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.94 และการได้มีการดำเนินการจัดนิทรรศการแสดงผลดีดั่งและผลงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนที่กรมพัฒนาชุมชนได้จัดตั้งขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.56

1.3.3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

ระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการ ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.79 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความสำเร็จต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการนำความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 3.97 การชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นแนวทาง วิธีการตลอดจนประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย = 3.94 และองค์กร/หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของพัฒนาการของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด = 3.54

1.3.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการ กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) ปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรคือ ปัจจัยอายุราชการ และปัจจัยตำแหน่ง ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชิงบวก กล่าวคือ ถ้าพัฒนากรมีประสบการณ์ในการทำงานมาก และมีความชำนาญในการปฏิบัติงานในตำแหน่ง จะทำให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัว คือ การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ บรรยากาศในองค์กร การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน และความรู้ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวอีกนัยคือ ถ้าพัฒนากรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในพื้นที่ พัฒนกรอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบรรยากาศในการทำงานที่ดี พัฒนกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับประชาชนในพื้นที่ และพัฒนากรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีและครบถ้วน จะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

1.3.5 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยในการตอบแบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างได้มีการเสนอปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคด้านการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(1) องค์กรขาดทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(2) พัฒนกรมีเวลาในการเตรียมการน้อย

(3) พัฒนาการมีภาระงานมากทำให้การปฏิบัติงานในการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจไม่มีประสิทธิภาพ

(4) องค์กรไม่มีการแยกกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการ
ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

(5) ระยะเวลาในการดำเนินงานของโครงการกับการเบิกจ่ายงบประมาณ
ไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

(6) องค์กรขาดการศึกษาดูงานจากชุมชน/หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ
ในการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(7) องค์กรไม่มีศูนย์ปฏิบัติการนำร่องในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

(8) ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการดำเนินงานของ
โครงการ

2) ปัญหาอุปสรรคด้านทรัพยากรและงบประมาณในการเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(1) องค์กรไม่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอทำให้พัฒนาการขาด
โอกาสในการเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในการนำความรู้ไปใช้ในชุมชน

(2) องค์กรขาดทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานของโครงการ

(3) ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากจังหวัดในการดำเนินงานของ
ศูนย์การเรียนรู้

3) ปัญหาอุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(1) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ
รวมถึงการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครอบครัว

(2) บุคลากรในหลายหน่วยงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงทำให้ไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต

4) ปัญหาด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน

(1) พัฒนาการที่มีความตั้งใจในการทำงานไม่ได้รับขวัญและกำลังใจใน
การทำงาน

5) แนวทางการพัฒนาด้านการดำเนินงานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- (1) ลดภาระงานของพัฒนากรเพื่อจะได้มีเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน
- (2) ให้การอบรมพัฒนากรทุกคนเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในชุมชน
- (3) เพิ่มเวลาในการดำเนินงานของโครงการเพื่อให้พัฒนากรได้มีเวลาในการเตรียมความพร้อม
- (4) ควรมีทีมงานหรือชุดปฏิบัติการในการดำเนินงานอย่างจริงจัง
- (5) ผู้บังคับบัญชาควรเอาใจใส่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่
- (6) หน่วยงานระดับกรมควรมีการวางแผนในการจัดการโครงการให้ดีกว่านี้
- (7) ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

6) แนวทางการพัฒนาด้านการงบประมาณในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- (1) องค์กรให้การสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณในการดำเนินงานของโครงการอย่างเพียงพอ
- (2) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการควรสนับสนุนการทำงานด้านการส่งเสริมทางวิชาการและการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่าวัสดุ

7) แนวทางการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- (1) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง
- (2) อบรมข้าราชการ พัฒนากรและครูเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
- (3) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน
- (4) พัฒนากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและวิเคราะห์ให้ได้ว่าชุมชนต้องการอะไรเพื่อให้การดำเนินงานของโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่าแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ จำนวน 6 ตัว คือ อายุราชการ ตำแหน่ง การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ บรรยากาศในองค์กร การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน และความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ปัจจัยด้านอายุราชการ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า การที่พัฒนากรมีอายุราชการมากทำให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี รวมถึงสามารถนำเอาเทคนิค วิธีการต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยที่ประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานของพัฒนากรซึ่งจะช่วยทำให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จได้ เพราะประสบการณ์ทำงานย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน ดังที่ เคช และ คาร์ล (Katz and Kahn, 1987 : 226) กล่าวว่า ปัจจัยด้านประสบการณ์ มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร

ปัจจัยด้านตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า การที่พัฒนากรได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สูงขึ้นย่อมจะมีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในงาน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากพัฒนากรที่มีตำแหน่งงานสูงขึ้นไปจะมีความรู้ในด้านเทคนิคกระบวนการรวมถึงสามารถกำหนดแผนงานในการสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนได้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายขึ้น ดังที่ วันชัย พละไกร (2550 : 22) อธิบายว่า การสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จควรมีขอบเขตการดำเนินงานควบคู่กันไป 4 แผนงาน คือ แผนเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัย แผนงานสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างกระแสสังคม โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวงกว้าง ปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

ปัจจัยด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่พัฒนากรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนากรมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นความคิด และส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และคณะ, 2534) ดังนั้นการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยด้านบรรยากาศในองค์กร มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า บรรยากาศในองค์กรที่ดี เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน มีความปลอดภัยในการทำงาน มีการช่วยเหลือกัน การเปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติงาน จะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากบรรยากาศขององค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ดังที่ ซานนิก และคณะ (Abraham Zaleanick and others ,1958:40)

อ้างอิงในสุทธิคำพร บำราญ (2540: 13 -14) กล่าวว่า ความปลอดภัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานได้ดีหรือไม่ดี และ ฮัลพิน และโกร์ฟ (Halpin & Grofit ,1963) อ้างอิงในสุทธิคำพร บำราญ (2540: 14) กล่าวว่า การสนับสนุนหรือช่วยเหลือกันในองค์กรเป็นมิติหนึ่งของบรรยากาศในองค์กรที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า การที่พัฒนากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เช่น การไปพบปะ เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรม ช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน การเสนอความคิดเห็นและการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยทำให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำเร็จมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนากรถือว่าเป็นผู้นำประเภทหนึ่งที่เปรียบเสมือนเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นผู้นำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชน ดังที่ สุเทพ (2524:119) กล่าวว่า พัฒนากรเป็นบุคลากรที่สำคัญในหน่วยงานของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ลงไปปฏิบัติงานกับประชาชนในชนบท ดังนั้นการที่พัฒนากรมีโอกาสดำเนินงานร่วมกับประชาชนในชุมชนจะช่วยทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง ดังที่ สถาบันดำรงราชานุภาพและกรมพัฒนาชุมชน (2541:23-24) กล่าวถึงการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาว่า นักพัฒนาหรือพัฒนากรควรมีความร่วมมือกับชาวบ้าน

ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า การมีความรู้ในการปฏิบัติงาน เช่น เข้าใจในนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการดำเนินงานตามแผนงานและกิจกรรมพัฒนาชุมชน มีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรอย่างถูกต้อง มีความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชน จะช่วยให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำเร็จมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนากรเป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นผู้ชี้แนะให้ชาวบ้านรู้จักการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษาให้การฝึกอบรมแก่กลุ่มคนทุกวัยที่มีปัญหาและสมควรได้รับการพัฒนา (โกวิทย์, 2533 : 73-74) และสถาบันดำรงราชานุภาพและกรมพัฒนาชุมชน (2541:23-24) กล่าวว่า พัฒนาการมีบทบาทหน้าที่การเป็นผู้สนับสนุนทางเทคนิค เป็นตัวกลางในการนำความรู้ เทคนิค ข้อมูลต่าง ๆ ทางวิชาการ งบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานของชาวบ้านเพื่อพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นพัฒนากรจึงจำเป็นต้องมีความรู้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานด้านการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร: ศึกษากรณีการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช) ในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับการขับเคลื่อน การเตรียมการ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ขับเคลื่อนในหมู่บ้าน การขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การเพิ่มทักษะ การทบทวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะต่อกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ กรมการพัฒนาจะต้องส่งเสริมการทำวิจัย ติดตาม ประเมินผล เช่น การลดรายจ่าย กรมการพัฒนาชุมชนปรับเปลี่ยนบทบาทในการบริหาร ปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลง กรมการพัฒนาชุมชนจะต้องตั้งงบประมาณเพื่อเอาไปใช้ โครงการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จังหวัดชุมพร “หนึ่งพัฒนากรหนึ่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ” พัฒนากรทุกคนต้องขับเคลื่อนหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านวิชาการ โดยมอบหมายให้นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดช่วยเหลือพัฒนากรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เขาดำเนินการ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่

3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพัฒนากรในศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย รวมถึงทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนในการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ควรมีการศึกษาคำนิยามงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตอื่น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ได้

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการทำวิจัยเชิงประมาณ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เช่น สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อย รวมถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขในการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน (2546) แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2547-2551

กรุงเทพมหานคร: หจก.บางกอกบลิ๊อค

_____ . (2547) สรุปแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2547-2551

กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2550) กถาพัฒนากร กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2549) ภารกิจการพัฒนาชุมชน(พัฒนากรในอนาคด) กรุงเทพมหานคร:

กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2550) บทบาทของพัฒนากร กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2548) การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนสำหรับนักพัฒนา กรุงเทพมหานคร:

กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2551) แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรุงเทพมหานคร:

กรมการพัฒนาชุมชน

_____ . (2541). คู่มือปฏิบัติงานของพัฒนากร. ชลบุรี : ฝ่ายโรงพิมพ์ กองส่งเสริมและเผยแพร่

ขนิษฐา จิตรอรุณ (2540) เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม 3208-3004 กรุงเทพมหานคร:

ห้างหุ้นส่วนจำกัดมณฑลการพิมพ์

จามิกร นิภากุล (2540) การศึกษาความต้องการความรู้เพื่อการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา

สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ปริญญาบัณฑิต การศึกษามหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ชาญ สวัสดิ์สาดี (2539) คู่มือนักฝึกอบรมมืออาชีพ กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.

ชูชัย สมิตธิไกร (2544) การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิรันดร์ จงวุฒิเวทย์ (2535) การพัฒนาชุมชนกับการนิเทศพัฒนาแบบมืออาชีพ กรุงเทพมหานคร:

บพิธการพิมพ์

น้อย ศิริโชติ (2541) เทคนิคการฝึกอบรม กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์

บุญเลิศ ไพรินทร์ (2538) เทคนิคเพื่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ กรุงเทพมหานคร

: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.

- ประพันธ์ ช่วงภูศรี ธนพร คล้ายกัน และทิพพรรณ ไชยอุปถัมภ์ (2542) การศึกษารูปแบบการพัฒนา
บุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชนระหว่างปี พ.ศ.2541-2544 รายงานการวิจัย
กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน
- มานิตย์ รัตนปัญญา (2541) ความต้องการการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาเขตการศึกษา 1. ปริญญาณีพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- วิจิตร อวระกุล (2540) การฝึกอบรม กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วชิราพร หนูฤทธิ์ (2533) การศึกษากระบวนการฝึกอบรมของรัฐวิสาหกิจ ปริญญาณีพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศรีปริญญา ฐูประจ่าง (2539) ความต้องการด้านการนิเทศงานพัฒนาชุมชนในทัศนะของพัฒนากร
และนักวิชาการพัฒนาชุมชน รายงานการวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
กรมการพัฒนาชุมชน
- _____ (2539) ความต้องการศึกษาด้านเทคนิคสื่อสารของพัฒนากร รายงานการวิจัย
กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน
- สุพัตรา สุวรรณปิยะ (ม.ป.ป.) คู่มือการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมคิด บางโม (2545) เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
สำนักงาน ก.พ. (2545) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรการบริหารงาน: การบริหารจัดการภาครัฐ
แนวใหม่ ชุดที่ 1 การปฏิรูประบบราชการ กรุงเทพมหานคร: อาทิตย์โปรดักส์กรุ๊ป
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) สำนักงานรัฐมนตรี
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า(พ.ศ.2545-2549)
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐมนตรี
- สุรศักดิ์ ศรีสาร (2540) การสำรวจสมรรถวิสัยของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมกรมการพัฒนาชุมชน
ปริญญาณีพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อาชวัน อายวานนท์ และวินิจ ทรงประทุม. (ม.ป.ป.). ปัญหาและการบริหารงานฝึกอบรม
กรุงเทพมหานคร: สำนักฝึกอบรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- อาทิตย์ ดวงวงษา (2542) ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการ: ศักยภาพ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช) (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช)(3)เป็นแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช)

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลทั้งหมดจะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวมโดยผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับและขอรับรองว่าจะนำไปใช้เฉพาะประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเท่านั้น ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ทั้งนี้ คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่าน บุคคลอื่น และหน่วยงานแต่ประการใด ผู้ทำการวิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร
ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็น
อย่างดี

นางปรานี จินาบุญ

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ 7 ประเภท ได้แก่ (1) ความรู้ในการปฏิบัติงาน (2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (3) บรรยากาศภายในองค์กร (4) การเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ (5) การเป็นผู้ประสานงาน (6) การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน (7) การเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ

2. โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อ และพิจารณาว่าปัจจัยแต่ละปัจจัยมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับของความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดข้อละเครื่องหมายเดียวโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความเห็นด้วยเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

คะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน					
1. การมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกรมพัฒนาชุมชน					
2. การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานตามแผนงานและกิจกรรมพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน					
3. การมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเทคนิคการฝึกอบรมเป็นอย่างดี					
4. การมีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรอย่างถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน					
5. ท่านได้รับการพิจารณาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรมากน้อยเพียงใด					
6. การมีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชน					
ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์					
7. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี					
8. การให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหัวหน้างาน/ผู้บังคับบัญชา					
9. การได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานจากเพื่อนในที่ทำงานเดียวกัน					
10. การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเป็นอย่างดี					
11. การได้รับความร่วมมือจากประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี					

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา					
12. ผู้บังคับบัญชามีการติดตามงานจากท่านอยู่เสมอ					
13. ผู้บังคับบัญชาช่วยแนะนำในการทำงานและได้รับการสอนงาน					
14. เมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการทำงานผู้บังคับบัญชาให้ความเอาใจใส่ในปัญหานั้นและช่วยปรับปรุงแก้ไข					
15. ผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อท่านปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์					
16. การมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้นและมีความก้าวหน้าในการทำงาน					
ด้านบรรยากาศภายในองค์กร					
17. การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา					
18. งานที่ทำอยู่เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และการปฏิบัติงานที่ทำท่ายความสามารถของท่าน					
19. ความรู้สึกว่ามีความปลอดภัยในการทำงาน					
20. การมีความภูมิใจในการประกอบอาชีพพัฒนากร					
21. การทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือเกื้อกูลและมีความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนร่วมงานและระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติงาน					
22. หน่วยงานมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน					
ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ					
22. การได้เป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นให้ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบรู้จักคิดค้นปัญหาสิ่งที่ต้องการแก้ไขด้วยตนเอง					

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อย	น้อย ที่สุด
23. การได้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ					
24. การได้เป็นผู้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เช่น หลักการตลาด การจัดการ การระดมเงินออม ฯลฯ ไปให้ให้ความรู้ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ					
25. การเป็นผู้ให้ความรู้ คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำดับความสำคัญ					
ด้านการเป็นผู้ประสานงาน					
26. การได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความต้องการของประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลพื้นที่ที่รับผิดชอบ					
27. การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด					
28. การมีความสามารถในการประสานงานให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มและแก้ไขปัญหาด้วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน					
29. การเป็นผู้คอยกระตุ้นให้กลุ่มชาวบ้านได้มีการพบปะหารือกันในเรื่องการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำ					
30. การประสานการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน					
31. การเป็นผู้มีส่วนร่วมในให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ พร้อมกับการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
32. การเป็นผู้เสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
33. การได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมเยียน พบปะ ให้คำปรึกษาในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ					
34. การเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น					
ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่ทักษะ					
35. การเป็นผู้ฝึกอบรมให้ประชาชนในตำบลให้เป็นผู้สามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มได้ด้วยตนเอง					
36. การได้จัดให้มีการฝึกอบรมกลุ่มสตรี กลุ่มอื่น ๆ ในการพัฒนาด้านอาชีพตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ					
37. การได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีการต่างๆ ให้แก่ประชาชนในตำบลที่รับผิดชอบ เช่น การพูดคุย เอกสารประชาสัมพันธ์ วิทยุ เป็นต้น					
38. การเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของกรมพัฒนาชุมชนในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					

ประเด็นข้อคำถาม	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อย	น้อย ที่สุด
39. การได้มีการดำเนินการจัดนิทรรศการแสดงผล ผลิตภัณฑ์และผลงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนที่กรมพัฒนา ชุมชน ได้จัดตั้งขึ้น					
40. การเป็นผู้ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน โดยให้ประชาชนรู้จักการเลือกผู้แทนของตำบล หมู่บ้าน เป็นผู้นำ/ตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอาชีพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อ และพิจารณาว่ามาตรการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับของความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดข้อละเครื่องหมายเดียวโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความเห็นด้วยเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

<u>คะแนน</u>	<u>ระดับความคิดเห็น</u>
5	ประสบความสำเร็จมากที่สุด
4	ประสบความสำเร็จมาก
3	ประสบความสำเร็จปานกลาง
2	ประสบความสำเร็จน้อย
1	ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด

ประเด็นคำถาม	ระดับความสำเร็จ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กร/หน่วยงานบุคคลแก่พัฒนากร					
2. การนำความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบ					
3. ประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน					

ประเด็นคำถาม	ระดับความสำเร็จ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. องค์กร/หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของพัฒนากรของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
5. การสนับสนุน/ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันเพื่อให้พัฒนากรสามารถเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนในตำบล/พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
6. การนำประชาชนในตำบล/พื้นที่ที่รับผิดชอบไปศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต					
7. การส่งเสริมให้เกษตรกร/ประชาชนมีการรวมกลุ่มหรือดำเนินงานในรูปสหกรณ์ในการผลิต การตลาด และ/หรือการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
8. การชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นแนวทาง วิธีการ ตลอดจนประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต					
9. การส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวของเพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

4.2 ท่านคิดว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนากรศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8 เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงตามข้อ 4.1 คืออะไร (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากร :
ศึกษากรณี การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในพื้นที่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 8

ผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2555 สถานที่.....
เวลาเริ่มต้น.....เวลาสิ้นสุด.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1.ท่านมีนโยบายอะไรบ้างที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....

2.ในปัจจุบันท่านมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้พัฒนากรขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
จนประสบผลสำเร็จอย่างไรบ้าง

.....
.....

3.ในอนาคตท่านมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้พัฒนากรขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจน
ประสบผลสำเร็จอย่างไรบ้าง

.....
.....

4.ท่านคิดว่าเมื่อพัฒนากรมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว
ใครจะได้รับผลประโยชน์บ้างและผลเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....

5. ท่านคิดว่ากรมการพัฒนาชุมชนน่าจะมีแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
พัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตอย่างไรบ้าง

.....
.....

6. ปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตอย่างไรบ้าง

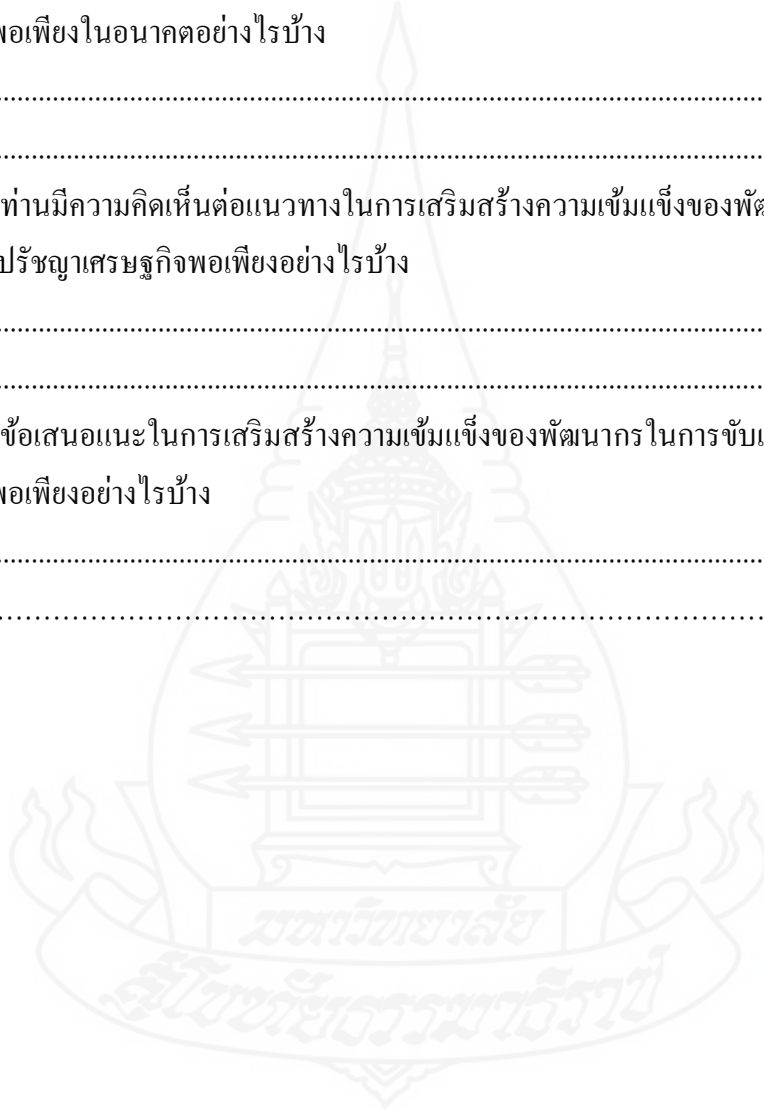
.....
.....

7. ท่านมีความคิดเห็นต่อแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการ
ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง

.....
.....

8. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนากรในการขับเคลื่อนปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง

.....
.....

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้ทรงวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

ประวัติผู้ทรงวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพงศ์ มีสมนัย
 วุฒิการศึกษา กศ.บ. (ฟิสิกส์-คณิตศาสตร์) พบ.ม.รัฐประศาสนศาสตร์
 (การบริหารองค์การและการจัดการ), สส.ด. (การบริหารสังคม)
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. นายตรอน นิลยกานนท์
 วุฒิการศึกษา ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนา)
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
 ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนารวมชน จังหวัดชุมพร
3. นายธรรมบุญ ไชว์พันธ์
 วุฒิการศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต (รป.ม.)
 สาขา นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
 ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางปราณี จินาบุญ
วัน เดือน ปีเกิด	18 ธันวาคม 2506
สถานที่เกิด	จังหวัดชลพัตลุง
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2535
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
ตำแหน่ง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

